

YAZI-YORUM

10. SAYI

Kültür Sanat Ve Edebiyat Dergisi

YAZI-YORUMDAKİLER

Nur Yüksel Öztürk | Acıyla Beslenen Yazar Virginia Woolf

Hatice Hamarat | Tomris Uyar'ın Gözünden

Zeynep Eşin | Devrimci Aşık Frida Kahlo

Emre Erbatur | Virginia Woolf'un MRS Dalloway'in Üzerine

Tomris Uyar "Kurban" Öykü

Emre Erbatur | Tomris Uyar'ın İpek Ve Bakır'ındaki "Kurban" Üzerine

RÖPORTAJ

Hatice Hamarat | Çavlan

ÖYKÜ

Ceyda Oktay | Sevince

Emir Bolat | Derenin Derinlikleri

Büşra Canbaz | Yitik Bir Yetmiş Yıl

Figen Şahin | Kelebek

Elif Kaymazlı | Küskün Kahve Çıkmazı

İlay Bilgili | Gölgeler Ve Dualar

Ali Karagöz | Sahile Dönmeliyim

Ertuğrul Kaya | Bir Garip Evlilik Hikayesi

ANLATI

Beyza Büşra Erol

Aslı Cansız

Sevde Gül Kocalar

Mustafa Arıdaş

Sayışte Uçarsu

Oktay Güler

KİTAP İNCELEME

Ceyda Oktay | Dizboyu Papatyalar

Fırat Işıkgil | Udi

FİLM & TİYATRO İNCELEME

Deniz Güneysu | Kış Uykusu

ŞİİR

Hüseyin Çatal | Yankı

Yüksel Bulut | Yurtsuz Öpüşler

Hakan Temiz | Sesim Soğuktu

Mert Talha | Yeniden Doğdum

Reşit Kayar | Büyümeyselim Mutlu

Ercan Kaplan | Gizem Yada Alta Gracia

Halise Tülay Bozkurt | Neredesin

Dürdane Aksoy | Kaldırımlar Üşüyor

Hicret Birlik | Bilmek, Olmak

Hüseyin Erinç | Zaman

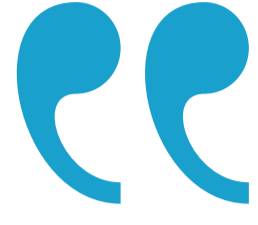
Volkan Altınbaş | İzi Üstünde

Erman Şahin | Kirlenmiş Esmerliğin

Cüneyt Aras | Medusa

Esra Koyuncu | Küçük Kız

Mesut Özer | Balık Üşümesi

Yoksulluk anlatılmaz be ablam. Yoksulluk yaşanır anca. Gerisi puştluktur. Yani anlatıp. Kanına ekmek banıp o ekmekle semirmektir. Övünmek gibi bir şeydir anladın mı? Ayıptır.

Hatice Hamarat

Tomris Uyar'ın Gözümünden

Bir Uyumsuzun Notları'nda

“Günaydın Gece Yarısı” demişti o . Gülünce kısılan ve çocuksun bir hal alan gözlerden çıkan kıvılcımları aşka, hüzne, coşkuya ve özgürlüğe dönüştüren kadın Tomris Uyar.

Pek çok kişi onu ikinci yeninin ilham perisi olarak ansa da yazdığı öyküler ve edebiyatımıza kattığı çevirilerle aşkın özgürlüğe açılan tek kapı olduğunu anlatmak istiyordu bize. 15 Mart 1941'de İstanbul'da doğdu. Edebiyat aşkı içine çok küçük yaşlarda ailesi tarafından işlenecekti.

1962'de ilk çevirisini Tagore'den yaptı: Şekerden Bebek. Yazdığı ilk öykü kitabı ' Suya Yazılı' tıpkı adı gibi çıkan Papirüs Dergisi yangınında kül olacaktı.

Tomris'in suya yazdığı insan hikayeleri alevlerin çocukları olarak kaldı ve kimse tarafından okunamadı. Onun olağan durumlara karşı metanetli ve sakin tavrı bu durumu kabullenmesinde önemli bir rol oynadı. Suya yazılı kitabını tekrara yazmayı düşünmedi bile. 1971 de 'İpek ve Bakır' geldi. Yaşadığı aşklar, edebiyat çevrelerinde sıkça konuşulsa da varlığının tek isteği edebiyat ve aşkla hayatta kalan diğer tüm kadınlar gibi özenle anılmaktı. Ben de onun gözlerinden bakmak istedim bu gece yaşama. Onun savatından konuşmak, ona dair kıvılcımları yakalamak, o olmak. Onun gözlerinden tutundum geceye:

Günaydın gece yarısı.

Yalnızlığımı katılabilirsin, ancak soru sormayacaksın. Bana çoğu zaman ölümü, düşüşleri ve aşkı soranlardan epeydir uzakta yaşıyorum. Keşke öğrenmiş olsalar hepsinin aynı olduğunu.

Yine de duymak istiyorsun. Bir erkeğin bir kadına söyleyeceği şeyleri. O senin kadın yanın. Ben insan yanına dokunmak arzusundaydım hayatım boyunca. Hepimizin birbirimizden sarkaçlarla gizlediği taraflara dokunmak belli başlı bir şans işi değil mi? İnsan böyle böyle bekleyerek, inanarak yaşamaya yoksullaşıyor. Sonunda gerçek bir insan oluyor. Ben, yoksulluğun tarifinin ruhla yapıldığı bir dünya için yazıyormuşum ruhun açıklığının süregeldiği bir dünyada yaşamak ise çok zor.

Diz boyu Papatyalar'da bahsetmiştim bundan.

"Yoksulluk anlatılmaz be ablam.

Yoksulluk yaşanır anca. Gerisi puştluktur. Yani anlatıp. Kanına ekmek banıp o ekmekle semirmektir. Övünmek gibi bir şeydir anladın mı? Ayıptır."

Başkaları aşklarımı konuşarak belki de beni yoksullaştırdılar.

Şiirlerin ilham perisi olan kadından öte diri, ürkek ve çalkantılı ruhumu görmek pek azı tarafından yapıldı sessizliğimi bozmadım. Sessizlik bazen kırıldığını göstermenin en iyi yoludur diyen de bendim.

Uyumsuzun notları böylece bir büyüye dönüştü. Hem karanlık hem serseri ışıklarla dolu. 62 yaşında İstanbul'da hayata gözlerini yumduğunda zamanı durdurmuş bir kalem oluyordu. Yaşarken yaptığı gibi yürüyüp gitmişti. Evlerden, aşklardan, öykülerden... Ve bize hayatın ölümle kardeşliğini fısıldayan cümlelerinden birini bırakıyordu;

"Uykuyla uyanıklık arasında o acı verici geçit

"...İstemeye hakkım var mı bilmem ama seni yürekten ilgilendiren şeyleri, başkalarına anlatmaktan kaçınacağın şeyleri duymak isterdim. Anlat bana..."

Tomris Uyar

Kurban

-Senem, bir kepçe daha koy kızım şu çorbadan. Pek güzel olmuş eline sağlık.

Senem, bu ilkbahar habercisi soğuk ikindi, aralık perdeden giren aksam güneşinde, kardan, rüzgârdan yeni çıkmış bir çiçek dalıydı. Diriydi, inceydi; Hacı Babanın övgüsüyle kamçılanmış yanakları al aldı. Güneş arkasından vuruyor, bakır sininin üstüne bugün dizdiği çukur tabaklar, sininin kendi kızılığında yansiyordu: Artık tabakların yaldızlı çiçeklerimi istersin, bakırdan kuşlar mı, usul usul açılan bakır halkalar mı, onların rengi mi, sonra Hicaz'dan gelmiş hurmalar mı... Zeytin yağlı pişirmişti, çorba, köfte, tatlı, kadayıf, Senem, Hacı Babanın tabağına kepçeyi boşaltırken, üç yıl önce onun taktığı yüz görümlüğü altın bilezikler incecik şingirdadı bileğinde.

-Afiyet olsun Hacı Baba, dedi gülümseyerek. Gülümseyişi bir süre durdu dudaklarında: Hoş geldin.

Tam karşısında görümcesi Hatun, kara gözleri, kara giysileriyle güneşe karşı koyuyordu; yüzü, sargılardan yeni çıkmış gibi büzülmüştü, derisi enine dar geliyordu sanki. Gözlerini kırıştırdı, baş örtüsünü bir daha sıktı, örtülü dizlerine doğru çekti eteğini. Senem'in gülümseyişi dağıldı, ellerini nereye koyacağını kestiremedi, sonunda bağdaş kurmuş bacaklarının sıcaklığına soktu: "Hatun kara bir bulut, o yan kış hâlâ."

-Hep derim ya, Hacı Baba, çorbanın buğusuyla kıpırdayan dudak tüylerini elinin tersiyle sildi iştahlı. Hep derim, Senem gelin marifetlidir diye. Çeşit çeşit kor ortaya ne zaman gelsem...

Hacı Bana'nın geçen gelişinde bayram öncesiydi. Koçların boynuzları allı pulluydu daha. Sokaklarda salınıyor, çocuklara sevdireyorlardı kendilerini. Köşe başlarında, kırmızı kurdeleler dalgalanıyordu, kırmızı-kırmızı-altınlı bir şenliktir gidiyordu. Havalar durgundu, her şey iyiydi. Hep böyle süreceği sanılırdı bunun, kaç bitmeyen yıl. Hep İsmail getirecek, Senem pişirecekti; ailecek bir arada olunacaktı hep. Hacı Baba'yı uğurlamışlardı:

-Sen ne istersin Senem gelin? Söyle kızım çekinme ha! Hurma mı koku mu? Çekinme. Bak hepsi bir şeyler istediler, bir sen kaldın.

-İyiliğini sağlığını babam. Yolun açık olsun.

- O nasıl söz baba? Tabii pişirecek, diye kesti Hatun. Hacı karşılamak kolay mıymış? Rahmetli annem sağ olacaktı ki... Hem pişirmek ne ki? Asıl iş...

Senem, gözlerinin içine kadar kızardı, durdu. Şimdi bir oğlak yavrusu gibi ivecen olmuştu Hatun; hep değişiyordu. Ekmeğine tuz ekmişti, bir şeyler yiyordu boyuna, boyuna değişiyordu. Senem, korkuyla baktı görümcesinin yeni yüzüne.

Hacı Baba, kızının ne dediğini anlayamamıştı; kocaman bir lokma ekme koparıp çorbaya batırdı. Sonra, dudaklarının iki yanından taşan çorbayı parmaklarıyla itti gerisin geri.

-Hacı Baba, zeytin yağı da pahalılandı.

O ana kadar söze karışmayan Osman Efendi, karısının yarım bıraktığını tamamladı. Kendisine kalsa, gönüllü değildi pek, ama Hatun, “mutlaka”, demişti, “Babam mutlaka anlamalı.”

Hacı Baba köfteye uzandı, bir tane aldı; duymadı bile.

Osman Efendi, kapıdan yana kuşkuyla baktıktan sonra:

-Zeytin yağı da pahalandı dedim, dedi. Her bir şey pahalılanıyor.

-Öyle yaa, haklısın Osman Efendi, dedi Hacı Baba kayıtsızca haklısın. Ama pahalılaşacak ki kazanılsın. Yoksa pahalılaşmazsa para nerden dönecek, değil mi? Bu halk nasıl kazanacak?

Osman Efendi giden ışığında büsbütün yaşlı, büsbütün aptal görünüyordu.

Yine Hatun’a bakarak, isteksizce konuştu:

-İyi ama halk dediğin çalışmazsa kazanabilir mi? Tembellik kolay. Bak her gün dükkânda canım çıkıyor benim, akşamlara kadar ayakta. Baktım erzak kolay gitmiyor, kadın çorabı bilmem sattım. Saç sabunu mu ne diyorlar ondan falan. Hiç oturmadım sabah beri, bizimkisi can değil mi?

-Ah, ah! dedi Hatun. İçini çekti.

Osman Efendi, sınavını başarıyla veren bir öğrenciydi:

-Ama kimisi var, iş bulamaz bir türlü. Kalkar ele güne el açar günün birinde. Yok sanatından vazgeçmezmiş... Para getirmeyen sanat mı olurmuş? Bizimkisi iş değil mi?

-İş olmaz mı hiç? dedi Hatun. Sesi, kayalara çarpan deniz sesi gibi yumuşak, suçsuzdu.

-İş olmaz mı hiç? dedi Hacı Baba dinlemeden. Kızım Senem, zeytin yağı koy biraz.

Osman Efendi, çaresizliğin verdiği öfkeyle yutkundu, Hatun’a bakmıyordu artık, kendiliğinden konuştu:

-Hatun’u bana verdiğinde neydin ki Hacı Baba? dedi. Topu topu babadan kalma bir dükkânım vardı küçücük... Yutkundu yine. Nesi vardı başka gerçekten? Şimdi kalk 2000 kâğıt borç ver Hacı Babaya kim verir şu günde? Dönsün; erzakını düz, karşıla. Bir de Hacı olsun, borcunu isteyeme... “Sakin Osman” demişti Hatun, “Borç vermek sevaptır, hele hacıya. Hem çocuğumuz olmuyor bizim. Borç yarı çocuk demektir. Babamın bir ayağı çukurda. Tarlası falan var köyde ölünce.” Osman Efendiye kalsa, aynı parayı İsmail’e verirdi, hem de faiziyle. Öfkesi, boğazında yoğunlaştı:

-... Bir dükkâncık, o da küçücük..

-Köşedeydi ama, deyiverdi Hacı Baba. Şaşırmıştı. Ansızın, yürümeyi beceremediği gergin bir ipin üstünde bulmuştu kendini.

-Köşe sattırır derlerse de kulak asma sen!” diye bağırdı Osman Efendi. Her işin başı çalışmak. Çalışmayı Allah da sevmez.

-Allah çalışanı sever, haklısın oğlum Osman Efendi, dedi Hacı Baba. Çalışanı, hem de kazananı sever. Uzandı, bir köfte daha aldı. Rahatlamıştı.

Hacı Babanın geçen gelişi bayram öncesiydi. Kurbanlar, çocuklara karışmıştı. Havalar iyiydi. Hep böyle sürecekti sanılırdı bu şenlik. Sonra kanlar aktı, lekeler kuruldu, şükürler olsun! Ne ki yağmur dinmedi bir türlü. Kaç gün... O yağmurlarda İsmail, bütün gün iş aramaktan yorgun, bitmiş, ezik bir yürekle eve dönerdi akşam üstleri: Yok! Yok! Çalmadık kapı bırakmamıştı: “Bizim sanat ölüyor usul usul Senem’im ama dayatacağım ben, girmem başka işe. Ne kadar dayanırsak...?” Yalnız çorba pişiriyordu artık, ama olsun, sıcaktı, güven veriyordu. Yemekten kalktılar mı İsmail, doğru sininin başına. “Ben döverken ısınırım Senem’im, ama çorbanın sıcaklığı geçer birazdan, bir harlayıversen sobayı.” Kömür azıcık kalmıştı.

- Dayanmak için değil de, dedi Senem, O kolay da şey diyecektim. Ben bir yokladım Osman Efendiyi de belki dedim... Ne bileyim belki ondan...
- Çocuk musun kız? Hatun cinini ne edecek Osman Efendi?
- Babandan iste öyleyse, verir üç beş kuruş, bir göz bir dükkân tutsan yeter, sana. Sanatın var senin, öderiz tezde.
- Babamı bilmez misin kız? Ne duyar ne dinler.
- Sever ama seni.
- O başka.
- Senem, bu ilkbahar habercisi soğuk ikindi, kocasının açlığıyla öfkesiyle dövülmüş bu güzel al al bakır sininin üstünde duran yemeklere, kendi eliyle pişirdiği yemeklere bakıyordu şaşkın gözlerle. Daha bir lokma almamıştı; içi bulanıyordu. İsmail bir gelseydi, bir kızmasaydı. Azıcık yeseydi şunlardan. Osman Efendi getirmişti erzakı, sobayı bu gecelik doldurmuştu. Biraz ısınsaydı bari.
- Kızım yesene bir şeyler! dedi Hacı Baba. Ne duruyorsun öyle?
- Senem isteksizce uzandı kepçeye. Birden hepsi gizli bir çekime uyar gibi başlarını kapıya çevirdiler: İsmail kapıda duruyordu.
- Senem kaktı; telaşla yürüdü o yana:
- Buyur İsmail geciktin.
- İsmail bitkindi, kapıya dayandı. Şaşkın gözlerle kendi dövdüğü siniye, çukur tabaklara yemeklere, hurmalara baktı, sonra Senem'e.
- Allah aşkına İsmail, diye fısıldadı Senem, hatırım için...
- Buyur geç oğlum, dedi Hacı Baba. Oğlunun incelmış yüzüne alışkın gözlerle baktı: Nerede kaldın?
- Buyur geç İsmail, dedi Hatun.
- Osman Efendi ayağa kalktı.
- Geç şöyle, İsmail. Çök bakalım.
- Hoş geldin Baba! dedi İsmail.
- Neredeyse bitiriyorduk, dedi Hacı Baba. Yetişemeyecektin.
- Ben tokum, dedi İsmail, siz buyurun.
- Ben de, tokum dedi Senem. Ben de. Valla.

Tomris Uyar

Emre Erbatur | *Kurban*
Öykü İnceleme

Eski bir Tomris'ten...":

*Tomris Uyar'ın İpek ve
Bakır'ındaki 'Kurban' Üzerine*

İpek ve Bakır başlıklı öykü toplamı, kitapta da belirtildiği üzere 1941 doğumlu Tomris Uyar'ın 1965-1970 yılları arasında yazdığı 17 öyküden oluşan bir ilk kitaptır (Uyar, 1982 [1971]: 99). Tomris Uyar, kendine özgü, ekonomik, yer yer kapalı, ayrıntıların anlatıyı usul usul ördüğü, çoğu kez öyküleri tekrar tekrar okumayı gerektiren biçimiyle bu kısacık öykü toplamında (benim elimdeki Ada Yayınları baskısı 102 sayfa) çocukluktan yaşlılığa, annelikten babalığa, sevgiden yoksun insan ilişkilerinden, para hırsı ve geçim derdinin öğüttüğü kentlere, doğa özleminden gösterişçiliğe, duygusal sömürüden maddi sömürüye kadar birçok konuya değinmiş.

Kitaptaki 'Kurban' adlı öykünün yazıldığı 1970 tarihi, Türkiye'nin ithal ikamecilikle hemhal olduğu yılları hatırlatması açısından ilginç. Tüm dünyayı kasıp kavuran serbest piyasa ekonomisinin hoyrat etkisinden korunmak isteyen ekonomiler dışa daha az bağımlı, içe kapanık ekonomi modellerini tercih ederler. Ancak Türkiye bu ekonomik deneyimden alınını akıyla çıkamamıştır. Öykünün yazıldığı tarihten sadece bir yıl sonra 12 Mart 1971'de çağdaş Türkiye tarihinin ikinci askeri darbesi gerçekleştirilecek, Türkiye toplumunun bir türlü kurtulamadığı kadim zihniyetin bir parçası olan Devlet Baba ya da daha cinsiyetlendirilmiş haliyle vurgularsak, Baba Devlet bir kez daha kendi çocuklarını yiyecektir. Öykünün, kendi içine kapanmak zorunda kalan ülkenin, gelirin adil ve hakça paylaşımında sınıfta kalması sonucunda kendi kendini tüketmesine dair kehaneti çarpıcıdır. Kanımca öykü, kendi toplumcu gerçekçi anlatı evreni çerçevesinde bir tür içe kapanmayı, bu kapanmanın yarattığı sıkıntıları, çözümsüzlüğü, uyuşmazlıkları ve Baba Devlet'in kendi çocuklarını yemesini öyküdeki temel otorite figürü olan Hacı Baba'nın iktidarsızlığında, beceriksizliğinde, kızının, oğlunun, geliniyle damadının gerçek sıkıntısını anlamaktaki yetersizliğinde ve onun bunları örtbas etmek için sığındığı bencilliğinde ve oburluğunda aktarmaktadır.

Hacı Baba'nın doymazlığı ve tadını beğendiği çorbadan bir kepçe daha istemesiyle (Uyar, age.: 79) açılan öykü, aynı Hacı Baba'nın yemekleri neredeyse silip süpürmesiyle, öykünün sonunda eve gelen oğlu İsmail'in zayıf yüzüne "alışkın," (Uyar, age.: 83) dolayısıyla o zayıflığı görmezden gelen bakışları altında, onun bencilliğine ve körlüğüne inat aç biilaç tokluğu tercih eden İsmail'le Senem'in tok olduklarını belirten sözleriyle kapanır.

Zamanında çok kazanmış ama anlaşıldığı kadarıyla kazandıklarını tüketmiş, kendi kızı Hatun'a ve damadı Osman Efendi'ye, oğlu İsmail'le gelini Senem'e pek bir şey bırakmamış olan ama bu arada da Hacı olmayı ihmal etmeyen, çulsuz ve de yüzsüz ataerki Hacı Baba durmaksızın yemek yiyen, yediklerini öğütüp doymayan, bu eylem dışında konuşulanlara kulak asmayan, kazara assa da anlamayan ya da belki de anlamazdan gelen bir şahıs olarak öykünün merkezinde görünüyor. Hacı Baba'nın yemek yerken sildiği bıyıkları dışında fazla betimlenmemiş olması da bu vargıyı güçlendirir nitelikte. Hacı Baba yalnızca, adı olmayan, hükümranlığını simgeleyen 'hacı' ve 'baba' sözcükleriyle anılan bir ağız. Anlatıcı ona ilişkin geri kalan ayrıntıları okurun tamamlamasını bekliyor sanki. Ya da bir tür omuzdaşlık tavrı bu, paylaşılan, ortak bir bilgiye duyulan bir güven. Kendisine sunulanı bencilce, arsızca tüketen ama paylaşmayan bu tipi kim tanımaz ki?

Oysa öyküdeki diğer kişiler daha ayrıntılı betimlenmişler ve kendi isimleriyle çağırılıyorlar. Başka bir deyişle unvanları olsa da onlar birer kişi, unvandan ibaret değiller çünkü iktidar sahibi olmasalar da durumlarının bilincindedir. Dolayısıyla, öykünün ideolojik alt metninde kişiliği oluşturan asıl unsur aslında iktidar değil, bilinçlilik, diyebiliriz.

İsmi türbe veya yatır isimlerini andıran ve artık geçmişte kalmış, maddi etkisini ve manevi anlamını yitirmiş olan ataerki bozuntusu Hacı Baba'nın gelini Senem (sanem olarak da yazılır, put veya tapınılacak kadar güzel kadın anlamına gelir), kızı Hatun (kadın, Hakan eşi), damadı Osman Efendi (Osman Osmanlı Devleti'nin resmi kurucusu ve isim babasının adıdır ama arkasından gelen Efendi bu ismi ironik bir biçimde küçültmekte, önemsizleştirmektedir; çoğunlukla, doğma büyüme kentlilerce bakkallar, apartman görevlileri, odacılar ve başka hizmetliler isimlerinin ardından üzeri örtük sınıfsal bir mesafe belirteci ve konumlandırma aracı olarak olarak bu nitelemeyle çağırılırlar), oğlu İsmail (bu isimse alabildiğine ironiktir çünkü İsmail İbranice Tanrı işitir anlamına gelse de İsmail'le Senem'in sefaletini - ara sıra onlara yardımda bulunan ve bunu ilk fırsatta vurgulayan Hatun'la Osman Efendi'den başka, ki yine de bir dayanışmadır bu da, - kimse işitmemektedir) kimi fiziksel özellikleri ve iç dünyalarıyla aktarılıyorlar. Bu kişiler, iç dünyası aktarılmayan, belki de, kasıtlı bir belirsizlikle yalnızca ima edilen Hacı Baba'nın çevresine çaresizce konuşlanıyorlar ve yemiyorlar, yiyemiyorlar.

Senem, gelin olmanın verdiği eli çabuklukla lezzetli yemekleri Hacı Baba'ya yetiştirmeye çalışırken, Hatun'la Osman Efendi Hacı Baba'nın dikkatini yine çaresizce, maddi durumlarının güçlüğüne çekmeye çalışmaktadırlar. Çaresizdirler çünkü Hacı Baba duruma ilişkin tüm imaların düz ve yan anlamlarıyla üzerinden kaymakta, onları teğet geçmekte, kısaca durumun farkına varmamak, varamamak için elinden geleni yapmaktadır çünkü farkındalığı karnını doyurmayacaktır. Ayrıca ailenin babası olarak sorumluluk alması da gerekecektir. Belki de çocuklarına yeterli ve geçerli kaynak ve beceri bırakmak konusundaki beceriksizliğiyle de yüzleşmesi gerekecektir. Bunları açlığının aslında duygusal açlıktan kaynaklanmasından da anlıyoruz. Duygusal açlık, fiziksel doyma duygusundan çok lezzet almakla, takıntılı bir oral doyumla ilişkilidir ve çocuksu bir tutuma, bir tür gelişmemişliğe işaret etmektedir aslında. Dolayısıyla, Hacı Baba iktidarın çocuklaşmasıdır da. Çocuksa paylaşmayı sevmez, bencil ve sorumsuzdur. Paylaşıcılık, diğerkâmlık ve sorumluluk duygusu çocuğa öğretilen değerlerdir. Başka bir deyişle çocuk bu değerleri içine doğup maruz kaldığı toplumsal ilişkiler içinde başkalarından öğrenir.

Oysa Hacı Baba öğrenmemiştir. Aslında bu durum onun Hacılığıyla da çelişkilidir sanki çünkü onu Hacılık unvanıyla taltif eden İslam dininin de babanın çocuklarının refahını, mutluluğunu ve huzurunu temin etmesini, paylaşımcılığı, bencillikten ve sorumsuzluktan uzak durmayı salih amellerden sayması beklenmektedir. Bu durumda Hacı Baba'nın öyküde geçtiği kadarıyla adı, geçersizliğini maddi olduğu kadar manevi düzlemde de yitirmiş gözükmektedir.

Senem, Hatun, Osman Efendi ve İsmail'in Hacı Baba'nın çevresinde sıralanmaları yalnızca çaresizlikten değil tabii. Hac Baba'yı bu merkeze alma tavrı usul usul bir mücadele azmini de çağırıyor olabilir öykünün ideolojik alt metninde.

Zaten Hacı Baba'nın maddi olduğu kadar yukarıda belirttiğimiz manevi düzlemdeki geçersizliği bu azimde de kristalize oluyor. Kişilerin isimlerinin yukarıda verdiğimiz anlamları üzerinden gidecek olursak, adının anlamı put ya da tapınılacak kadar güzel kadın olan Senem aslında Tek Tanrılı dinlerin bir uzantısı olan Hacı Baba'nın tam karşısında yer alıyor. Tüm sevecenliğine, Hacı Baba'yı memnun etme gayretine karşılık adıyla sanıyla onu değilleyen bir duruşu da var. Kocasını İsmail'in yiyemediği, karnını doyuramadığı bu kurtlar sofrasında aç kalmayı tercih edebilme, Hacı Baba'nın sofradaki doyumsuzluğunu ironik bir biçimde dürtebilme, tatsızlaştırma cesaretini gösterebiliyor. Pagan dönemin, inananlarının sunularını alan ama karşılığında bir tür plesebo etkisinden başka bir şey vermeyen putuyla Tek Tanrılı dinlerin cömert, paylaşımcı ve dayanışmacı olması gereken hacısı yer değiştirmiş gibidir. Başka bir deyişle Senem'in adının put anlamına gelmesinin ironikliği Hacı Baba'nın artık pagan dönemin putuna dönüşmüş olmasında, Senem'inse puta hizmet eder gibi sürekli olarak Hacı Baba'ya hizmet etmesinde ama karşılığında kof övgüler dışında herhangi bir maddi destek almamasında somutlaşmaktadır. Hacı Baba'nın kızı Hatun, kadın anlamındaki ismi sayesinde Hacı'nın öyküde göremediğimiz eşinden kalan boşluğu, bir tür dengeleyici sağduyuyu ve vicdanı simgeliyor. Aslında Hacı açısından Hatun köprüden önceki son çıkış. Hatun 1970'lerin ekonomik krizini dile getiren, kocası Osman Efendi'yi babasıyla konuşması için dürtten bir sis çanı. Osman Efendi de eski saltanatlı günlerin sona erdiğinin, bir zamanlar devlet kurmuş insanların artık geçinemeyen, sıkıntı yaşayan ve acıkan ama doyamayan sıradan insanlar olarak aramızda olduklarının bir habercisi. Eşi Hatun'un dürtmesini, Hacı Baba'ya ulaştırıyor. Pek etkili değilmiş gibi ama yine de elinden geleni yapıyor. Nasılsa bir süre sonra böyle sofralar kurulamayacak. Hacı Baba'nın son akşam yemeği olabilir bu. Herkes farkında bunun Hacı Baba dışında. İşte, tam bu noktada İsmail geliyor eve. Aç, yorgun, işsiz. Hacı Baba'nın körlüğü had safhadayken, Tanrı işitir anlamına sahip İsmail'i, Tanrı, bu bağlamda Hacı Baba, görmediği gibi duymuyor da. Hacı Baba açısından pek umut yok gibi. Öte yandan, birbirleriyle dayanışan, birbirleri için aç kalmayı bile göze alan diğerleri için bir umut var sanki. Soru işaretinin geldiği yerde öykü bitiyor. Senem'in sofranın bütün letafetini değersizleştiren, Hacı Baba'nın oburluğunu, acımasızlığını çiğleştiren fedakârlığı yerini bir soruya bırakıyor:

Öyküye başlığını veren kurban kimdir? Kurban bayramında kesilen kurban mıdır yoksa Hacı Baba'nın, hayatta maddi ve manevi tutunmalarını sağlayacak araçlardan ve imkânlardan yoksun bıraktığı ima edilen (iktidarsızlığı buradan geliyor) çocukları mıdır?

Değinen kaynaklar

Uyar, Tomris, İpek ve Bakır, Ada Yayınları: İstanbul (1988) [Bilgi Yayınevi, 1971; Adam Yayıncılık, 1982].

Para kazanın, kendinize ait bir oda ve boş zaman yaratın. Ve yazın, erkekler ne der diye düşünmeden yazın!

Nur Yüksel Öztürk

Acıyla Beslenen Bir Yazar;

Virginia Woolf

25 Ocak 1882'de İngiltere'de dünyaya gelen, gerçek adı "Adeline Virginia Stephen" olan Woolf, 20. yüzyılın en önemli yazarlarından biridir. Hem feminist hem de modernist bir yazardır. Babası Sir Leslie Stephen, Victoria döneminin en tanınmış yazarlarındanıdır. Annesinin ve babasının ikinci evliliği idi. O dönem kadınların geri planda kalması nedeniyle okula gidememiş, evde eğitim almak zorunda kalmıştı. Bunun boşluğunu her zaman içinde hissetmiştir. Ama babasının görkemli kütüphanesi sayesinde kendi kendini yetiştirme fırsatı bulmuştu.

Henüz dokuz yaşındayken ağabeyi Thoby ile "Hyde Park Gate News" adı altında haftalık dergi çıkarmaya başladı. Küçük yaşına rağmen yazdığı hikayeler herkes tarafından okunmaya başlanmıştı. Yeteneğinin herkes farkındaydı.

Annesinin 1895'te ani ölümü sırasında Virginia 13 yaşındaydı. Bu ölüm onu derinden etkiledi. Sinir krizleri yaşamaya başlamıştı. Bu durumu "Olabilecek en büyük felaket" sözleriyle açıklamıştır. Yaşadığı travma zaman zaman kendini gösteren halüsinasyonlar tüm bunlar hayatının tamamına yayılmıştı.

1904'te babasının kaybindan sonra yeni bir krizin eşiğine gelen Woolf'un gerçek yaşama dönmesi uzun zaman aldı. Hep yazdı, hissettiklerini kimi zaman unutmak kimi zaman ise hatırlamak için yazdı.

Babasının ölümünden sonra kardeşleriyle Bloomsbury'ye taşınması hayatında birçok değişikliğe neden oldu. Burada bir gruba tanıştı. Bloomsbury grubu içinde birçok ünlü edebiyatçıyı barındıran ve cinsel konulardaki özgürlükçü tavırlarıyla tanınan bir gruptu.

1912 yılında Leonard Woolf ile evlenen Woolf eşi sayesinde yazdığı kitapları yayınlama fırsatı bulmuştu. Eşi onun için bir basımevi kurdu.

Virginia oldukça geleneksel bir yapıya sahip olan ilk romanı Dışa Yolculuk'u yazmaya 1908'de başlamıştı. Kadın-erkek eşitsizliği, kadının toplumdaki kısıtlı hali daha bu ilk kitapta açıkça vurgulanır.

1925'te yayınlanan Mrs Dalloway ise en dikkat çekici romanlarından biridir. Zaman kavramı ön plandadır. Woolf'un intiharı incelediği, toplumsal düzeni yoğun biçimiyle eleştirdiği tek bir gün içerisinde geçen kısa bir romandır. Bu kitabın ardından kadınların edebiyat dünyasındaki mücadelelerini işleyen kitabı Kendine Ait Bir Oda geldi. Woolf bu eseriyle kadın yazarların edebiyat dünyasında bir ses getirmek istiyordu. Bugün bile feminist manifestonun en önemli yazarları arasında sayılmaktadır.

Ne kadar güçlü bir duruşu olsa da hassas kişiliği onun sonunu hazırladı. 2. Dünya Savaşı ile oluşan buhran haline artık tahammül edemeyen Virginia, 28 Mart 1941'de ceplerine doldurduğu taşlarla, kendini Ouse Nehri'nin sularına bırakarak dünyaya veda etti.

Mezar taşında Dalgalar adlı kitabında geçen "Kendimi sana doğru savuracağım, yenilmeksizin ve boyun eğmeden, ey ölüm!" cümleleri yazmaktadır.

Eşi Leonard Woolf'a bıraktığı yüreğimizi burkan, içimize hüznü bırakan intihar mektubu şöyledir;

"En sevdiğim;

Yine çıldırmak üzere olduğumu hissediyorum. O korkunç zamanların bir diğerini artık atlatamayacağız. Ve ben bu sefer iyileşemeyeceğim. Sesler duymaya başladım ve odaklanamıyorum. Bu yüzden bana göre yapılması gereken en iyi şeyi yapıyorum. Bana verilebilecek en büyük mutluluğu verdin. Her şeyim oldun, bir insanın ne kadar yanında olunabilirse o kadar yanımdaydın. Bu iğrenç hastalık gün yüzüne çıkmadan önce birlikte bizim kadar mutlu olabilecek iki insan daha düşünemezdim. Daha fazla savaşıma gücüm kalmadı. Hayatını mahvettiğimin farkındayım ve ben olmazsam rahatça çalışabileceğimi biliyorum. Bunu sen de göreceksin. Bak, doğru düzgün yazamıyorum bile. Söylemek istediğim şu ki, hayatımdaki bütün mutluluğumu sana borçluyum. En başından beri sabırlı ve inanılmaz iyi oldun bana. Söylemek istediğim, bunu herkes biliyor, beni kurtarabilecek biri olsaydı o sen olurdun. Bana karşı mutlak iyiliğin dışında her şeyi kaybettim. Artık hayatını mahvetmeye devam edemem. Başka iki insan, seninle ben kadar mutlu olamazdı."

Asla rüyalar çizmedim.
Kendi gerçekliğimi çizdim.

Zeynep Eşin | *Devrimci Aşık*
Frida Kahlo

Magdalena Carmen Frida Kahlo ve Calderon, adının doğum belgesinde görüldüğü gibi, 6 Temmuz 1907'de Coyoacan'da La Casa Azul (Mavi Ev) olarak bilinen ailesinin evinde doğdu. O zamanlar burası Mexico City'nin eteklerinde küçük bir kasabaydı. Babası Guillermo Kahlo (1872-1941), Almanya Pforzheim'da Carl Wilhelm Kahlo olarak doğdu. Ressam ve kuyumcu Jakob Heinrich Kahlo ve Henriett E. Kaufmann'ın oğlu idi. Kahlo, babasının Yahudi ve Macar kökenli olduğunu iddia etti, ancak 2005 yılında, Kahdas, Guillermo Kahlo, Fridas Vater (Schirmer / Mosel, 2005), uzun bir Alman Lutheran soyundan geldiğini söyledi.

Wilhelm Kahlo, 1891'de on dokuz yaşındayken Meksika'ya gitti ve geldikten sonra, Alman adını Wilhelm'i İspanyolca eşdeğeri olan 'Guillermo' olarak değiştirdi. 1930'ların sonunda, Almanya'da yükselen Nazizm karşısında Frida, ismini Frieda (Almanca'da "barış" anlamına gelen "Frieden" in bir birleşimi) olarak heceleyerek Alman mirasını kabul etti ve onayladı.

Frida'nın annesi Matilde Calderon ve Gonzalez, aslen yerli olduğu kadar İspanyol kökenli bir dindar Katolik idi. Frida'nın ailesi, ikinci çocuğunun doğumunda Guillermo'nun ilk eşinin ölümünden kısa bir süre sonra evlendi. Evlilikleri çok mutsuz olsa da, Guillermo ve Matilde dört kızı vardı, Frida üçüncü oldu. İki büyük üvey kız kardeşi vardı. Frida bir keresinde kadınlarla çevrili bir dünyada büyüdüğünü belirtti. Ancak yaşamı boyunca Frida, babasına yakın kaldı.

Meksika Devrimi, 1910'da Kahlo üç yaşındayken başladı. Ancak daha sonra Kahlo, 1910'da doğduğunu, böylece insanların onu doğrudan devrimle ilişkilendireceğini iddia etti. Yazılarında, annesinin kendisini ve kız kardeşlerini, o zamanlar oldukça fakir olan memleketinin sokaklarında silah sesi olarak yankılanan evin içinde kullanacağını hatırladı. Bazen erkekler duvarların arka bahçelerine sıçrar ve bazen annesi aç devrimciler için yemek hazırlardı.

Kahlo, sağ bacağını soldan daha ince bırakan altı yaşında çocuk felci geçirdi, Bir kız olarak boks ve diğer sporlara katıldı. 1922'de Kahlo, Meksika'nın ilkokullarından biri olan ve yalnızca otuz beş kızdan biri olan Preparatoria'ya kaydoldu. Kahlo okulda bir çeteye katıldı ve lider Alejandro Gomez Arias'a aşık oldu. Bu dönemde Kahlo, Meksika Devrimi'nin devam etmesiyle birlikte Mexico City sokaklarında şiddetli silahlı mücadelelere tanık oldu.

Frida Kahlo'nun kişisel yaşamını da sanatsal yaşamını da etkileyecek en önemli olay 17 Ekim 1925 yılında sevgilisi Alex'le şehirden dönerken bindiği otobüste yaşadığı kazadır. Bu kazada Frida'nın bindiği otobüs bir trolleybüsle çarpışır ve otobüste yer alan korkuluk demir borusu Frida'nın leğen kemiğinden geçerek vücuduna saplanır. Bu kaza Frida'nın hem omuriliğinin zedelenmesine hem de bir daha asla çocuk sahibi olamamasına sebep olur. Frida Kahlo hayatı boyunca 32 ameliyat geçirir. Bacağının kangren olması nedeniyle kesilir.

Kazanın ardından Frida Kahlo, tam zamanlı resim kariyerine başlamak için dikkatini tıp çalışmalarından uzaklaştırdı. Kaza, tam vücut alçıda iyileşirken çok acı çekti; geçici hareketsizliği sırasında zamanını geçirmek için resim yapmaya başladı. Kendi portreleri, kazadan sonra üç ay boyunca hareketsiz kaldığında hayatının baskın bir parçası haline geldi. Frida Kahlo bir keresinde,"Kendimi çizdim çünkü çok yalnızım ve en iyi bildiğim konu benim" dedi. Annesinin yatağında boyayabilmesi için kendisine özel bir şövale vardı ve babası ona yağlı boya kutusunu ve fırçalarını verdi.

"Asla rüyalar çizmedim. Kendi gerçekliğimi çizdim"

1927 yılında mucizevi biçimde yataktan çıkan Frida çok uzun süredir hayranlıkla uzaktan izlediği meksikanın ünlü duvar ressamı Diego Rivera'ya kendi resimlerini gösterme imkanı buldu. Diego Rivera bu resimleri çok beğendi ve çok uzun süre devam edecek ilişkileri böyle başlardı. İlk başlarda sadece bir dostluk ilişkisi olarak başlayan süreçte Diego Rivera Frida Kahlo'yu sanat dünyasından pek çok önemli insanla tanıştırdı.

Zamanla Frida Kahlo, Diego Rivera arkadaşlığı büyük bir aşka dönüştü ve 1929 yılında evlendiler. Diego Rivera çevresi geniş ve çok çapkın bir erkek olmasına rağmen Frida Kahlo, zekası ve yeteneği ile onu etkiledi.

Ancak Diego Rivera dönemin en önemli çapkınlarından olması nedeniyle Frida Kahlo'yu pek çok kez aldattı 1939 yılında boşanan çift bir yıl sonra yeniden evlendi. Ancak ikili evlilikler boyunca birbirine sadık kalmadı özellikle Kahlo'nun Lev Troçki ile yaşadığı evlilik dışı ilişki bu evliliğinin bağlılık barındırmadığını gözler önüne serdi.

Sık sık sağlığı bozulan Frida, dayanılmaz acılarla başa çıkmak için bütün gücüyle resim yaptı ve yalnız ülkesinde de değil, Amerika, Fransa'da sergiler açtı.1938'de New York'ta açtığı sergi ona büyük ün kazandırır.1939'daki Paris sergisiyle büyük övgüler topladı.1943'de "La Esmeralda" adlı yeni bir sanat okulunda öğretim üyeliğine başlayan Frida, sağlık durumu kötüleşmesine rağmen ders vermeyi sürdürdü.

1950'de omurgasındaki sorunlar nedeniyle hastaneye kaldırılır ve 9 ay hastanede kalan Frida 1953 yılı Nisan ayında Mexico City'de kişisel sergi açtı ancak doktorlar bu sergiye katılmasına izin vermedi ve evde kalmasını şart koştu. Ancak Frida Kahlo kendi isteğiyle, sürpriz bir biçimde işçiler tarafından yatağıyla sergi salonuna getirildi. Sergi salonunun ortasında yatağının içinde yer aldı. Frida Kahlo burada büyük bir ilgiyle karşılandı. Ancak bu sergiden sonra Temmuz ayında sağ bacağı kesildi.

13 Temmuz 1954'de ise sanatçı bazıları tarafından akciğer embolisi nedeniyle öldüğü söylense de pek çok insan tarafından intihar ettiği düşünülmektedir.

Frida Kahlo 143 resim üretmiştir. Resimlerin 55 tanesi oto-portrelerden oluşur. Yaşamının büyük bir bölümünü yatakta başının üstünde duran "gündüzlerin ve gecelerinin celladı" olarak tanımladığı bir aynaya bakarak geçirdiği için sürekli oto-portreler çizmiştir. Resimlerindeki ustalık Pablo Picasso'ya bile "Biz onun gibi insan yüzleri çizmeyi bilmiyoruz" dedirtmiştir.

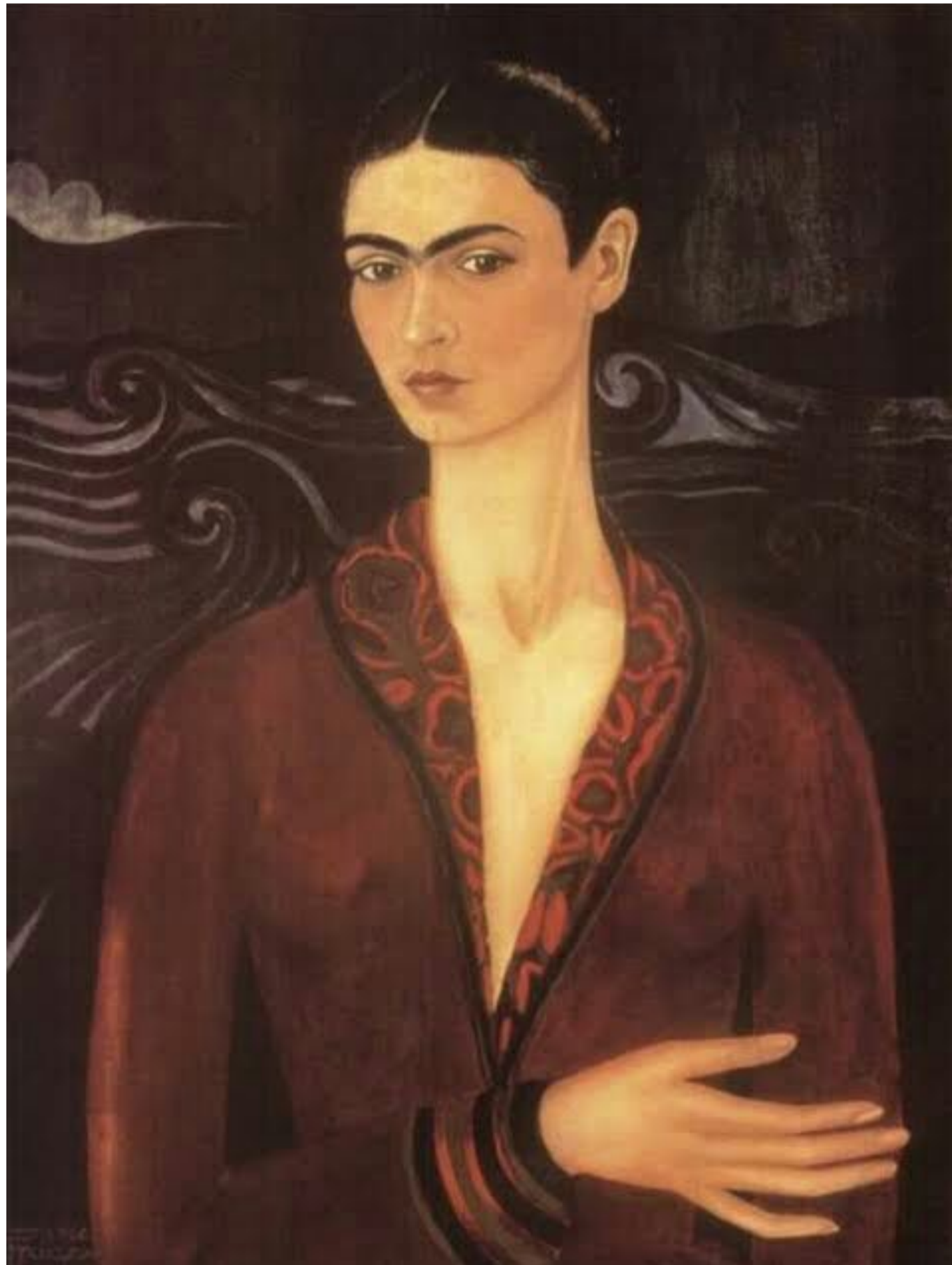
İnsanlar Frida Kahlo'nun güzelliğini, kişiliğini ve yeteneğini çok beğenmişti. New York ve Paris'teki sergilerinde Kahlo, büyük başarı kazanmıştı. Frida Kahlo sanatçı olarak kendini çok üstün biri olarak görmemekteydi. Kendini bir ressam olarak görmüyordu. Fakat ABD ve Paris'teki başarılarından sonra giderek ünü artıyordu. Ülkesinde politik bir muhalif olmasına rağmen 1946 yılında önemli sanatçılara verilen ulusal ödülü almıştı.

Sürrealistlere yakın bir üsluba sahip olmasına rağmen Frida Kahlo kendini sürrealist olarak görmüyordu: "Ben Mexico City'ye Andre Breton gelip bana sürrealist olduğumu söyleyene kadar sürrealist olduğumu bilmiyordum. Ben sürrealist değilim, hayallerin resmini yapmıyorum, resimlerimde gerçekleri yansıtıyorum." Anne olamamıştı ve sevgisini köpek, kedi, kuş, maymun gibi evcil hayvanlara aktarmaya çalışıyordu.

1950'li yıllarda resimleri daha kaotik ve dağınık olmaya başladı. Bunun nedeni giderek artan ağrılar, içki ve uyuşturucu kullanımınıdır. Bunlar yanında kangren nedeniyle bir bacağına kesilmesi sonun başlangıcı olur.

Frida resimlerinde genelde Meksika kültürel öğelerini tuvallere yansıtmış ve devrimci kişiliğinde sanatında görmemizi sağlamıştır.

Frida Kahlo'nun eserleri içinde oto-portrelerin yanı sıra 1941'de yaptığı " Ben ve Papağanlarım" ayrıca 1943'te yaptığı " Maymunlarla Oto-portre" pek çok eserinden sadece bir kaçıdır. Bıraktığı son resim ise "Yaşasın Yaşam" isimli natürmorttur.

Kahlo'nun ilk kendi portresini Kadife Elbiseli 1926'da. Avrupa Rönesans ustalarından büyük ölçüde etkilenen, 19. Yüzyıl Meksikalı portre ressamı tarzında yapıldı. Ayrıca Meksikalı resamlardan, perdeleri arka planda kullandı.

Frida Kahlo , siyasal tablolarından biri tam adı Meksika ile Amerika Birleşik Devletleri Arasındaki Sınırdaki Kendi Portre). Kıyafeti figüründen uzak dururken, elinde ki bayrak ve yüzündeki gergin duruş bulunduğu yerin izini sürüyor.

Sağ tarafta, Amerika, Fordian endüstrisinin Fabrika menfezleri, bitki kökleri yerini alan kablolar borular. Ve kaybolan insanlık kafa tasları. Öte yandan Meksika, tarihe bağlı, yaşam ve ölüm döngüleri bakımından zengin bir yer olarak gösteriliyor. Antik tapınak yıkılmış.

Kahlo'nun Mexicanidad fikirlerini ortaya koyan, ülkesinin tarım kültürünü ve tarihini doğadan ve geçmişten kopuk bir Amerika Birleşik Devletleri üzerinden savunan bir çalışma manifestosu.

Frida Kahlo'nun en ünlü resimlerinden olan "İki Frida", Diego Rivera'yla on bir yıllık evliliğinin sonlandığı 1939'da yapıldı.

Tabloda bir bankta yan yana oturan ve izleyenine bakan iki Frida yer almaktadır. Biri Diego'dan boşanmış sevilmeyen Frida, diğeri Diego'nun sevgilisi Frida'dır.

Soldaki Frida beyaz elbiselidir. Sağdaki Frida ise evlilik sonrası giydiği geleneksel Meksika kıyafeti Tehuana içinde ve yüzü esmercedir. Biri Avrupalı, diğeri Meksikalı giysileri içindedir ve el ele tutuşmuşlardır. Bu Frida'nın yarı Avrupalı ve yarı Meksika Kızılderilisi kökenini akla getirmektedir.

Her iki Frida'nın da kalpleri dışarıdadır. İlk Frida'nın dantel yeleği yırtılmış ve kırık kalbi açıktadır, elinde ise cerrahi bir alet tutmaktadır. Diğer Frida'nın kalbi tamdır, elinde Diego'nun çocukluk resmi minyatür bir portre tutmaktadır. Oval minyatürün kırmızı çerçevesinden, bir plasentadan çıkan göbek kordonunu da andıran uzun, kırmızı bir damar fırlamaktadır. Bu yumurta biçimli portre hem yitik bir bebeği, hem de yitik bir sevgilinin temsili gibidir.

Damar Frida'nın kolunun etrafında dolaşır ve kalbine doğru uzanır. Boşluktan diğer Frida'ya geçip boğazını sarar, kırık kalbine girer ve bir forsepsle kanı durdurduğu kupağında sona erer. Burada kanın akışını geçici olarak durur. Kan damlamaya devam eder ve beyaz kupağından bir başka kan gölü oluşturmak üzere akıp giden bir havuz meydana getirir. Aşağıda, eteğindeki lekeler kırmızı çiçek işlemlerini yansıtmaktadır. Minik, işlemeli çiçeklerin bazıları damlayan kan lekelerine dönüşmüştür.

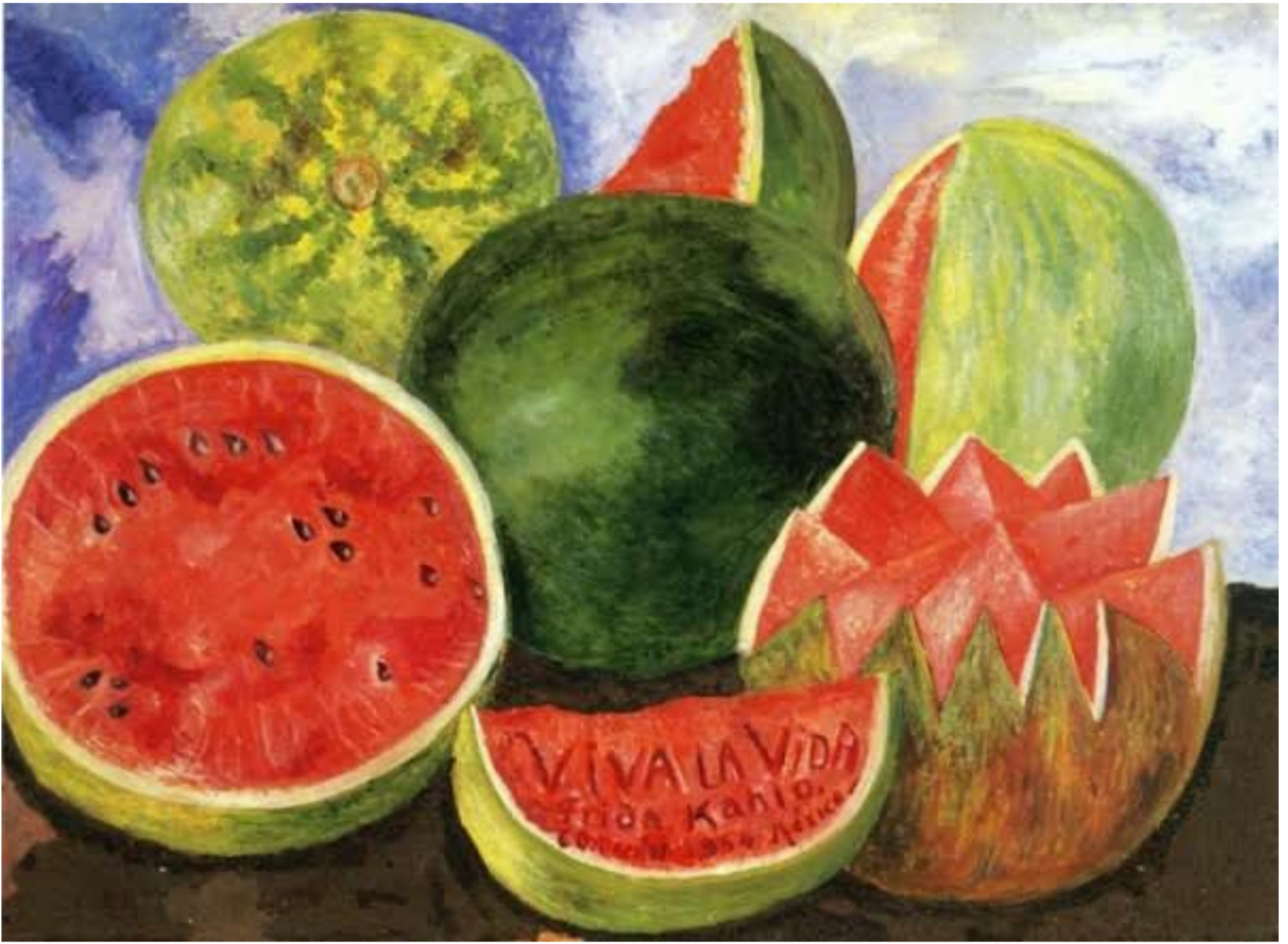
İki Frida duygusuz yüzleri ile gri-beyaz bir gökyüzünün önüne yerleştirilmiştir. Tam boy otoportrelerinde görüldüğü gibi Frida sonsuz, dümdüz, boş bir alanda yapayalnızdır. Oturduğu bank dışında, objelerden uzaktır. Kendini iki tane çizmesi yalnızlık hissini verdiği soğukluğu daha da derinleştirmektedir. Diego tarafından terk edildikten sonra artık kendi elini tutmaktadır ve iki varlığını bir kan damarıyla bağlamaktadır.

Düşsel dostuna kavuştuğu bir dünyaya inişi "İki Frida" adlı tablosunda vücut bulmuştu.

Günlüğünde İki Frida'da kendini resmettiği ikili portrenin çıkış noktasını açıklarken şöyle yazıyordu:

Sanırım altı yaşımdayken hayal ürünü küçük bir kız akranımla bir arkadaşlığım oldu. Allende Sokağına bakan odamın penceresine nefesimle buhar yaptım ve bir "kapı" çizdim...

Neşe dolu bir acelelikle hayalimde bu "kapıdan" geçtim. "Pinzon" adlı sütçü dükkanına kadar ilerledim. Pinzon'un O'sundan içeri girdim ve çabucak, hayali arkadaşımınla her zaman bulduğumuz yere kadar indim. Onun ne görüntüsünü ne rengini hatırlıyorum. Ama kesinlikle pürneşe biriydi ve sessizce gülerdi sürekli. Çevikti ve sanki uçar gibi dans ederdi. Dans ederken onu dikkatlice izlerdim ve aynı zamanda sorunlarımı anlatırdım. Hangilerini? Hatırlamıyorum. Ama o, sesimden her şeyi anlardı... Pencereye döner ve cama çizili olan o kapıdan geçerdim. Ne zaman? Ne kadar zamandır onunlardım? Bilmiyorum. Bir saniye de olabilirdi, binlerce yıl da... Mutluydum. "Kapıyı" elimle silerdim ve o "kaybolurdu." Sevinç içinde, sırrımla evimin verandasında koştururdum. Her seferinde sedir ağacı altındaki yerimde çığlıklar ve kahkahalar atardım. Bu büyük mutluluğuma ve küçük kızın canlı anısıyla birlikteliğime şaşırırdım. Bu büyülü dostluğun üzerinden otuz dört yıl geçti. Onu her hatırladığımda hayali arkadaşım yeniden canlanır ve benim dünyamda büyüdükçe büyür.

Ölmeden birkaç gün önce, günlüğüne şöyle yazdı: "Umarım çıkış neşelidir - ve asla geri dönmeyi umarım - Frida". Resmi ölüm nedeni, bazılarının aşırı dozdan kazara gelip gelmemiş olabileceğinden şüphelenmesine rağmen, pulmoner emboli olarak verildi. Hiçbir zaman otopsi yapılmamıştır. Bir önceki yıl boyunca çok hastaydı ve sağ bacağı dizden kangren nedeniyle kesmişti. Ayrıca, o zamanlar yakınlarında bronknömoni patlaması yaşadı ve bu durum onu oldukça zayıf bıraktı.

Daha sonra, otobiyografisinde Diego Rivera, Kahlo'nun öldüğü gününün hayatının en trajik günü olduğunu, çok geç, hayatının en güzel kısmının ona olan aşkı olduğunu fark ettiğini söyledi.

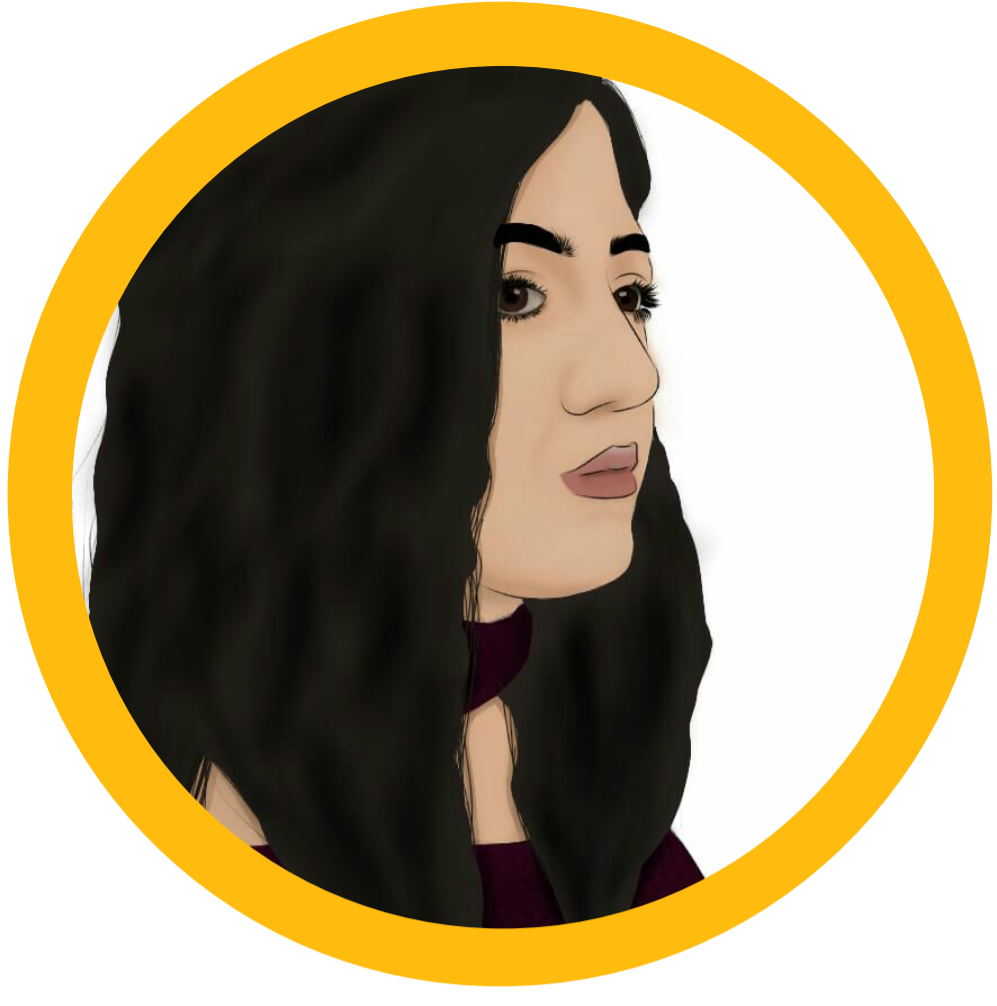
Yaygın Marksist eğilimleriyle tanınan Frida, Marksizm Devrimi Che Guevara ve küçük bir çağdaş figür grubu ile birlikte, 20. yüzyılın karşı kültürlü bir sembolü haline geldi tabloları ve hayal gücü bir aklıma ilham verdi, bir miras yarattı. Frida Kahlo kısa ömürlerinde Meksika sınırlarının çok ötesine geçti. Sonunda onu özçekimin anası yapabilecek kültür durum öncüsü oldu.

Kaynakça;

<https://www.theguardian.com/artanddesign/2018/aug/31/frida-kahlo-self-portrait-on-the-border>

Jamis, R., (2016). Frida Kahlo: Aşk ve Acı, Onbirinci Basım, Everest Yayınları, İstanbul.

Turani, A., (2010). Dünya Sanat Tarihi, On Dördüncü Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Toplum bünyesindeki aksaklıklar, fertlerde de kendini gösteriyor, genel bir laçkalığa yeşil ışık yakıyor.

Ceyda Oktay

Diz Boyu Papatyalar
Kitap İnceleme

Tomris Uyar tarafından yazılan ve 1973 yılında yayımlanan Diz boyu Papatyalar, içerisinde 8 farklı kısa öyküyü barındırır. Bu öyküler: Hakların En Güzeli, Emekli Albay Halit Akçam'ın İki Günü, Yaz Suyu, Şen Ol Bayburt, Ömür Biter Yol Biter, Limanda, Aykırı Dal Üstüne ve kitaba ismini veren Diz boyu Papatyalar' dır. Yalın, süssüz anlatımıyla her kitleye hitap eden Diz boyu Papatyalarda, insan ilişkilerine, özellikle de insanın bir başka insanda aradığı anlamına dikkat kesilir. Yoksulluğun, açlığın, çarpık kentleşmenin, sevgisizliğin ve anlayışsızlığın en çokta insanın kendi iç sesine kulak vermeyişine, kendini ve çevresinde gelişen olayları tanımayı ve tanımlayamayışına değinilir. Farklı yaşamları giyinen insanları Hakların En güzelinde dile getirir. İnsana ve insanlığa yapılan haksızlığa göğüs gerer "canım ablam". Her "canım ablam" deyişi, uzaklara götürür insanı, eskiden çok iyi tanıdığı, şimdilerde pek uğramaya vakit bulamadığı yerlere.

"Üsteleme. Yolumuz ayrı çünkü. Anlayamazsın."

Emekli Albay Halit Akçam'ın İki Günü, Turgut'a ithaf edilen bir kısa öyküdür. Halit Akçam, orta halli kendi yağında kavrulan, hafifçe yaş almış, yazmaya meraklı bu yolda günlük tutmayı sürdüren, geçmişi kurcalamayı seven içimizden biri. Halit Akçam'ın, bir nevi ruh tahlilini yaparak geçmişte saklanan "Keş Halit"i de şu anıyla yüzleştiren Tomris, karakterin topluma olan bütünleşme bir o kadar da bütünleşmeme çabası üzerinde durur. Toplum düzeni ve bu düzeni engelleyecek her bir savaş, Halit Akçam üzerinden ele alınır.

"Toplum bünyesindeki aksaklıklar, fertlerde de kendini gösteriyor, genel bir laçkalığa yeşil ışık yakıyor."

Yaz Suyu, Aydın karakterinin trende bir kadınla karşılaşması ve bu yeni tanıdığı kadınla bir yol ayrımına girmesiyle karşı karşıya kaldığı zorluklarda, yaşamında hakimiyete kuramayan ve belki de bu sebeple etrafında olan olaylarda kader yolunun gidişine izin verenlerin hikayesi, anlatılıyor.

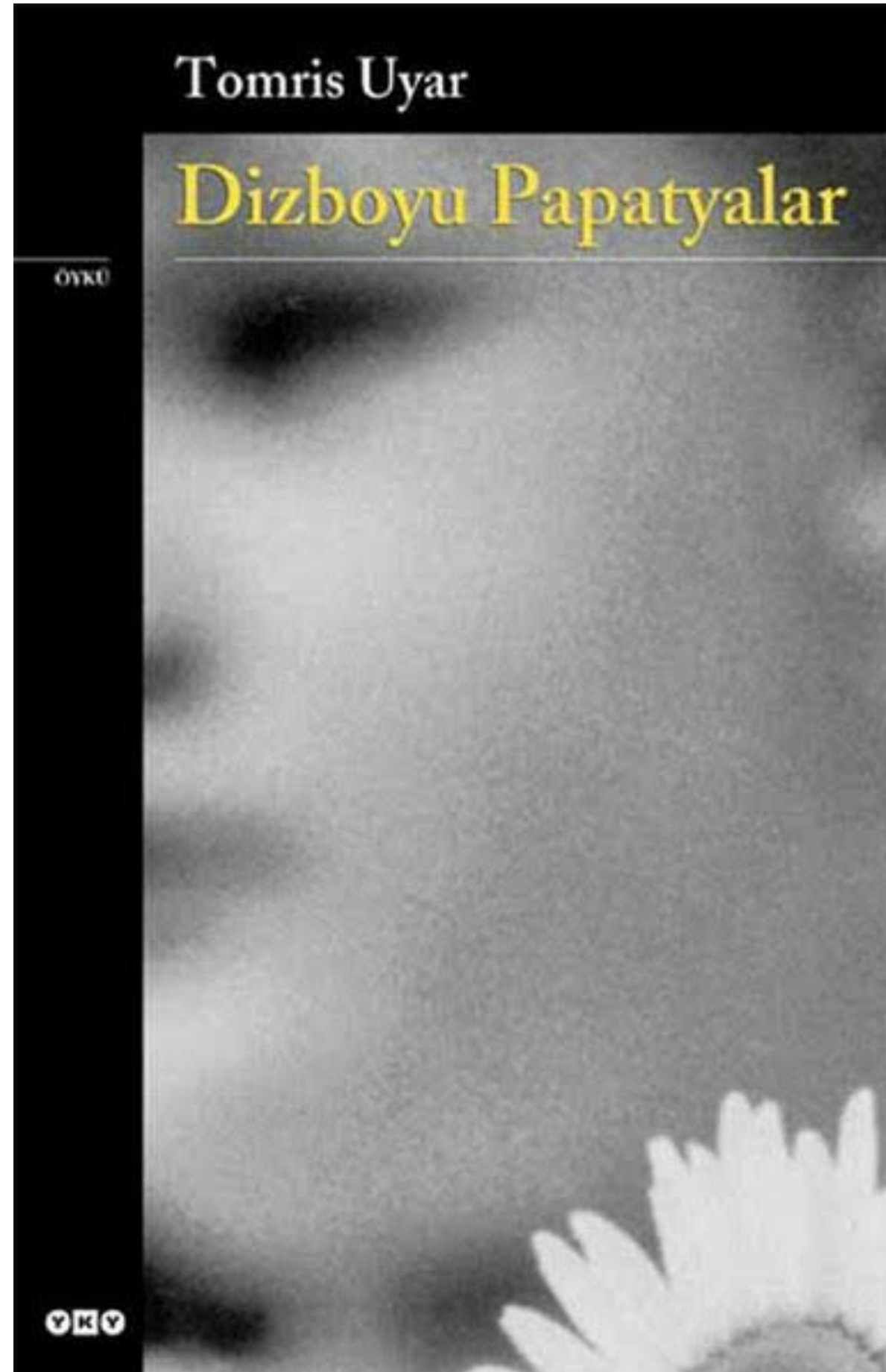
"Hep düşünmüşümdür; aklından asıl geçenleri hiç yazamazsın mektuba. Karşıdakinin beklediklerini istediklerini yazarsın ki mektupsuz kalmayasın. Kendi zararına hep onun yararına."

Tüm hikayelere girmeyerek, kitaba asıl adını veren ve en çok merak edilen kısa öykülerinden biri olan Diz boyu Papatyalar, "...yavaş yavaş, bin türlü göğüs gererek yetişenlerin, sonra da bu güçlüklerle bir daha karşılaşmamak için ellerinden her geleni yapacakların yurdu.."

olan Ankara'da geçmektedir. Aydın bir keman virtüözü olan Şermin ve eşi Orhan arasındaki ilişkiyi oğulları Ahmet ile birlikte tamamlayarak ele alır Tomris. Çok geleneksel bir aile olmasa da, birbirine uzak olan eşlerin yaşam mücadelesine karşı omuz omuza kalışları ve birbirlerine olan duygusal uzaklığını da dile gelir. Şermin'in kendi düşleri ve kendine ait eski heyecanlarına ihtiyacı ana konudur.Orhan'ın ilgisizliği\ilgisi,kendi yaşamı üzerinde kurduğu küçük mutlulukları ve yaşama arzusu iki kilit insanın anahtarıdır. Ve yine aynı dili, aynı anlamlarda ararlar.

“Dili bilmesek bile anlıyoruz,çünkü Akdeniz'in ortak dili bu ‘Diz boyu Papatyalar,’ anlamına da gelebilir, ‘Daha yığınla çocuk var doğurulacak, yığınla çocuk bezi,don, erkek çorabı var yıkanacak,’ anlamına da.‘Seni seviyorum, hadi hoşça kal, bir gün o kıyı kahvesinde yanına çöküp dostça iki kadeh içebilme isteğim baskın geliyor,’ anlamına da...”

Kitabın içinde yer alan 8 farklı hikayede, kendi yaşamınızda saklı kalan gizleri keşfe çıkmanız dileğiyle. Keyifli okumalar.

Yüksel Bulut

Yurtsuz Öpüşler

*Çünkü hatıralar kuşlar gibi,
Dal ister konacak..."*

Oktay Rifat

Gitmekle kalmak arası öpüşmek seninle,
birkaç durak öncesi bir otobüsün
birkaç durak sonrası
terk edişleri hep öpüşlerinin

Öpüşmek seninle!

Ne cayılmaz şey sende öpülmek?
durup bütün bahanelerimin dinlenmesi dudaklarında
ıslanmak bir bulutun ağzında
olsa olsa eski bir iklimden hatıra...

Âh, başımı döndürmüyor mu öpüşlerin
bir serçenin kanatlarına deęiyor oluyorum
ama hatıralar niçin budaksız kalır böyle
şimdi her öptüğümde bir kuş ölüyor önümde

Oysa öpmekse bir hatırayı...

Havada asılı bir serçe gibi,
yurtsuz şimdi...

Hüseyin Çatal

Yankı

Bir bir geçtim
ben bu sokakları
Azalmadı
ışığı günlerimin
azalmadı.

Bir bir geçtim.
Ki ben geçmek için
bulundum bazı.
İnsanlar, arabalar geçti yanımdan.

Bazı durdum baktım
vitrin camlarına.
Camlar boyu
anlık ömürler geçti.

Bir bir geçtim
ben bu sokakları
Geçiyordum.
Nasıl oldu tutuldum
kahvesine gözlerinizin.

Bir sokak..
iliklendi günlerin yakasına
çoğaldı ışığı.
Bir sokak..
karşı pencereler içinde,
gelip geçer oldum.

Söyleşi | Hatice Hamarat

Klişe bir soru ile başlamak istiyorum Hatice hamarat kimdir?

Belki de sıradanlıktan keyif alan biri. Edebiyat ve müzik sever, bunların üretim sürecinde olmaktan haz eden biri. Ne beyaz ne siyah olanlardan, ama keskin.

İlk kitabınız raflardaki yerini aldı yol hikayesini sizden dinleyebilir miyiz?

Uzun yıllardır yazıyorum ancak bazı noktalarda pişmesi gerekiyor insanın sanırım. Hiçbir zaman oldum ben diyemeyeceğimiz aşık lakin zamanın düz bir çember olduğunu hatırlayıp yola da koyulmak gerekiyor. Çavlan uzun yıllardır birikenlerin artık kabın içine sığmaması diyebilirim.

Şiirde kelime seçimi gerekir mi? Yoksa, insan ilhamlarına göre, hızlı bir şekilde, hiç düşünmeden ilhamın akışına göre hangi kelime gelirse onları şiire yansıtmalı mı?

Kelime tabi ki seçilmelidir. Şiir başlı başına bir var oluş biçimi. Şiirde seçilen kelimelerin şiirde anlatılmak istenen duyguyu da taşıyabilmesi gerekir. Ancak kelime seçmeden doğal akış içerisinde yazdığım ve sonradan doğru kelimeyi aradığım da çok olmuştur. Özellikle şarkı sözlerinde bunu sık yaparım.

Şiir yazma serüvenin nasıl? Kendini kapatıyor musun yoksa Zarifoğlu gibi “ben ilhama inanmam” mı diyorsun? Ortamı kurmak, iki üç dize okumak, bize anlatır mısın?

Genellikle müzikle iç içe olduğum anlarda yazma isteği duyuyorum. Ancak belli saatlerde şiir yazmalıyım gibi bir düşünce içinde değilim. Planlı vakitlerimi daha çok diğer edebiyat dallarına yoğunlaştırıyorum. Şiir biraz da insanın anlık duygularının dışı vurumu.

Serbest şiirde ve günümüz şiir dünyasında özellikle ülkemizde yoğun bir şairler geçidi var. Bu geçidin içerisinde sizin şiirleriniz daha farklı bir renk olarak karşımıza çıkıyor. Bunun sebebi sizce nedir?

Her şiirin bir hikayesi olduğuna inananlardanım. Nasıl öyküde, romanda bir derdiniz varsa anlatmak istediğiniz bir gaye şiirde de bir hikayenin varlığı, hatta kahramanınız olmalı bence. Yalnızca kendini anlatan şiirler yazmak bana pek mantıklı gelmiyor, aksine başkası olabildiği zaman şiir ahenkle ortaya çıkıyor.

Sizin için şiir nedir? Şiir anlayışınızdan bahsedebilir misiniz?

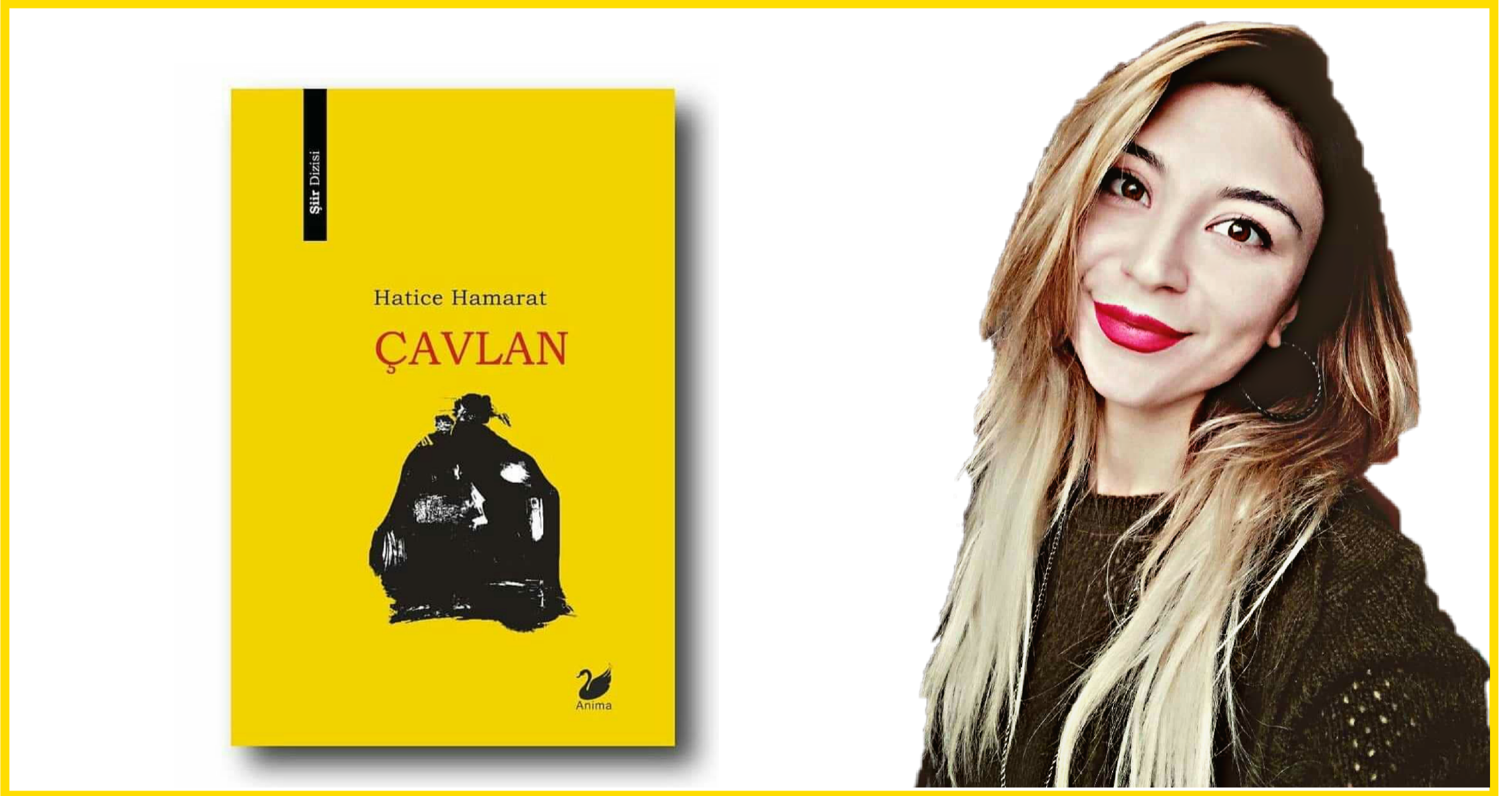
Kayıp zamanlarımızı hatırlama yoludur. Belki de unutmak istediklerimizi...

İlk şiirinizi ne zaman, nerede ve hangi duygularla yazdınız?

Uzun yıllar oldu sanırım ilkokuldaydım. Genelde şiir yarışmalarına şiirlerim gönderilirdi öğretmenlerim tarafından. Konusu neydi inanın hatırlamıyorum.

Elinize ilk aldığınızdan bu yana hiç bırakmadığınız, sürekli okuduğunuz hangi şairler, yazarlar ve kitaplar var? Sizi hangi yönleriyle etkilediler?

Edip Cansever benim rüya adamıdır. Turgut Uyar ve Nilgün Marmara uykudan uyanışım.. Dünya şairlerinden Seferis, Edgar Allan Poe, Arthur Rimbaud baş ucu şairlerim. Her şairde beni etkileyen farklı bir yön var Edip Cansever'i kendime benzettiğim için belki, Nilgün'ün isyankar yüreğini sahiplendiğim ve Arthur'un saçmalamayı sevmesi. Hepsinde ayrı bir tat, ayrı bir doku var.

Sizce şiirde imgenin yeri ne olmalıdır?

İmgeler şiiri taşır ancak ruhla birleşebilirse.

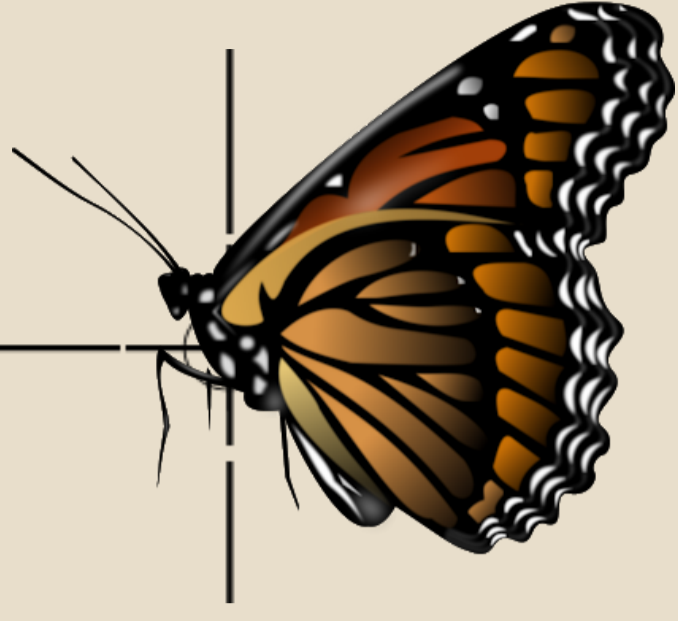
Şair olma yolunda ilerleyen gençlerimize tavsiyeleriniz nelerdir?

Sanırım beklemek, işte bu an denilen noktaya ulaşmak (tabi ki üretmek) ve popüler kültürden soyutlanmak diyebilirim.

Hayatınızın bir haftasını roman kahramanı olarak geçirme şansınız olsa, kim olmak isterdiniz? Neden?

Kesinlikle Meursault(Albert Camus, Yabancı), hayatı fazla ciddiye alan biri olmamak hoşuma giderdi. İdam olmakla, idam olacağım odanın sıcaklığının aynı sorunu teşkil etmesi fikri bile kıskırtıcı bir rahatlık.

Figen Şahin Kelebek

Berlin. Yıl 1938 zulüm hala devam ediyordu. Askerler her gün yüzlerce insanı kampa yaka paça çöp fırlatır gibi atıp gidiyorlardı. Daha suçumuzun ne olduğunu anlayamadığımız yaşlardaydık. Her yer ölüm kokuyordu. Anne ve babamızı görmeyeli haftalar olmuştu. Aldığımız kara haberle artık hayatta olmadıklarını içimiz yana yana kabullenmiştik. Yaşama gözlerini nasıl yumduklarını düşünmeyecek ve bizi evimizden sürükleyerek aldıkları o geceyi de bu Tanrının terk ettiği yerde yaşayabilmek için hafızamızdan silecektik. Benim ipek saçlı annem.. Giydiği beyaz keten geceliği ile evin içerisinde bir melek gibi dolanıp ciğerleri su toplayan babamın ateşini düşürmek için nasılda çırpınıyordu. Sevgi böyle bir şeydi. Babam, benim gün görememiş babam... Annemi saçlarından tutup sürükleyerek götüren askerlere ateş püskürürken kan kustu... Yine de acımadılar... Sanki uzaktan kumandalı robot gibi hissizlerdi. Biz en iyisi içimizi ısıtacak bir gün hayal edelim o zaman... Babamın elleriyle yaptığı iki katlı ahşap evimizdeki o kış. Yeni bir kardeşimizin olacağı müjdesini verdikleri hani. Annemle babamdan haber alamadığımız günlerde acılar içimizde büyürken bizi de için için kemirmeye başlamıştı. İkizimle tek bir beden olmuşum. Toplama kampında çocuk olmak mı zordu, kız olmak mı, yoksa ikiz olmak mı daha zordu? Hala bilemiyorum.. Hiçlik...

İşkence ile geçen günler, her gün daha da dayanılmaz bir hal alıyordu. Çıkmadık candan umut kesilmiyordu... Bir gün; bir gün. Her acıya katlanmak zorundaydık. Kimse kimseye yardım edecek halde değildi, herkes ya kendi canının derdindeydi ya da canından bir parçanın. Bir sabah uyandığımda bacaklarımın arasında hissettiğim ılıklıkla irkildim. Etrafıma baktığımda üst üste binmiş bedenler görüyordum. Kadınlar koğuşu değil de sanki toplu mezar gibi geliyordu bana. Buradaki kızlardan an itibari ile farklıydım. Artık kadın olmuşum. İkiziminin kulağına eğilip sessizce fısıldadım. Ağlıyordu. Sabaha karşı aynı telaşı meğer o da yaşamış. Doktor gelecek bizi muayene edecek ve kısırlaştırılacaktık. Bir fare gibi denek olacaktık... O gün geldi çatı. Bağlılarımız, çığıllıklarımız diğer günü yaklaşan genç kızların kasıklarına binlerce cam kırığı gibi battı. Etrafa saçıldılar. Rahmimizi söküp aldılar. Ama kadınlığımızı, annelik şefkatiyle yemeyip yedirdiğimiz kardeşimizi alamadılar... Rahmi alınan her kadın etraftaki çocukları kendi içine haps etti. Onlar bir gün uçup bu cehennemden kurtulabileceklerdi. Umut...Açlık, yaptırılan ağır işler, her gün gidip dönmeyenlerin sayısı arttıkça hiç yük gibi gelmez olmuştu omuzlarımıza. Aslında hepimiz ölüydük. Bir sabah ikizimin elleri bağlanmış halde iki askerle yanıma doğru yaklaşırlarken "ölüm daha hafifti" dedim... Yüreğim, onun kana bulanmış yüzünü görünce dayanamadı. Aynısının başıma geleceğinden değildi oracıkta bayılmam. O çocukluğundan beri hep narindi. Hep kırılıyordu.. Nasıl dayandı? Güç...

Uyandıgımda bir sedyeye bağlanmış ağızma pis bir demir sokulmuştu. Çığlıklarım beynimin içinde avaz avaz. Odanın tavanındaki lambanın etrafındaki vızıldayan sineklerin sesi olmak istedim. Bir daha asla kendi sesimi duyamayacaktım. Son bir kez haykırmak istedim dünyaya. Haykırıyordum... O sefillik, açlık ve pislğin içinde yeni traşlanmış kolonyalanmış parlayan acımasız caninin yüzüne tükürmek istedim. Yuttum. Sonra da donuk, ifadesiz ve yaptığı işten zevk alan sadist doktorun gözlerine diktim gözlerimi. Bakışlarımdan ettiğim bedduaları umursamaz sandığım adam askere gözlerimi kapatmasını emretti..
Artık ses yoktu. Çığlık...

Dili kesilmiş, burun delikleri kocaman olmuş, kadınlığı alınmış ikizler olarak yeni bir ırk haline sokulmuşuk. Ama zihnimiz konuşuyor, tenimiz soluyor ve kalbimiz bu kadar kötülük içinde minik yavrucaklar için iyilik doğuruyordu. Ta ki toprağın içinde her geçen gün daha da gelişen erkek kardeşimiz yürümeye başlayana kadar... Çaresizlik...

Küçük erkek kardeşimiz ilk adımlarını atmaya başlamasından daha yirmi dört saat geçmişti ki; sakladığımız diğer yarımızı da üste üste atılmış cansız bedenlerden oluşan, daha savaşın bile ne olduğunu bilmeyen sabi subyan çocukların arasında bulduk. Feryat figan. Kanatlanıp uçamadan daha... İşte o gün yaşamaya ant içtim. Kendimi gizledim. Gün geldi ölü takliti yaptım. Annemi, babamı, acımasızca katledilen kardeşimi, ikiz parçamın aklını benden alanlara direnecektim. Her gün donarak ölenlerin sayısı açlıktan ölenlerin sayısıyla yarışır hale geldi. Acı , bedenimde bir tırtıl gibi beslenmeye devam ediyordu. Doymuyordu. Elbet kabuklarını yırtıp kanatlarını kurutup uçacaktı... Özgürlük...

Bir sabah güneş doğarken serbest bırakıldık. Acı bitti diye sevinmedi sevinemedi hiç kimse. Yaşayan eksik bedenler kalmıştı sadece geriye. Ailemizden bir ben ve bir de aklını yitirmiş ikizim ortada kala kalmıştık. Babamın zorluklarla yaptığı bu ev yalnızca bize kalan . Her sene binlerce kelebek yumurtlar ve her evresinde bize hayatın ne kadar kusursuz bir düzende işlediğini hatırlatır.

Şimdi evimize uzaktan bakıyorum da açık bıraktığım o camdan annem bir daha asla seslenemeyecek. Babam sundurmanın altında; rüzgarın ninniler söylediği yerde; kardeşime yaptığı beşiğin başında hiç oturamayacak ve beşiği hiç sallayamayacaktı. Çocukluğuyla boğulan kardeşim... Masum

Biz her mevsim ölen milyonlarca insan için kelebekleri özgür bırakırız... Yitip giden insanların acısı içimize çökük. Şimdi sorarım size, dili olan mı konuşur, yoksa yarası olan mı?

Biz sustuk... Sessizlik.

Mesut Özer

Balık Üşümesi

Ah bir balık olsam
şu dünyanın renginde!
İki mavinin arasında
ilerlerdim gün boyu
solungaçlarımı her açtığımda
unuturdum belki de hüznlerimi
bir tek mavinin suskunluğunu unutmaz
hapsederdim ömür taneciğine.

Sahi bir balık olsam
ne güzel olurdu gecede
bir karanlığın menevişine ilerlerdim her adımda,
bir garip boşluğun derinliğine çivilenirdim,
dilime kement vurmuş gecenin susuşuna terk ederdim
ruhumu.

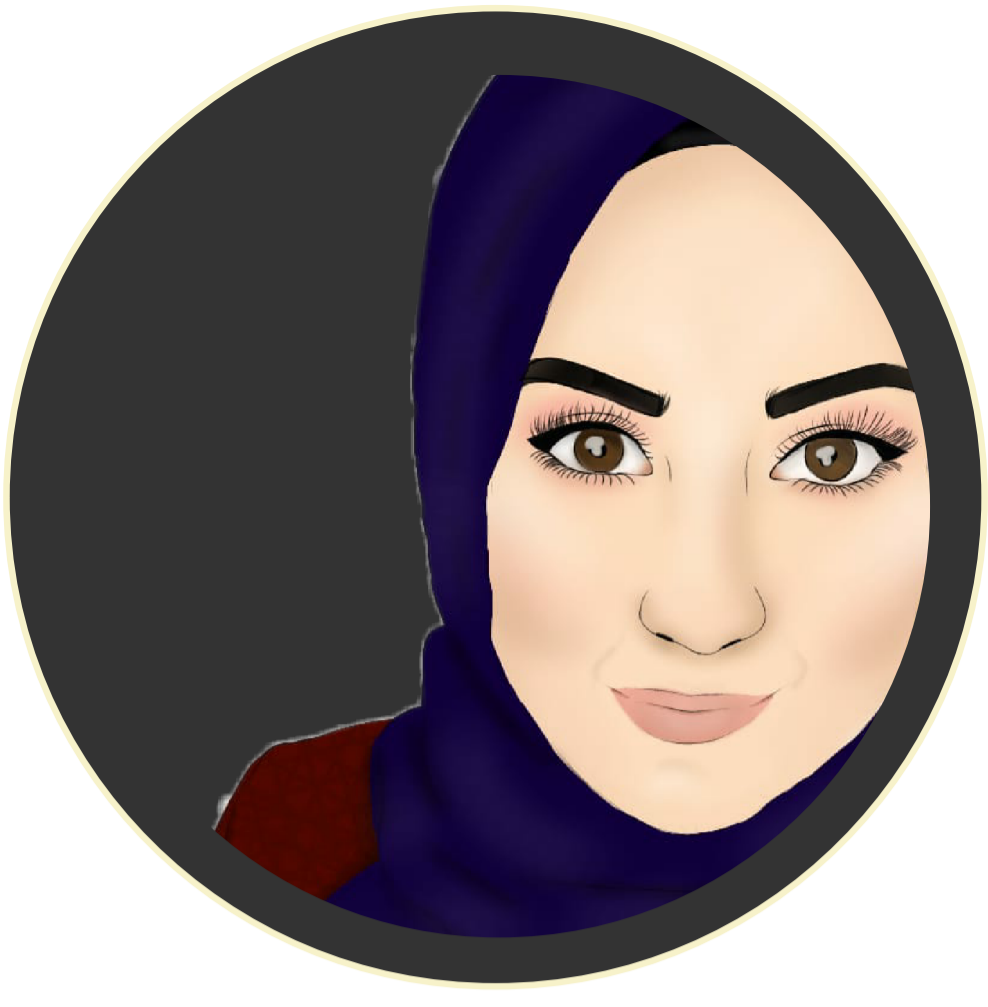
Sahi ben bir balık olsam
bir oltanın misinası
uğurlardı belki de beni
karanlığa...

Dürdane Aksoy

Kaldırımlar Üşüyor

İçimde kaldırımlar üşüyor sevgilim
İçimde kör geceler, ıslak şehrin sokakları...
Sokak başında evsiz çocuklar gibi yatan
Başboş köpekler gibi havlayan
Kimsesizliğim üşüyor...
Sevgilim içimde bir mabet yıkılıyor
Her yer toz duman.
Hiçliğim varlığımı aştı
Varlığım çoktandır sınıra ulaştı
Bir kitabın son cümlesi gibiyim şimdi
Okundu ve bitti, yaşandı ve bitti
kaldırılma zamanım yaklaştı.
Sevgilim, içim yağmur içim kar, kış, kıyamet
Kanma yüzümdeki yalancı bahara
Ben her sabaha bir hüznle uyanıyorum.
Dedim ya
İçimde kaldırımlar üşüyor
Biletler hep tek gidişlik
Kaçırduğumuz her bir trenin
Ardından bakıyoruz
Yollar uzadıkça uzuyor

Beyza Büşra Erol

Sarılin O Bedenlere
Anlatı

İçinde bir yangın her
gün odun taşıyarak
kopacak kıyamete gebe
kalanların kelimeleri
ağızlarından kanayarak
çıkart, o kan kıymetlidir o
yüzden değdiği hiçbir
yerden çıkmayacak koca
bir lekedir.

Dünyaya koca bir kamburla doğan herkes çocukken güçsüzlüğü o kambur sanır. Ve o kamburla baş etmenin en kolay yolu o yokmuş gibi yaşamaktır. Gizlenerek, saklanarak, herkes gibi koşarak, herkes gibi gülüp ağlayarak yaşamamanın var olmaya yeteceğine inanırlar. Sakladıkça büyüün bir yükü sırtlarında yerin dibine çekilirken bile dimdik bir omurgayla yalnızca aynı gizde yaşayanların anlayacağı buruk bir tebessümle gülümserler hayatlarına. Adil değildir dünya, hele çocukken neyle çarpsan neyden çıkarsan kendini, o kamburu hak edecek bir günah işlememiştir. Hem çok kızgınsındır hem de suskun.

Gizlenerek yaşamamanın en makul çaresi içine dahi konuşmamaktır, konuşursan hatırlaman gerekir, hatırlarsan da aynada gördüğün şeyi artık görmezden gelemezsin.

Sebepten istersin, her sonun başlangıcı olan bir sebep, niye koştüğünü sana fısıldayan bir sebep... Düşünmek bir fiil işkenceye dönüşür bir süre sonra, her sebep iç denizinde yeni bir fırtına yaratır çünkü o fırtına boğmak ister çırılçıplak içinde saklanana. O saklanana bulmanın en kolay yolu kalbe bakmaktır, denizin bunca fırtınasını göre göre o fırtınaya atlayan yalnızca insanın kalbi olmalıdır. Basit matematiğin sadece basit anları kurtardığı gerçeğine kapatarak gözleri, inanırsın ki o fırtınaya asıl sebep sensindir.

Çirkinsindir, suçlusundur, hak etmişindir çünkü dünya o kadar da kötü olamaz, yaratıcı insanın canını bilerek o kadar yakmaz, seni seven hiç kimse bu acının sebebi olamaz, sebep en yalın haliyle seni sana götürür.

Gri sabahlarla barışamazsa insan gecesine de küser. Gözleri kapalı gördüklerinin can kaybı yüzünden görmediklerini görmek istemekten vazgeçer. Denk ve eşit olmaz artık içinde ki bu 5. Sınıf matematik dersinde eşittir işaretinin üstüne çekilen bir çizik kadar kolayda olmaz. Ama zaten 5.sınıfta o çizigi çekecek olmanın burukluğunu yaşayanlar bugünün denk ve eşit olmayanları olacaktır.

İçinde bir yangın her gün odun taşıyarak kopacak kıyamete gebe kalanların kelimeleri ağızlarından kanayarak çıkar, o kan kıymetlidir o yüzden değdiği hiçbir yerden çıkmayacak koca bir lekedir.

Eğer bir gün ağzından kanayarak süzülmesin diye yalnızca gözleriyle konuşanlara, kitaplar incinmesin diye sarı fosforlu kalemimi hiç kullanmayanlara, beklediği gemiye bıraktığı limanda hala el sallayanlara denk gelerseniz hatırlayın.

Onlar yamalı bedenlerdir, kesikleri kabuk bağlamayan, dikiş tutmayan tuttuysa da yarası hep taze kalmış bedenlerdir. Gözyaşında boğulmuş acıyı da hüznü de kendinden bilmiş bedenlerdir. Yorulmuş, yenilmiş, yeniden başlamış, yeni yollar bulduğunda hep geri dönmek zorunda kalmış, sevgiye muhtaçken hep sevgisizlikle sınanmış bedenlerdir. Sarılın o bedenlere! Çok sevin, gözlerini okşayıp seslerinden öpün onları.

Virginia Woolf'un Mrs Dalloway'i Üzerine: Yazınsal Bir Erkeklikler Tipolojisine Doğru

Emre Erbatur

28 Haziran 1914'te bir Sırp milliyetçisi olan Gavrilo Princip, Avusturya-Macaristan Prensi Franz Ferdinand ve eşini öldürdüğünde, Büyük Savaş adı da verilen, milyonlarca insanın ve hayvanın telef olmasına, hektarlarca arazinin heba olmasına, yüzlerce kentin coğrafi ve kültürel dokusuyla mahvolmasına yol açan Birinci Dünya Savaşı'na neden olacağını bilebilir miydi acaba? Başka bir deyişle kurşunları yağdırdığı tam o anda aklından tam olarak neler geçtiğini bilemeyiz tabii. Ama bildiğimiz bir şey var, söz konusu Birinci Dünya Savaşı kitlesel olarak katledebildiği insan varlığı bakımından yeryüzünün ilk büyük kıyımı oldu, kıyılmayanlarınsa ruhları onarılmaz acılara maruz kaldı. Bu acıların izleri hiç kaybolmadı. Hatta denebilir ki dünya toplumu açısından yaşam Birinci Dünya Savaşı öncesi ve sonrası şeklinde ikiye ayrılabilir. Savaş, ya da kanımca hâlâ içinde debelendiğimiz, yeryüzünün doğal kaynaklarının ve insan emeğinin egemenlerce hunharca paylaşımının ilk aşaması olarak da görülebilecek Birinci Dünya Savaşı 1918'te sona erdiğinde, artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı. Virginia Woolf'un Mrs Dalloway adlı yapıtıysa bu savaşın yapıp ettiklerine, özelde İngiliz toplumu, genelde, İngiltere gibi sınıfsal çizgilerin hep çok belirgin olduğu başka toplumlara yönelik olası uzantılarına, erkeklere ve kadınlara dair hüznü ama yaratıcı bir saptama.

1925'te yayımlanan, Mrs Dalloway, Woolf'un "başka olguların yanı sıra savaşın toplumsal ve psikolojik etkilerini araştırdığı" üç romanın ikincisidir. Bu konudaki ilk roman Jacob'un Odası (1922), üçüncüsüyse 1927 tarihli Deniz Feneri'dir (Bradshaw, 2009 [2000]: xi). Romana adını da veren, Clarissa Dalloway adında bir karakter Woolf'un ilk romanı olan The Voyage Out'ta (Enginler) (1915) karşımıza çıksa da romanın asıl çıkış noktasını 1922'de yazılan ve 1923'te yayımlanan 'Bayan Dalloway Bond Caddesi'nde' başlıklı, 'Bayan Dalloway eldivenleri kendisinin satın alacağını söyledi.' cümlesiyle başlayan bir öyküdür (Bradshaw, age. xlii). Hatta öykünün yayımlanmasından önce Woolf'un, 6 Ekim 1922'de Evde ya da Parti adlı bir kitap yazmayı tasarladığını da öğreniyoruz (Bradshaw, ay.). İlk kez 14 Mayıs 1925 tarihinde Londra'da yayımlanan Mrs Dalloway, Deniz Feneri'yle birlikte "bütün romanları arasında görüş birliğine varılarak en fazla övgüye değer bulunan ve 1920'lerde 'karmaşık zerafeti ve deneysel tekniğiyle bazı yorumcuları çaresiz bırakan' bir roman olmuştur (Bradshaw, age. xliii). Gerçekten de karmaşık, yarım bırakılmış izlenimi veren cümleleri, daldan dala atlar edası, olay örgüsünde kopuklukmuş gibi görünen sıçramalarıyla Mrs Dalloway çok katmanlı, karmaşık ve farklı okumalara yönelik algısı açık ve esnek bir okur arayışında olan bir romandır ve aslında "yoğun bir organizasyona sahiptir" (Bradshaw, age. xxxiv).

Romanda anlatılan olaylar “1923 Haziran’ının hayali ve çok sıcak bir Çarşamba gününde” geçmektedir (Bradshaw, age. xi). Romanın en çarpıcı yönlerinden biri görece kısa ve özlü yapısında kişilerin içsel dünyalarını tüm çetrefilliğiyle, geçmişiyile ve şimdisiyle bir arada anlatabilmesi, bir başka deyişle, bireyin şimdii yaşama tutumunu, tam da yaşandığı karmaşıklıkta aktarabilmesidir. Freud’un “serbest çağrışım” olgusunun etkisiyle ve William James tarafından Psikolojinin İlkeleri (1890) adlı kitapta “içsel yaşantıların akışını nitelemek için” kullanılan, daha önce İngiliz yazar Laurence Stern’in Trinstram Shandy’de, Fransız romancı Marcel Proust’un Kayıp Zamanın İzinde’de, yer yer Amerikalı yazar Henry James ve Rus yazar Dostoyevski’nin de kısmen başvurduğu, Virginia Woolf ve William Faulkner gibi yazarların İrlanda asıllı İngiliz yazar James Joyce’dan esinlenerek kullandıkları “bilinç akışı” diye adlandırılan bu yöntem (Cuddon, 1992 [1977]: 919-920) bu romanda uygulama alanı bulmaktadır. Bilinç akışı tekniği, yazarın, adeta anlatıcısız bir savrukluyla kurguladığı, daha esnek ve denetimsiz görünümlü bir anlatı ortamı yaratmasına ve kişilerin dünyalarını, zamanı, öteki kişileri birçok bakış açısından aktarabilmesine olanak tanımaktadır.

Roman, Bayan Dalloway’in yaşantıları, düşünceleri, hatıraları üzerinden, eşi Richard Dalloway’le olan iletişimsizliği, eşinin ona olan ilgisizliği, Dalloway’in evinde verdiği bir parti, evdeki konumunun eşinin ve romandaki diğer omzu kalabalık erkeklerin siyasi, sınıfsal duruşları ve kimliklerinin yanındaki ikincilliği çerçevesinde kadın sorununu ele alan feminist ve savaş karşıtı bir yapıt olarak, Birinci Dünya Savaşı’nın öldürdüğü kadar öldüremediği erkeklere de ne yaptığının da kaydını tutmakta, aslında bir bakıma kadın sorunuyla erkek sorununu birbirine eklemiş olarak tek bir romanda ele almaktadır.

Gerçekten de Woolf’un romanı farklı erkeklikler, bu erkek kimliklerinin oluşumu, yaşayışı ve kendini meşrulaştırışı üzerine de düşünmemize olanak tanıyan zengin bir metindir. Dolayısıyla romandaki erkek kişiler üzerinden girişilebilecek bir tipoloji denemesi, farklı erkekliklerin inşası, erkek kimliklerinin oluşumundaki farklı ve benzer unsurların kavranması bakımından hiç de isabetsiz olmayacaktır. Bu tipolojinin bir örneğini sosyoloji alanında Osman Özarlan’ın Hovarda Âlemi: Taşrada Eğlence ve Erkeklik (2016) adlı yapıtında görebiliriz.

Erkekliklerle ilgili, yukarıda andığımız, Özarlan’ın çalışması da dahil, özellikle 1990’lardan bu yana biriken geniş kuramsal literatür ve bilgi dağarcığı düşünüldüğünde (örn. bkz. Boratav, Fişek ve Ziya, 2017: 1-67), ilk karşımıza çıkan unsur erkeğin diğer erkekler, kadınlar, çocuklar ve doğa üzerinde geleneksel ataerkil toplumsal dinamiklere uygun olarak kurduğu ekonomik, sınıfsal, toplumsal, kültürel ve psikolojik egemenlik ve bu egemenliğin erkek kimliklerinin oluşumundaki rolü olmaktadır. Avustralyalı akademisyen R. W. Connell’in Masculinities (Erkeklikler) (2001) [1995] başlıklı çalışmasında belirlediği üç ana eksen üzerinden bakacak olursak, erkekler bu egemenliği üretim, iktidar ve cinsel arzu unsurlarını kullanarak sağlamakta ve deneyimlemektedirler. Hatta, Connell, erkeğin cinsiyet rolünü, güçle ilişkisi bakımından yetersizliğini ve aksaklıklarını kabul eder (Connell ve Messerschmidt, 2005: 831) ve bir adım daha ileri giderek, kadın erkek eşitsizliğinin farkında olan, ailede ve toplumsal ilişkilerin diğer bağlamlarında kadınlarla kimi rol paylaşımlarına yönelen, görece daha az maço erkeklerin bile sahibi oldukları fiziksel, ekonomik ve toplumsal güç sayesinde sürdürdüğü ve meşrulaştırdığı egemen erkeklik kavramını ileri sürer.

Egemen erkeklik öylesine kuşatıcı bir ideolojik yapıdır ki, erkekler adeta Pierre Bourdieu'nun Masculine Domination adlı çalışmasında kullandığı "anamnesis of the hidden constants" (gizil sabitliklerin yeniden hatırlanışı) kavramını (Bourdieu, 2001 [1998]: 54-80) haklı çıkarırcasına, kadınların toplumsal ve bireysel yaşamındaki tüm olumlu değişimlere karşın onların ikincil konumlarını pekiştirecek denli eril tahakkümlerini farklı düzlemlerde, farklı erkeklikler çerçevesinde gerçekleştirebilmektedirler. Dolayısıyla, erkekler tarihin değişen seyri içinde biçimlenen bu üç odak üzerinden kimliklerini oluşturmuşlar ve kendilerine bir ideal erkeklik imgesi ve hatta ideolojisi kurgulamışlar, erkekliğin çoklu ve parçalı yapısını indirgemeye çalışmışlardır. On dokuzuncu yüzyılın ortalarından bu yana, Sanayi Devrimi'nin de toplumsal ve ekonomik sonuçlarının bir uzantısı olarak, kadının tarih sahnesindeki kadim varlığını daha belirgin kılması, toplumsal hayata daha etkin bir biçimde katılması, erkeklere muhtaç olmaksızın ayakları üzerinde durabilmesi, bireysel, ekonomik ve cinsel bağımsızlığını dişleri ve tırnaklarıyla söke söke alması karşısında kendilerini tehdit altında hisseden erkekler bir tür erkeklik krizi yaşamışlardır. Aslında insanlık tarihinin bu krizin tarihi olduğu da söylenebilir çünkü erkeklik de kadınlık da elbette Sanayi Devrimi'nin sonuçlarıyla sınırlı değil. Bununla birlikte konum açısından bir çerçeve oluşturabilmek için belli kavramları belli bağlamlarla sınırlandırmak durumundayım.

Söz konusu krizin tarihsel olduğu kadar çok kapsamlı ve çok yönlü bir kriz olduğunu da belirtmem gerekiyor. Krizin öncelikle yapısal nedenleri vardır. Başka bir deyişle, erkeklik sözcüğü kullanıldığı andan itibaren bir ideale gönderme yapmaktadır. Türk kültüründe de yansımasını bulan "has erkek", "adam gibi adam", "taş fırın erkeği" nitelendirmeleri aslında bu ideali söylemselleştirmektedir. Men and Masculinities (2004) başlıklı, kapsamlı çalışmada da belirtildiği gibi ideal erkek "tam anlamıyla özerktir - parasal, fiziksel ve özellikle de duygusal olarak. Tek başına ayakları üzerinde durabilmeli, kendisine ait olan her şeyi - mal, itibar ve aile - korumak için mücadele etmeli ve hatta kavga etmelidir. İncinebilirliğini / yaralanabilirliğini asla dışa vurmamalı ve kadınlıkla ilişkilendirilen kişilik özellikleri de dahil kadınsı olan her şeyden kaçınmalıdır." (Kimmel ve Aronson, yay. hzl., 2004: 31) Başka bir deyişle erkekler ağlamaz, korkmaz, yorulmaz, yardım istemez, sahip olduklarını koruyup kollamaya her zaman hazır ve nazırdırlar. Kaslı gövdeleriyle sağlığın, gürbüzlüğün, adeta ölümsüzlüğün ve Tanrısallığın imgesidirler. İşte, krizin en önemli sebeplerinden biri bu yapısal sorundur çünkü böyle bir erkeklik ve bu erkekliğin iktidarı, Serpil Sancar'ın ifadesiyle imkânsızdır (Sancar, 2009). Erkek kendinden ve iktidarını meşrulaştırmak ve pekiştirmek için diğer erkeklerden, kadınlardan, çocuklardan, hayvanlardan ve doğadan imkânsız olanı istemektedir. Bu imkânsızlık, öncelikle, tarihin seyri içinde çoğunlukla erkeklerin, üretilen malların, toprağın, insan gücünün, son çözümlemede ailenin (kadının diye de okunabilir) ve devletin (iktidarın diye de okunabilir) mülkiyeti (Engels, 1986 [1884]; Bebel, 2013) uğruna çıkardığı savaşlarda katledilen erkeklerin, kadınların, çocukların ve diğer canlıların cesetlerinden oluşan yığınin yükselmesinden anlaşılmalıdır. Erkeğin iktidarı aslında olmayan, olamayan, korumayan, sevmeyen, öldürücü ve sağlıksız bir iktidardır. İdeal erkek olarak bize sunulansa ironik bir biçimde bu krizin hem sebebi hem de sonucudur.

Krizin bir diğer nedeniyse daha çok ekonomiktir. Sanayi Devrimi'yle birlikte kadının çalışma yaşamına giderek daha fazla dahil olması, daha önceki dönemlerde kadının ailenin ekonomisindeki organik bağıni koparmış, erkekliğin kurucu yasası, mülkiyetin babadan oğula geçmesini tesis eden ataerkil yasaya göre kadının asıl görev alanı olan, meleği olduğu evin dışına, diğer erkeklerin ve kadınların arasına sokmuştur. Kapitalist toplum yapısının zaten rekabetçi olan doğası erkeği kadınlar üzerinden diğer erkeklerle rekabete girmek zorunda bıraktığı gibi bir süre sonra kadınlarla da rekabet etmek zorunda bırakmıştır.

Zamanla daha ucuz olduğu için tercih edilen kadın emeği erkeğin işsiz kalmasına sebep olmuştur. İşsiz kalan erkekse, ideal erkeklik ideolojisinin getirdiği koşullanma gereği erkek olarak misyonunu yerine getiremediği için kendini kadınlaşmış hissederek aşağılık duygusuna kapılmış ve krize girmiştir (Sancar, age.). Söz konusu krizin psikolojik nedeniyse kadın düşmanlığıdır.

İdeal erkeklik ideolojisinin ve ekonomik gelişmelerin, savaşlarda yitirilen ya da sakat bırakılan erkek nüfusunun etkisiyle iktidarının geçersizliği ve kırılganlığıyla, ideal erkek imgesinin yüzeyselliği ve kurgusallığıyla yüzleşen erkek kadını tehdit olarak görecektir kaçınılmaz olarak.

Gerçekten de kadın düşmanlığının erkek kimliğinin oluşumunda başat unsur olması bu bakımdan anlamlı ve açıklayıcıdır (Kimmell ve Aronson, age. 551-553). Hatta belirtmeliyiz ki kadın kimliğinin oluşumunda erkeklere ve erkeksi olana yönelik böylesine kurumsallaşmış bir erkek düşmanlığı yoktur (Kimmell ay.). Bu bağlamda, psikanalist Michael J. Diamond'un kullandığı "femifobi" (Diamond, 2006: 1115) kavramı kadın düşmanlığının erkek kimliğinin oluşumundaki rolüne daha fazla ışık tutmaktadır. Diamond'a göre anneye bütünleşemeyen, "benliğin kadınsı olarak deneyimlenen kısmıyla" barışamayan erkek çocuk bu kısma yönelik "bilinçdışı bir nefret ve korku" geliştirmektedir. "Diğer bir deyişle, erkeğin "kadınsı" benliğini reddetmesi gelişimini eksiksiz tamamlamakta başarısızlığa işaret etmekte ve erkeğin 'yaratıcılık/doğurganlık kapasitesini ve besleyicilik olanaklarını' (Fast, 1984, 73) inkâr eden savunma konumundaki bir fallik örgütlenmede somutlaşmaktadır." (Diamond, ay.) Dolayısıyla, bu şekilde erkek kimliği oluşumunun bir parçası olan kadın düşmanlığı, erkeklerden beklenen idealleri de biçimlendirir. Kanımca, O'Neil'in toplumsal cinsiyet rolü uyumsuzluğu (Kimmel ve Aronson, age.: 348-349) ve yine bu çalışmaya göre, Brannon'un (1976) belirlediği, "erkeklerin asla kadınsı olmamaları; erkeklerin büyük başarılar elde ederek saygınlık kazanmaya çabalamaları; asla zayıflık göstermemeleri; ve her zaman macera ve risk peşinde olmaları, hatta gerektiğinde şiddete de göğüs germeleri gerektiği yolundaki dört ana geleneksel erkeklik unsura," (Kimmel ve Aronson, age.:353), Pleck'in toplumsal rol ve bu rollere uyulmadığında ya da bu rollerle ilgili beklentileri gerçekleştirememek konusunda ortaya koyduğu gerilimlerle ilgili olarak, aşağıda biraz daha ayrıntılandıracağımız, "ayrışıklık", "işlevsizlik" ve "travma" gerilimlerine ilişkin kategorizasyonunun (Kimmel ve Aronson, age.: 351-353) bu biçimlendirmeye de ilgisi vardır.

Nitekim, savaşan dünya toplumlarının içselleştirdiği üzere makbul erkeğin savaşçılığının, ölümden korkmamasının, ölümü hiçe saymasının, hatta, milliyeti, vatani, kadını ve çocukları için ölümü göze alıp kahramanlığı gözüne kestirmesinin onun kimliğinin başat unsurlarından biri olduğunu söylemek şaşırtıcı olmayacaktır (ayrıca bkz. Sünbuloğlu, (der.), 2013; Ayşe Gül Altınay, (der.), 2011 [2000]) Öte yandan, Pleck'in altını çizdiği, söz konusu toplumsal cinsiyet rollerine uyulmadığında ortaya çıkan gerilimlere, erkeğin ölüm ve şiddet karşısında sanıldığı kadar kahraman, yenilmez ve dayanıklı olmadığıyla yüzleşmesi ve bir kez daha krize girmesi dahildir.

Yazının kapsamı çerçevesinde yalnızca bazı unsurlarına değinebildiğim, toplumsal cinsiyet alanının bu sorunlu macerasının ışığında, Osman Özarlan'ın kendi sosyolojik çalışmasında, erkeklerin ekonomik, sınıfsal, psikososyal ve kültürel olarak kendilerini toplumsal cinsiyet roller ve bu rollerin gerekleri bakımından egemen erkeklik alanında ve birbirleriyle giriştikleri statü rekabetinde çoklu konumlandırışına göre belirlediği paralı (Özarlan, age. 17), belalı (ay.) ve yakışıklı (ay.) tiplerinden hareketle, ben de Virginia Woolf'un romanındaki erkekleri üç ana kimlik tipolojisi altında değerlendirmeyi deniyorum.

Mrs Dalloway'deki erkek karakterleri değerlendirirken ilk kullanmak istediğim tip adı efendidir. Efendi toplumsal cinsiyet rolleri açısından yukarıda andığımız erkeklik idealini, ataerkini, yeryüzünün mülkiyetini temsil etmektedir. Bu kategorideki erkek karakterler genellikle ekonomik olarak güçlüdürler. Toplumda yüksek bir konuma sahiptirler. Başka bir deyişle, efendi, siyaset, din, eğitim ve ekonomi gibi bireylerin ve toplumların kimlik oluşumlarını belirleyen ideolojik aygıtlar ve kurumlarla ilgili söz sahibidir, bir bakıma ideolojinin taşıyıcısıdır. Yargılar, sahip olur, satın alır, gidişatı belirler, egemen olur, denetler, sınıflandırır, kategorize eder, netleştirir, öğüt verir, tedavi eder, alay eder, eleştirir, savuşturur, emreder, iş yaptırır, direktif verir ve gerektiğinde savsaklar. Savsaklama lüksüne sahiptir. Hesap vermez, hesap sorar. Bu yarı Tanrısal bir konumdur aslında. Kadim ataerkinin uzantısıdır. Efendinin fiziksel özellikleri de kişisel egemenliklerini tamamlar niteliktedir. Çoğunlukla idealleştirilmiş erkek stereotiplerine göre uzun boylu, geniş omuzlu, kaslı ve yakışıklı, hiç olmadı buldukları ortamda göz dolduran, kadınsı olandan alabildiğine uzak duran erkeklerdir. Romanda efendiyi temsil eden kişilerden en fazla öne plana çıkanlar, Mrs Dalloway'in kocası Richard Dalloway, çocukluk arkadaşı Hugh Whitebread, Sir William Bradshaw'dır. Bu kişileri gözlemledikçe, çok da mekanik olmamak kaydıyla, romanda egemen yapının kurucu unsuru olarak, sorunların egemen ideolojiye göre sergilenişinde işlevsel oldukları görülmektedir. Öte yandan roman bu tipin maruz kaldığı ya da içinde barındığı toplumsal ilişkileri ya da ilişkisizlikleri vurgulayarak, egemen erkekliği sorunsallaştırır.

Romana adını veren Clarissa Dalloway'in eşi olan Richard Dalloway bir kadının kocası olma durumuna, siyasal bağlantıları sayesinde elinde tuttuğu güce, bu gücün temsil ettiği efendiliğine karşın, Pleck'in daha önce andığımız, geleneksel olarak belirlenmiş ideal erkekliğin gereklerini yerine getirmekteki başarısızlık hissini tanımlayan "işlevsizlik" (Kimmel ve Aronson, age.: 353) gerilimiyle ironik bir biçimde tutarlı, egemen erkekliğin ne kadar kırılabilir ve sorumsuz bir yapısı olduğunu sergiler. Richard Dalloway çalışma yaşamıyla, hayranlık duyduğu ama pahalı armağanlarla bezemekten başka bir şey yapmadığı kızı Elizabeth; hayata karşı duyduğu ilgisizliğinin de beslediği, bir başka efendi olan Sir William Bradshaw'ın her türlü ruhsal sıkıntıya karşılık dinlenmeyi önermesiyle örtüşen şekerleme yapma, dinlenme isteği arasında salınmaktadır. Kent içinde, kendinden hoşnut, tebaası arasında yürüyen bir efendi sevinciyle yürüyüşü sırasında, savaşın yoksul ve kimsesiz bıraktığı, fahişelik yapan, parklarda başıboş uzanıp devinen kadınları ve çocukları gözlemler. İlk bakışta babacan, koruyup kollayıcı olan bu tavrın ardında tahakküme muhtaç ve aç, pedofiliye varan, korkuyla ve kadın düşmanlığıyla karışık, kaçamak, kaypak bir cinselliğin yattığını görürüz. Ne göç olayı, ne de yazması gereken mektuplar umurundadır. Parasal gücü sayesinde satın alabildiği değerli mücevherleri kızına ve eşine verir. Sürekli olarak onları dekore etmek ister. Bourdieu'nun erkeklerin ve kadınların mekân kullanımlarının farklılığıyla ilgili tespitini (Bourdieu, 2001 [1998]: 93) doğrularcasına, kadınlar onun dünyasının eviçi dekorasyon unsurları, parasal gücünün ispatlarıdır. Öte yandan Bayan Dalloway'in bu mücevherleri yeterince önemsememesi Richard'da sevimsiz duygular uyandırır, kadın cinsine yönelik karmaşık duygularını çetrefilleştirir, yetersizliğini pekiştirir.

Bu yüzden, göz göze geldiği ve hoşuna gittiği için gülümsemesine gülümsemeyle karşılık verdiği, çimlere uzanmış genç bir kadına doğru yürürken çiçekleri silah gibi tutar Richard Dalloway. Aynı Bay Dalloway'ın aynı yetersizlik duygusu nedeniyle diğer bir efendi olan Hugh Whitebread'la ve bir işbirlikçi olan Peter Walsh'le sorunlu ilişkisi vardır. Muhtemelen birincisi kadar yakışıklı ve iyi giyimli değildir, ikincisi kadar da serbest ve başına buyruk değildir. Bunları kıskanılacak özellikler olarak gördüğü izlenimi verir bu yüzden de bu iki erkekle vakit geçirmek istemez pek.

Romanın diğer bir "işlevsiz" efendisiyse, yakışıklı ve iyi giyimli erkeği Huge Whitebread de Evelyn Whitebread'in kocasıdır. Whitebread yazı yazma yeteneğiyle, Richard Dalloway'e göre bir parça daha entelektüel bir kişiliktir. Siyasi gücü Dalloway kadar olmasa da gazeteye yazdığı yazılar, değerlendirmeleri toplumun belli katmanlarında ve kimi siyasi çevrelerde dikkat çekmektedir. Öte yandan Evelyn Whitebread'in bir türlü iyileşememesi sembolik anlamda kocanın evlilik kurumu içinde sağaltıcı rolünü sekteye uğratmakta, otoritesini sarsmaktadır. Savaşın huzursuzluğu yalnızca ezikleri değil, efendileri ve onların eşlerini de yaralamıştır.

Öte yandan Hugh Whitebread yüzeysel biridir ama bu yüzeyselliğini, yer yer Richard Dalloway'inkini anımsatan, yer yer onunkiyle çekişen bir biçimde iyicilliği ve koruyup kollayıcı babacan ataerkilliğiyle örtbas etmeye çalışır. Oysa bu koruyup kollayıcılığın, mektuplarla, makalelerle toplumsal sorumluluk devşirme çabasının bir tür ulusal ve sınıfsal suçluluk duygusundan kaynaklandığını görürüz. Çocuklarını uluslarının bekası kisvesi altında, kendi statükolarının korunması uğruna savaşa kurban veren üst sınıflar, ülkenin sokaklarını dolduran yoksulları, işsizleri, sakatları, kimsesizleri, zorunlu göçlerle İngiltere'ye gelen Ermenileri daha iyi bir yaşam kurmak vaadiyle Kanada'ya göndermek istemektedirler. Ne var ki bu onların vicdanını tazelemekten öteye gitmez. Bu vicdan tazeleme, romanın çarpıcı ironilerinden biridir çünkü bireysel düzlemde bir ezik olan Septimus Smith'in egemen erkeklik idealinin, savaşlarda ulusun bekası uğruna kendi varlığını feda etmenin, Joane Nagel'in (Nagel, 1998) belirttiği anlamda egemen erkeklik bağlamında, ulusların kimlik oluşumunun bir parçası olması anlamında, tüm kadını (aslında insansı) zaafı görmezden gelen bir tür çarpık erkekliğin kofluğunu belirgin kılarcasına savaşlarda ölenlere yönelik geliştirdiği, ölemekten, sözde egemenlerin gözünde ölü ya da diri kahraman olamamaktan (bu kahramanlık meselesine döneceğim) ve ne topluma ne de eşine, bir insan ve erkek olarak faydası kalmış bir sakat kişi olmaktan kaynaklanan suçluluk duygusu, Hugh Whitebread gibilerin suçluluk duygusuyla, vicdani bir mesele haline getirdikleri toplumsal sorumluluk projeleriyle eriştikleri hoşnutlukla çakışır, onu geçersiz kılar ya da gülünçleştirir.

Romanın en çarpıcı "işlevsiz" efendilerinden biri ise Sir William Bradshaw'dur. Romanda parodisi yapıldığı haliyle döneminin, savaştan ruhsal ve fiziksel olarak hasarlı olarak dönen kimi gazilerin ruhsal sorunlarına çare bulduğunu zanneden bir sağlık otoritesi gibi görünmektedir. "Efendi" anlamına gelen "Sir" unvanı insan sağlığı üzerindeki sözde otoritesine aristokratik ve siyasal bir tını katmakta, söylemlerini bir bakıma yukarıda incelenen efendilerle birleştirmektedir. Septimus Warren Smith'in savaş travması sonrası yaşadığı stres bozukluğunun da etkisiyle sergilediği hezeyanlar, iç dünyasıyla dış dünyası arasındaki kopukluğu yansıtırcasına kullandığı girift dil karşısında Sir William Bradshaw'un orantı duygusu, dinlenme önerileri, hastayı toplumdan ve sevdiklerinden yalıtarak sağaltma çabası aslında çözümden çok çözümsüzlüğün bir manzarasını sunar bize. Başka bir deyişle, okur, onun şahsında efendinin, eziğin sergilediği semptomlar karşısındaki çaresizliğini ve geçersizliğini gözlemler. Efendinin savaşlarla yaratmaya kalktığı dünyanın artık ne sükuneti ne de orantısı kalmıştır. Ne var ki bunu ezikten duymak efendiyi uyarmaya yetmeyecektir ne yazık ki. Bununla birlikte, askerlerin savaşta yaşadıkları şarapnel şokuyla ilgili çıkarılacak bir yasayla ilgili görüşlerini Richard Dalloway'le paylaşan Sir William kuşkusuz durumun farkındadır ama bu farkındalık kof, tıpkı Hugh Whitebread'in yazıları gibi sözde kalan, samimiyetten ve hakikatten uzak bir farkındalıktır.

omandaki ikinci tip ise işbirlikçidir. İşbirlikçilik efendiyle ezik arasında bir tür arafı tanımlamaktadır. Efendi egemenliği ve iktidarı; ezik marjinalleşmeyi ve ezilmeyi nitelerken, işbirlikçi bu tiplere ait olan erkeklerin bazı unsurlarını ödünç alır yerine göre kullanır, yerine göre terk eder. Kararsızdır. İşbirlikçi toplumun bazı normlarına uymayabilir, hatta onun bu normları reddedişi tam da bu normların kaynağı ve yaratıcısı olan ataerkil sisteme bir başkaldırı gibi de görülebilir. Ancak, herhangi bir kriz anında sıkıştıklarında, çelişkiye düştüklerinde, taraf tutmak zorunda olduklarında, bu erkekler genellikle meydan okuyageldikleri iktidar sahiplerine yanaşırlar. Kendileriyle, kişiliklerinin, geleneksel erkeklığe göre kadınsı olarak tanımlanabilecek sevecenlik, içtenlik, dayanışma, hoşsohbetlik gibi kimi unsurlarıyla barışık da olamadıklarından kendi güç ve birikimlerine güvenerek inisiyatif alamazlar. Yardımına muhtaç oldukları, onlarca desteklenirlerse kendilerini daha erkeksi hissedecekleri, daha güçlü ve daha itibarlı erkekler her zaman vardır. Toplumsal cinsiyet rolleri ve egemen erkeklik ideolojisini temsiliyet bakımından bazı açılardan efendiyle eğitim, bilgiye hakimiyet gibi bazı konularda yetki sahibi olmak gibi ortak yönlere sahiptir. Öte yandan iktidarla efendi kadar içli dışlı değildir. İşbirlikçi güç elde edebilmek için efendiye ihtiyaç duyar, ona yaltaklanır, bir bakıma onun yancısıdır. Ondan el alır. Onun kadar güçlü olmasa da fırsatını bulduğu zaman efendiden aldığı gücü sonuna kadar kullanır. Ama aslında birazdan açıklayacağımız üçüncü bir tip olan ezikle de ortak yanları vardır. Tıpkı ezik gibi, uymak durumunda olduğu toplumsal cinsiyet rolleriyle uyumsuzluk yaşar, efendinin gücüne muhtaç olsa da ve bu gücü kullansa da, tıpkı ezik gibi bu gücü, gücün gerektirdiği mücadele azmiyle sorunu vardır. Geleneksel egemen erkeklik ideali açısından kişiliğinde kadınsı olarak tanımlanabilen unsurlar barındırabilir. Tereddüt eder, heyecanlanır, duygularına yenik düşebilir, kafası karışabilir, tırsabilir, güçlük karşısında yılıp kaçabilir. Romanda işbirlikçiyi temsil eden kişiler arasında en öne çıkan kişiler Peter Walsh'la Dr. Holmes'tur. Bu kişilerin romandaki işlevi ise geminin su aldığı, efendilerin o kadar da etkili olmadığı habercisi olmalarıdır. Görülebileceği gibi işbirlikçinin duygu coğrafyası Pleck'in, erkeğin içselleştirilmiş erkeklik idealine uygun yaşayamaması sonucu yaşadığı "ayrışıklık" gerilimiyle (Kimmel ve Aronson, ay.) örtüşmektedir.

Gerçekten de romandaki "ayrışık" işbirlikçilerin ilki olan Peter Walsh yarı Tanrısal bir biçimde, çevresinde gözlemlendiği insanlara yönelik ad koyucu, tanımlayıcı rolü, kentin içindeki gezintisi sırasında hoşuna giden kadınları takip etmesi, maceracılığı, yarı İngiliz yarı Hintli oluşu, kulüp adamı oluşu, uykucu, hayalci ve tek tabanca gezen bir seyyah oluşu, kıskançlığı, entelektüelliği, egosu, tutkuları, kadınların ilgisini çekmesi, kendince kadınların ilgisini çekme arzusu, evli bir kadın olan Daisy'yi kadının birlikte vakit geçirdiği Yüzbaşılar'a kaptıracağı korkusu (Bradshaw, age. xxii), asıl bu korkunun onu İngiltere'ye getirip bir an önce Daisy'yle evlenmek istemesi, erkeklığıne duyduğu güvensizliği, en sıkıştığı anlarda oynayıp durduğu çakısı, Richard Dalloway'den İngiltere'nin Hindistan'da ne yaptığına ilişkin öğrenmek istedikleriyle romanın en karmaşık, en ilginç kişisidir. O bunların hepsidir ama aynı zamanda hiçbiridir de. Ne yapmak istediğiyle ilgili harekete geçemeyecek gibidir hep. Nevrotiktir. Sevdiği kadın olan, gençlik aşkı Clarissa'yı Richard Dalloway'e kaptırmıştır. Clarissa Dalloway, Richard'a Peter'ı tercih etmiştir çünkü. Hz. İsa'ya üç kez ihanet eden azizin Yunanca "taş" (!) anlamına gelen Petros'tan türeyen ismini taşıyan Peter, kralın adını taşıyan Richard'a yenilmiştir. Bu yenilgi bütün ömrü boyunca onun peşinden gelmiştir. Clarissa Dalloway'in Richard Dalloway'i kendisine tercih etmesini kadının zayıflığıyla örtbas etme çabası sonuç vermeyecektir. Şimdi bile yukarıda belirttiğimiz gibi Daisy'yle ilişkisinde dahi peşini bırakmaz. Bunlar yetmiyormuş gibi Peter aslında yaşlı, işsiz ve yalnızdır.

Yaşlıdır ve bu yüzden Septimus'la karısı Lucrezia'nın yanından geçip giderken Septimus'taki, genç adamın karısıyla ilişkisindeki mesafeyi fark edemez. Akli gençliğinde ve Hindistan deneyiminden sonra gördüğü tüm kadınlara aşık olmakta kalmıştır. İşsizdir ve bu yüzden Richard'la ve Hugh'la kendisine bir iş bulmalarını isteyecektir. Yalnızdır ve bu yüzden Clarissa Dalloway'in aslında hiç gitmek istemediği partisindedir. Görüldüğü gibi Peter Walsh yetenekleriyle yetersizlikleri arasındaki arafta bocalayan, ne efendi ne de ezik olan bir kişidir. Efendi olursa kişiliğinin ayrıksı, özgün yanlarına ihanet edecektir, ezik olmaksızın çıkarına değildir. Efendi olacak parası yoktur, ezik olmaksızın cesareti.

Romanda öne çıkan bir diğer "ayrıksı" işbirlikçi ise Septimus Smith'le ilgilenen sağlık yetkililerinden biri olan Dr. Holmes'tur. Holmes, tıbbi bilgisi, Septimus Smith'in travmasına yaklaşımı açısından Sir William Bradshaw'un karikatürüdür sanki çünkü Septimus Smith'in neyi, nasıl yaşamış olabileceğiyle ilgili hiçbir fikri yoktur. Zaten David Bradshaw'ın da belirttiği gibi ne Sir William'ın ne de Dr. Holmes'un Septimus Smith'e bir faydası olmamıştır (Bradshaw, age.: xv). "Pencerenin ardındaki iri bir gövde silüetinden" ibaret olan Dr. Holmes romanın bir başka yakışıklısıdır. Septimus Smith'i her gün ziyaret eder, hoş bir insandır, rahattır, kendinden hoşnuttur. Bununla birlikte Septimus'a olan ilgisi aslında eski kahramanın eşi Rezia'ya yönelik gibidir ve Septimus Smith bir ezik olarak, kıskançlık duygusunu romandaki diğer kategorilerdeki erkeklerle paylaşırken doktorun karısına yönelik ilgisinin de farkındadır. Oysa Septimus Smith kıskançlığını suçluluk duygusuyla harmanlar, bir tür öfkeye ve meydan okumaya dönüştürür. Oysa, Dr. Holmes öylesine kendisiyle dolu biridir ki Septimus Smith'in iç dünyasında neler olduğundan bihaber, onun ilgisini dış dünyaya çekmek ister. Ona göre aslında Septimus Smith'in hiçbir sorunu yoktur. Hastalık erkeğin akıl yoluyla başa çıkması ve denetim alması gereken bir doğa unsurudur. Bu yüzden baş ağrılarını, uykusuzlukları, korkuları ve düşleri erkek aklının denetiminden kurtulmuş doğal ve belki de kadınsı unsurlar olarak elinin tersiyle iter. Evans'ın ölümüne bile ilgi göstermez. Bu bakımdan bir işbirlikçi olarak oranların adamı Sir William'la, yüzeyselliğin adamı Hugh Whitebread'le bir akrabalığı var gibidir. Nitekim, yine bir ziyareti sırasında, tam o merdivenlerden çıkarken Septimus'un intihar etmiş olmasını, ruhu yıpranmış ama algıları ve duyguları körelmemiş eski şair ve kahramanının suçluluk duygusunu, bu duyguyu Dallowayler'in, Bradshawlar'ın ve Whitebreadler'in dünyasına yönelik bir meydan okuma olarak görmekten aciz, "uygunsuzca" (Bradshaw, age. xv) korkaklık olarak niteler. Dr. Holmes'un bu niteliği kendi korkaklığını örtbas etme çabası kadar, intihar eden Septimus'u Lucrezia'nın önünde bir kez daha kadınlaştırarak aşağılama ihtiyacından kaynaklanır.

Üçüncü tipse daha çok marjinalize edilen ve/veya ezilen, hatta kadınlaştırılan erkeği tanımlayan eziktir. Ezik Pleck'in gerilim kategorilerinden "travma" gerilimiyle (Kimmel ve Aronson, ay.) örtüşen bir kategoridir daha çok. "Toplumsal cinsiyet rolleri yaşayış biçimleri özellikle şiddetli, haşin olan erkekler bu gerilimi yaşamaktadırlar. Bizatihi geleneksel erkeklikle harmanlanan toplumsallaşma özünde travmatikken," profesyonel atletlerden, savaş gazilerinden, çocuk tacizi kurbanlarından, farklı ten rengine ve cinsel yönelime sahip erkekler hayli hayli bu gerilimden mustarıptirler (Kimmel ve Aronson, ay.) Ezik erkek egemenliğin beslediği ya da bu egemenliğin unsurlarından biri olan toplumsal cinsiyet rolleriyle uzlaşmamaktadır. Geleneksel egemen erkeklik dizgesine göre ezik hep kaybetmeye mahkûmdur. Kendisine dayatılan toplumsal rollerle, bu rollerin aslında karmaşıklaştırdığı ve yarattığı ideal erkek kimliğiyle barışık olmadığı gibi bu rollere yönelik uyumsuzluğuyla da başı hoş değildir. Bu uyumsuzlukla başa çıkmak bakımından işbirlikçi kadar esnek ve çok yönlü değildir. Ezikler toplumdaki geleneksel erkeklik rollerini üstlenemezler ya da üstlenemezler. Ne var ki onların bu uyumsuzlukları ve sorumluluktan kaçışları toplumun değerlerine yönelik bir meydan okuyuş gibi de okunabilir.

Başka bir deyişle, yukarıdaki diğer iki erkek tipinin kök aldığı egemen erkeklikler bakımından iktidarsızlarsa da (sözcüğün bütün siyasal ve cinsel anlamlarıyla da) onlar da uyumsuzlukları nedeniyle toplumsal cinsiyet rol uyuşmazlığından mustarip olabilirler, suçluluk duyabilirler ama bu ıstırabı ve suçluluk duygusunu bir başkaldırıya dönüştürebilirler. Bir bakıma, işbirlikçinin göze alamadığını ezik almaktadır. Bazı durumlarda, zihinsel sorunları, onları efendinin ve işbirlikçinin gözünde klinik olarak deli kategorisine sokar ve aslında savaşın ve toplumsal eşitsizliğin su yüzüne çıkardığı, efendinin de işbirlikçinin de mustarip olduğu kitlesel deliliği daha görünür kılar. Ezik efendiyle işbirlikçinin itiraf edemedikleri günahları ve çelişkileridir. Ezik efendice olmayan ve işbirliğine yanaşmayan bir çıgıktır. Aslında o da tüm erkekler gibi bir imkânsızın peşindedir ama diğerlerinden farklı olarak peşinde olduğunun imkânsız olduğunun farkındadır. Bilinç düzeyinde olmasa da bilinçdışı düzlemde, tıpkı “kolektif beklentiler” gibi bedene nakşolmuş, kalıcı nitelikteki eğilimlere (Bourdieu, age.: 61) yönelik, içsel bir farkındalıktır bu. Dolayısıyla, ezik deliliği genellikle egemen erkeklik ideolojisinin akılcılığını sorgulamaktadır.

Romandaki en belirgin “travmatik” ezik Septimus Warren Smith’tir. Eziklerin romandaki işlevleri ataerkinin iflasını, yapaylığını, yıpratıcılığını gün yüzüne çıkarmaktır. Asıl sorunun erkek egemen sistemin ta kendisi olduğu, insan sorunlarının çözümü diye önerilen stratejilerin yine aynı sistemin uzantıları olduğu için çözümsüzlükten başka bir şey üretmeyip zaten sorun yaratan sistemi tekrar tekrar beslediğini ezikler yaşadıkları krizle görünür kılarlar aslında.

Sir William Bradshaw’la Dr. Holmes ne düşünürse düşünsün, Septimus Warren Smith aslında bir ezik değil, bir kahramandır ama geleneksel egemen erkeklik ilkelerine göre değil daha kişisel sebeplerle. Zaten onu ezik kategorisine sokan kahraman olmayışı değil bu kahramanlığı içselleştiremeyip, savaşın insan bedenini ve ruhunu nasıl incittiğini, yaraladığını ve tükettiğini; yeryüzü yaşamını anlamsızlaştırdığını göz ardı edememesidir. David Bradshaw’un da belirttiği gibi onlarca madalyasıyla (Bradshaw, age.: xv) Septimus Warren Smith savaşın en kanlı, en şiddetli, en tehlikeli anlarında bile cesaretle savaşmaktan kaçınmamış bir askerdir. Mesele bunu, egemen erkekliğin beslediği ve erkek kimliğinin önemli unsurlarından biri olan milletin bekası uğruna mı yapıp yapmadığıyla ilgilidir. Bence, aslında bir şair ve edebiyat adamı olan Septimus’u savaş meydanlarında ölümle cenk etmeye iten onun egemen erkekliğe, ailesinin yoksulluğuna ve cehaletine karşı başkaldırısıdır. Var olmaya çabaladığı toplumda şairliğinin ve edebiyata olan ilgisinin hiçbir etkisi yoktur. Yoksuldur, tutunmaya çabalıyordur, çok çalışkan, algıları güçlü ve duyarlı bir bireydir ama ait olduğu sınıf gereği yazdıklarının hiçbir hükmü yoktur. O bir efendi değildir. Efendi olmadığı içindir ki yazdıklarının bir hükmü yoktur. Görüldüğü gibi erkekler kendi aralarında da hiyerarşik yapılar oluştururlar. Yazın dünyası da bu yapılardan biridir aslında. Tıpkı askerlik gibi. Askerlikse hiyerarşik yapının erkek bedenini ve ruhunu savaş meydanlarında insan öldürmeye, mümkünse ölmemeye, ölünecekse de kahramanca ölmeye güdüleyen kimlik oluşturucu, tanzim edici bir yapıdır. Septimus’un kahramanlığının ironisi de burada yatmaktadır. Bu ezici yapının tüm araçlarıyla herkesten çok daha fazla hemhal olarak aslında şair ruhuna ve edebiyatçı kişiliğine son derece yabancılaşmıştır Septimus ve bu yabancılaşmanın bedelini travma sonrası stres bozukluğuyla ödemiştir. Onun ödediği bedel aslında egemen erkekliğin temsilcileri olan efendilerin görmezden geldiği, erkeğin yaralanabilirliği, kırılabilirliği, Septimus Smith ve onun savaş meydanlarında bıraktığı ölümler ataerkinin, egemen erkekliğin iflasıdır.

Septimus’un deliliğini de aynı bağlamda düşünmeliyiz kanımca. İnsan aklının kitlesel kıyımlara yol açacak denli akıl dışı kaldığı bir dünyada delirmemek mümkün müdür? Ya da soruyu başka türlü soralım, böyle bir dünyada akıllı kalmak tercih edilebilir mi

Efendilerin vatan mülkünün, namusunun, bekasının korunması; gerektiğinde yeni coğrafyaların, özgürlük ve refah uğruna ele geçirilmesi bağlamında erkeklik yaşantısının başat unsurlarından biri haline getirmeye çalıştığı savaşkanlık, korkusuzluk ve ölümsüzlük takıntısıyla bezenmiş bir yılmazlıkla şereflendirilmiş ama aslında yeryüzünün kaymağını yemek isteyen egemen güçlerin paylaşım yağmasından başka bir şey olmayan Büyük Savaş deneyimi yarı tanrısal erkeğe insanlığını hatırlatmaktadır. Septimus Warren Smith ise bir hatırlatıcıdır. Ölenlerle ölememenin suçluluğuyla ironik bir hatırlatıcılıktır onunkisi. En iyi kahraman ölmüş bir kahramandır çünkü heykelini daha azametli dikebilirsiniz.

Nasılca artık gerçeği aramızda değildir. Gerçeği olmayanın yalanı bol olur. Dolayısıyla Septimus'un deliliğinin ya da iç ve dış dünyasına ilişkin algılarını, doğaya, insana bakışını gündelik dilin (efendinin ve işbirlikçinin dilinin) yüzeyselliğinden arındıran farklı bir düzleme taşımalarının delilik gibi görünmesinin içinde yaşanan dünyanın anormalliğini, anlamsızlığını, yalancılığını ifşa çabası taşıdığını da belirtmeliyiz. Ayrıca onun sanıldığı kadar da bilinçsizce intiharı ettiğini düşünemeyiz. David Bradshaw'un da belirttiği gibi (Bradshaw, age.: xv-xvi) son derece bilinçli ve hesaplı bir seçimdir onun intiharı ve kendi ideolojisine uyumsuz olan her türlü bireysel varoluşu değersizleştiren, merhametsiz Sir William Bradshaw'un altınlarına altın katan empatiden yoksunluğunda (Bradshaw, age. xvi) kişileşen egemen erkekliğin son kalelerinden biri olan savaş kahramanlığının beyhudeliğini vurgular.

Bu bağlamlar bakımından, pencereden atlayan Septimus Warren Smith demir çitlerin üstüne düşmemiştir yalnızca. O, Bayan Dalloway'in partisinin ortasına da bomba gibi düşmüştür. Partiye katılan hemen tüm bireylerin iğretliklerini gün yüzüne çıkarmış, partinin her şeyin yolunda gittiğine dair yanılısama yaratan şen havasının yapmacıklığını sönmüştür. Septimus'un intiharının Bayan Dalloway'in bir kadın olarak durumuyla buluşması da intihar haberinden sonra Bayan Dalloway'in hislerinde ve gözlemlerinde savaşla ilgili imgelerin belirmesi de rastlantı değildir bu anlamda. Kadının giysisi alev alırken, bedeni yanarken, genç adamın çakıldığı zemin şimşek gibi kadının beyinde çakarken, paslı demir çitlerin uçları okura süngüleri hatırlatıyor olmalıdır. Dolayısıyla, Septimus Smith'in aslında bir yazın adamı olarak savaş adamına dönüşmesinin beyhudeliğiyle aslında sevgi dolu bir insan olabilecekken sevgisiz, mükemmeliyetçi, kalabalıklar içinde yalnız ve bağımlı bir kadın olarak Bayan Dalloway'in herkesin memnun olacağı bir parti düzenlemek istemesinin beyhudeliği bu çok parçalı romanın anlatı düzleminde buluşur. Septimus'un suçluluk duygusu intiharıyla sona ererken, Clarissa Dalloway de korkularıyla bir kez daha yüzleşir. Septimus onun yapmak isteyip de yapmaya cesaret edemediği şeyi yapmış gibidir sanki, "korku yoktur artık güneşin sıcağından," diye geçirir aklından ve tam da ölen genç adam gibi hisseder, bütün bu kof insanlar her şey yolundaymışçasına, kendilerinden hoşnut yaşamlarını sürdürüp giderlerken onun intihar etmesinden, her şeyi bir kenara bırakmasından ironik, kekre bir hoşnutluk duyar. Bu kekre hoşnutluk bu parçalanmış dünyanın Bayan Dalloway'e bir armağanıdır ve artık Septimus Smith'le aynı havayı solumamanın verdiği sevimsiz rahatlamamanın da panzehiridir.

Sonuç olarak, görüldüğü gibi efendi, işbirlikçi ve ezik kategorilerine giren bütün bu erkek roman kişileri bir yandan Woolf'un bir kadın romancı olarak savaşın erkekler üzerindeki etkilerini anlamamızı sağlarken bir yandan da tüm erkekleri tek bir erkeklik idealine indirgemeye çalışan geleneksel erkeklik ideolojisinin ve egemen erkekliğin bir eleştirisine yol vermektedir. Terry Eagleton'un da Virginia Woolf'un biçimini ve toplumsal gerçekliğe yaklaşımını analiz ederken belirttiği gibi (Eagleton, 2005) Woolf bence erkeklerin diğer erkeklerle giriştikleri kişisel ve siyasal savaşların psikososyal gerçekliğini kendisinden önceki yazarların klasik gerçekçiliğine takılıp kalmadan yeni bir estetikle irdelemektedir. Başka bir deyişle, parçalı gerçeklikler parçalı anlatıları gerekli kılmaktadır. Parçalı anlatılar nasıl okurlar ister peki? Bu sorunun yanıtıysa sizde.

Medusa

Güzelliği dillere destan Medusa,
Yaşıyordu ülkesinde kimseler dokunmasa.
Evlenip yuva kuracaktı günün birinde,
Tanrıça Athena çok kıskanmasa.
Yaşayacaktı hayallerindeki hayatını;
Poseidon onu baştan çıkarmasa,
İstemediği halde zorla beraber olmasa,
Kadınlığına gerçekten biraz saygı duysa.
Canavara dönüştü bir anda,
Athena kendisini kıskandığında.
Taş kesildi sevenleri
Dönüp yüzüne baktığında.
Yılan saçlarıyla kaçıp saklandı
Karanlık bir mağaraya,
Korkuyordu insanların canını almaya.
Athena'nın öfkesi dinmek bilmedi,
Verdiği ceza içine hiç sinmedi.
Perseus Athena'yı dinledi,
Elinde kılıcıyla mağarada bekledi.
Yılan başını alınca gövdesinden,
Pegasus havalandı bedeninden,
Gökyüzü sevindi yine kederinden.
Kaçamadı Medusatalihsiz kaderinden,
Bir ömür geçti gözlerinin önünden,
Üzüntüsü gün yüzü görmediğinden.
Yılanlar peydah oldu çöllerde,
Medusa'nın kanıyerlerde.
Anlatılır Medusa efsanesi her yerde,
Medusa'yı suçlar gerçeği bilmeyenlerde.
Söyleyin şimdi sizler de!
Gerçekten kim suçlu bu efsanede?
Güzelliğiyle tanrıçaları kıskandıran
Medusa mı?
Medusa'yı kıskanan Tanrıça Athene'mi?
Yoksa nefesine yenilen Poesidon mu?

Esra Koyuncu

Küçük Kız

Küçük bir kız çocuğuyum gölgende.
Renklerim öylesine solgun, öylesine mat.
Bir nehir akmaya başlar içimde.
Çarpa çarpa söner tüm ışıltılar.

Küçük bir kız çocuğuyum gölgende.
Yollarım öylesine müphem, öylesine hayal.
Bir çiçek açmaya başlar rengimde.
Çiçek ölmeye susar doğduğu yerde.

Küçük bir kız çocuğuyum gölgende.
Her gidişinde tekrar iniyorum yeryüzüne.
Kökleri tutunur çiçeğimin, rengiyle.
Sarmalar beni vurgun yemiş bedenimle.

Küçük bir kız çocuğuyum gölgende.
Küçük bir kız çocuğuyum lanetli gözlerinde.
Küçük bir kız çocuğu...
Hala uyanamadı içinde.

Şehirler insanlara benzer. Kimi dün de yaşar. Gelişemez bir türlü. Ayak uyduramaz hızla büyüyen yaşitlarına. Anlam veremez yükselen rezidanslara. Ahşap ya da taştan evlere alışmıştır gözü. Ya anılara âşıktır ya anılar bırakmaz peşini.

Sevde Gül Kocalar

Bir şehre yerleştirdiysen eğer ve uzun süre kalacaksan o şehirde, önce kendisiyle tanışmalısın. Çünkü şehirlerin de karakterleri vardır. Duyguları, anıları, acıları, sevinçleri, hüznüleri, gizleri, haykırdıkları, haykıramadıkları, düştükleri, kalktıkları, birinin işgaline uğradıkları, savaştıkları, barıştıkları, özgürlüğü tattıkları... Şehirler insanlara benzer. İçine kapanıktır kimi. Kendi halinde yaşar. Sayılıdır geleni gideni. Yoktur pek hal hatır soranı. Kimininse bitmez misafiri. Her sokağı ayrı kalabalıktır. Her sokağı ayrı bir hikaye barındırır. Biri villalara çıkar, biri gecekondulara, biri eğlence mekanlarına, biri aç boğazlara...

Şehirler insanlara benzer. Kimi dün de yaşar. Gelişemez bir türlü. Ayak uyduramaz hızla büyüyen yaşitlarına. Anlam veremez yükselen rezidanslara. Ahşap ya da taştan evlere alışmıştır gözü. Ya anılara âşıktır ya anılar bırakmaz peşini. Nüfusu azdır. Terk edilmiştir çokça. Kimi ise yetişir zamanın akışına. Popüler olmak için göze girmek gerekir inancıyla diğer şehirlerin gözlerine sokar gökdelenlerini. İçi öyle kalabalıktır ki var olanın üstüne her gün biraz daha çoğalır. Tabi her gelen tutunamaz böyle şehirlerde. Kiminin üzerine kabus gibi çöker gökdelenler. Alır omzuna yükünü döner geçmişine geri.

Şehirler insanlara benzer. Şehirlerin de karanlık yüzleri vardır. Bilirler, duyarlar ve görürler. Sır saklarlar. Ya adları çıkarsa diye kimseye söylemezler. Ama bir duyulursa, gazetelerin üçüncü sayfalarında olaya karışan insanlardan önce onların isimleri geçer: "A şehirde istismar!" İşte bu yüzden susar şehirler. Konuşmazlar. Şehirler de insanlar gibi dolup taşarsa bir gün sele bırakırlar tüm sırlarını. Yağmura saklanır gözyaşları, rüzgara karışır çığlıkları.

Şehirler insanlara benzer. Onlar da değişirler. Evler boyanır. Arnavut taşları, asfaltın altına saklanır. Yıllar sonra uğradığınızda şöyle bir geçerken, yabancı gelir her yeri. O artık sizin bildiğiniz şehir değildir. Zamanında sık sık uğradığınız kitabevi kapanmış yanına açılan devasa lokantanın deposu olmuştur. Oynayan çocukları tebessümle izlediğiniz parkın yerini katlı bir otopark almıştır. Siz zannedersiniz ki her şey bıraktığınız gibidir. Yıllar sonra denk geldiğiniz bir tanıdığa benzemez mi o vakit şehirler? Siz ona küçükken oynadığınız dokuztaş hatırlatırsınız o size işyerindeki entrikalardan bahseder.

Şehirler insanlara benzer. Kimi zengindir doğuştan. Damarlarından petrol akar. Kimi yoksuldur. Kurak dağlarından pınarlar bile akmaz. Kimi varlığını kullanmayı bilmez.

Bilmez ağaçlarından toplanan kahve çekirdeklerinin zenginin boğazından nasıl geçtiğini. Bu çekirdeği nasıl yiyorlar diye anlam veremez. Bilse zengin şehrin insanların kahve çekirdeğinden yapılan çikolata olmadığına nasıl krizlere girdiğini yine de anlam veremezdi. Çünkü o hiç yokluktan krize giren insanlar görmemişti. Onun içinde barınan insanlar genelde yoksulluktan ölürlüdü.

Şehirler insanlara benzer. Onlar da hiç beklemediği bir anda hayatın sillesini yiyebilirler. Her şey harika giderken; en güzel arabalar ilerlerken pahalı mağazaların dizili olduğu caddelerden; sokaklarında festival havaları; yemyeşil bahçeleri, parkları; bitmezken her gece tiyatroları, sinemaları...

Bir anda öyle bir şey olur ki şehirde; sele kapılır tüm gelecek hayalleri, koca bir enkazın altında kalır görkemleri. Bir insan kaza geçirir misal, bir şehirde deprem olur. Bir insan sevdiğini kaybeder misal, bir şehir selde boğulur.

Şehirler insanlara benzer. Onlar da doğarlar ve ölürlüdü. Biri bir sınır çizer ve toprağa yerleşir. Zamanla çoğalır haneler. Zamanla çoğalır şehri şehir yapan nedenler. Büyüyünce sen artık şehir olabilirsin derler. Şehirler büyümenin pek de güzel bir şey olmadığını bilmezler. Onlar da insanlar gibi zamanla öğrenirler. Büyüdükçe içindeki sorunların da büyüyeceğini yaş aldıkça fark ederler. Büyüdükçe ona sahip olmak isteyenlerin artacağını tecrübeyle öğrenirler. Eğer yoksa savaşacak güçleri yenilirler, başlarını eğirler ve zamanla ölürlüdü. İçlerindeki her çocuk için biraz daha can çekişir ve her çocuk öldüğünde biraz daha yiterler. Tıpkı içindeki çocuğun elini bırakan bir insan gibi, zamanın birinde kaybolur giderler.

UDİ – FATMA ALİYE HANIM “AŞKTA HIYANETTEN BAŞKASI ÇEKİLİR”

Fırat Işıkgil

Fatma Aliye Hanım ilk kadın romancı olarak kabul edilmenin yanında; çeviri, tarih, felsefe ve anı alanlarında eserler vermiş, gazetelerde yazılar yazmış, dernek faaliyetlerinde bulunmuş, döneminin çok yönlü bir yazarıdır. Osmanlı Devleti'nde XIX. yüzyılda Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile başlayıp Cumhuriyet Dönemi'ne uzanan aydınlanma döneminde kadın hareketinin öncülerindendir. Roman hem sazende hem de hanende olan Bedia'nın hikayesini anlatır. Son derece seçkin bir ailede yetişen kahramanımız öylesine yeteneklidir ki daha on üç yaşında kanun ustası olur, aynı zamanda keman da çalmaktadır. Bununla birlikte sonradan tanışacağı ud onun her zaman gözdesi, can dostu adeta her şeyi olacaktır. Bedia gelinlik çağına geldiğinde Yüzbaşı Mail ile evlenir. Ancak abisinin kendisine hediye ettiği udun üzerinde yazılı olan bir cümle olacakların habercisi gibidir. Udun üzerinde 'Aşkta hiyanetten başkası çekilir.' yazmaktadır. Bir süre sonra kocası onu hafif meşrep bir rakkase olan Helvila ile aldatır. Bedia'nın dünyası başına yıkılır.

Buradan başlayarak udimiz Bedia iffetten asla ödün vermediği bir var olma mücadelesine girer. İhanete göz yummaz. Bu mücadelede en büyük destekçisi ise onun sırlarını dinleyen, ihanet etmeyen, sayesinde bir erkeğe yaslanmadan onu ayakta tutan, verdiği dersler sayesinde geçimini sağladığı ududur. Bedia udu için şu sözleri söyler. 'Beni yalnız sen terk etmedin, benden yalnız sen geçmedin, bana hiyanet etmedin! Bir zaman zevk ve sefa kaynağım eğlencem oldun. Şimdi de geçim kaynağım, ekmek tekneysin. Benim yarım sensin!..' Udi (1897-1898) romanında kendi ayakları üzerinde duran güçlü Bedia portresi, yazarın özellikle Muhadarat (1892) romanındaki baş karakter Fazıla ve Refet(1896-97) romanındaki baş karakter Refet ile benzerlikler gösterir. Bu üç Osmanlı kadınının ortak noktası haksızlığa uğradıktan sonra tek başına da olsalar ayakta durma mücadelesi vermelidir. Yazarın romanlarının tümüne bakıldığında ise ana fikir yine, geçimleri için mücadele veren, bağımsız, güçlü kadınlardır. Fatma Aliye Hanım'ın yaşamına baktığımızda bu ana fikir asla şaşırtıcı değildir. Yazı hayatı boyunca gazetelerde kadın aydınlanması üzerine yazılar yazmıştır. Savaş yıllarında öncülük ettiği ve içinde bulunduğu dernek çalışmalarıyla da kadınların toplumsal hayata katılması ve hayatlarını kendi başlarına sürdürmeleri konusunda destek vermiştir. Yaptığı çalışmalar sonucunda II. Abdülhamit tarafından Şefkat Nişanı ile ödüllendirilir.

Tüm bunları yaptığı atmosfer ise günümüzden çok farklıdır. Dönemin 'seçkin' subaylarından olan eşine göre kitap okumanın 'iffetsizlik' olduğunu söylersek herhalde durumun vehametini anlatmış oluruz. Eşi Faik Bey evliliklerinin ancak onuncu yılında kitap okumanın iffetsizlik olmadığına ikna olur. Bundan sonra Fransız George Ohnet'in "Volonte" (İrade) isimli romanını okur, çok beğenir ve "Meram" adı ile çevirir. O dönemin algısı nedeni ile bir kadının çeviri yapabilecek kadar Fransızca bilmesi inandırıcı bulunmadığından "Bir Hanım" takma adını kullanır. Çağdaşı olan diğer kadınların durumu Fatma Aliye'den pek de farklı değildir. Aynı yüzyılda yaşamış İngiliz yazar Mary Shelley'in Frankenstein romanının kapağında yazarın adı yazmamaktadır. Bu unutulmaz gotik eserin ön sözünü ise bir şair olan Percy Bysshe yazmıştır (erkek).

Udi romanının kahramanı Bedia ile romanı yazan Fatma Aliye arasında bazı benzerlikler göze çarpar. Örneğin ikisi de iyi eğitim görmüş, aydın görüşlü seçkin babalara sahiptir. Fatma Aliye Hanım'ın babası Ahmet Cevdet Paşa Osmanlı Devletinde ilk medeni hukuku (Mecelle) kaleme almış, hukukçu kimliğinin yanında devlet adamı, bilim insanı, tarihçi ve şairdir. Kızındaki öğrenme merakını ve entellektüel potansiyeli göz ardı etmemiş onun önünü kapatmamıştır. Fatma Aliye piyano dersleri almış hatta Fransızca öğrenmiştir. Ayrıca romanda müzik aletlerinin tarihi ve makamları ile ilgili bilgi verilmesi yazarın müziğe de meraklı olduğunu göstermektedir. Udi Bedia da seçkin bir ailede yetişmiş, öğrenmeye ve özellikle müziğe meraklı bir kişidir. Babası Nazmi Bey de çok iyi eğitim görmüş, müziğe meraklı şair ve bestekarıdır. Yazarın ve Bedia'nın dünyasındaki erkeklerin karakterleri konusunda ise bu benzerlikten bahsetmek mümkün değildir. Romanda bulunan erkek karakterler zayıftır. Aksine kadın karakterler güçlü ve ayaklarının üzerinde duran kadınlardır. Yazar bu zıtlaşmayı kendi tezini güçlendirmek için yapmıştır. Kadın erkeğe muhtaç değildir, ayakları üzerinde durma mücadelesi son derece onurlu bir mücadeledir. Farklı bir açıdan baktığımızda, Bedia'nın kocasını elinden alan dul ve üç çocuklu Helvila bile iffetsiz yoldan da olsa ayaklarının üzerinde duran bir kadındır. Amcası ve dayısı ise kitapta çizilen zayıf erkek figürünü destekler niteliktedir. Ona sahip çıkmamışlardır. Helvila ile yüzleştiği sahnede Bedia'nın, bu 'kalp yaralayan' kadına yaptığı işten vazgeçmesini, bunun yerine bohçacılık etmesini, dikiş dikmesini, çamaşıra gitmesini söylemesi Bedia'nın ileride kocası olmadan nasıl bir hayat süreceğinin habercisidir adeta. Udu ve sanatı onu geçindirmeye yetecektir. Fatma Aliye Hanım'ın erkek egemen bir dünyaya kazandırılması ve tanıtılması konusunda kuşkusuz babası dışında önemli bir rol oynayan diğer kişi dönemin aydınlarından Ahmet Midhat Efendi'dir. Öyle ki Fatma Aliye Hanım'ın Refet romanına yazdığı önsözde kendisinden manevi kızım diye bahsetmektedir. Gustave Seon tarafından 1905 tarihinde Fransızca'ya çevrilen Udi romanı Şam ve İstanbul'da geçmektedir. Kitabın dikkat çeken bir diğer özelliği, yazar-anlatıcının romanın yazılış öyküsünü anlatmasıdır. Bedia, İstanbul'da gördüğü Fatma Aliye'den kendi yaşamını hikayeleştirmesini ister. Kendisini de roman dahil eden Fatma Aliye ile udimiz arasındaki sohbete tanık oluruz. Hatta Bedia'ya ut dersleri vererek, kimseye muhtaç olmadan geçinebileceği fikrini veren, sonradan öğrenci bulmasına yardım eden de yazarın kendisidir. Müziğe meraklı olan Fatma Aliye, zaman zaman Bedia'nın ut dinletilerine de gider.

Osmanlı ailesinde kadının durumunu anlatan ve kadın haklarını savunan pek çok makale yazan Fatma Aliye evli kadının statüsünün iyileştirilmesinden de söz etmiştir. Gerçek yaşamında evli olduğu II.Adbülhamit'in kolağası Faik Bey'i evlenmeden önce hiç görmemiştir. Ancak kurguladığı karakter olan Bedia, biri çok zengin ancak yaşça kendisinden fazla olan talibi ile subay olan genç talibi arasında seçim yapabilmiştir. Bugün kullandığımız 50 TL lik banknotların arka yüzünde, yaşadığı döneme ait birtakım yazı araç ve gereçleri ile birlikte Fatma Aliye'nin fotoğrafı vardır.

Ceyda Oktay | *Sevince*
Öykü

Yanmamış kömürün neden olduğu o garip duman bacadan sızıp odayı dolduruyordu. Bir bacağı çürük kahverengi sandalyede oturan küçük çocuk, uykulu gözlerini ovuşturuyordu. Az önce Ayşe'yle birlikte girdikleri rutubet kokan bu evde, kendilerinden hariç beş boğaz daha kalıyordu. Ayşe'nin önceden bu kötü kokulu evde nasıl kaldığını, bağırان ve sürekli küfreden bu beş kişiyle nasıl yaşayabildiğini düşündü çocuk. Ellerini kafasındaki yazmaya götüren Ayşe'nin yazmanın bir kenarıyla gözlerinden akan tuzlu suları sildiğini gördü. O tuzlu suların gece gündüz demeden nasıl aktığını düşündü. Acaba Ayşe gözlerinin arkasında büyük bir göl mü barındırıyordu. Hani şu öğretmenin derste anlattığı Tuz gölü gibi mi mesela. Ama olamazdı, tuz gölü ağlamayla dolmamıştı ki, küçük damlalarla dışarı aksın. Zihninde oluşturduğu bu düşünceleri babasının hayaleti son buldurdu. Ayşe'yi hep babası ağlatırdı, bazen döverdi, bazen küfrederdi, bu beş boğazın yaptığı gibi. Ayşe alışmış olmalıydı diye geçirdi içinden. Ama alışık da olamazdı ki; babası evden işe diye her çıktığında, ıspanaklı börek yapardı Ayşe ufaklığa. Bir keresinde sınıf arkadaşı Ömer'in, okulun bahçesinde babasının aldığı mavi çizgili beyaz topuyla oynadığını görmüş, okuldan alelacele çıkıp bir koşu babasının olduğu kahvehane de soluğu almıştı. Babasından top almasını istemiş, babası kızmış ve almayı reddetmiş, evin yolunu yarı ağlamaklı tutmuştu ufaklık. Ayşe üzülmemesini, onu izlemesini söylemiş ve bunun üzerine de, kendi kazaklarından birini sökmüş, içini biraz poşet doldurarak,ufaklığın vurduğu zaman ayağını acıtmayacak bir top yapmıştı. O gün çok mutlu olmuştu ufaklık, o kadar mutlu olmuştu ki topuyla salonun ortasında duran boş vazoyu bile kırmıştı! Ayşe her zaman olduğu gibi ufaklığa kızmamış, oyuncak topuyla evin içinde oynamasına hep izin vermişti. Ayşe alışmamıştı, Ayşe ufaklıkla olunca gülerdi hep, Ayşe mutluluğa alışıkta, Ayşe hüzne alışık değildi, Ayşe bana alışık diye geçirdi içinden! Tek çocuklu dul babasıyla yirmili yaşlarında evlendiğini biliyordu ufaklık. Dokuz aylıkken babasıyla kırk kelle altın karşılığında evlenip mutsuz olduğunu da. Ayşe' nin yedi yıllık ablası olduğunu ve onu sevdiğini de biliyordu ufaklık. Babası ona anne dememesi için hep tembihlemiş ve bu yüzden de hiç anne dememiş ufaklık Ayşe'ye. Anne: kırmak, bırakmak, gitmek demekmiş onun için.

Ayşe'ye anne derse, terk edeceğinden korkmuş ufaklık, Ayşe demiş, Ayşe de hiç üzülmemiş buna. İçeriden sesi gelen ihtiyarla daldığı yerden çıktı ufaklık. Gelen üvey anneannesiydi, yani nenesi. Ufaklık, ona da isimle hitap ederdi. Durdu kırklı yaşlarında, alnında küçük bir çukur bulunan yaşlı bir kadındı. Alnındaki çukuru vurduğu her baston darbesiyle oluşturan içerideki, çirkin ihtiyar, hala bağırip küfretmeye devam ediyordu. İhtiyarın sesi, kapı aralığından küf kokan odaya giriyor, Ayşe ayakta dikili titreyerek, ellerini birbirine kenetleyip sıkıyordu. Durdu, içeriden getirdiği bir parça tandır ekmeği, bir tabak tereyağı ve çökeleği, yere sofraya bezi sererek bıraktı. Ayşe, annesi Durdu'ya burnunu çeke çeke yardım etti, ikisi de konuşmadı, Durdu yanmayan sobayı harlayıp dışarı çıktı. Ufaklık, Durdu'nun çıkmasıyla yer sofrasına kuruldu, Ayşe de yanına geçerek sofraya bezini üstüne serdi, bir süreliğine de olsa olanları unutarak aç karınlarının derdine düştüler. Yemeğini bitirip üç misketiyle oynamaya dalan ufaklığın gözlerinin içine uzunca baktı Ayşe. İçi ılıdı, çocuğun gözündeki umudu gördü, gözünden akacak yaşları umutla durdurdu. Hemen sonra bir kapı sesi duyuldu. Dışarıyı gören pencereye koşarak, perdenin bir köşesinden gelenin kim olduğuna baktı. Gelen oydu. Bugün gözünün üstüne yumruk indiren, yarın da indirecek olan. Ailesinin içeri buyur ettiğini duydu, küf kokan odanın çaprazındaki salona geçtiler. Yaşlı ihtiyarın sesi kesilmiş, gelen zengin damadıyla ilgilenmeye koyulmuştu. Yaşlı ihtiyar, birazdan alır oğlunu ve karısını defolur gider, diye geçirdi içinden. Birkaç saattir ağırladığı öz kızı ve kocasının başka karıdan olan çocuğuna, bakmak zor gelmişti. Defolup gittiklerinde yükselen tansiyonuyla kalacaktı orası da ayrı. Damadıyla, kızının kocasına karşı karılık vazifesiyle ilgili konuştular. Yanlışlıklarını, ayıplarını dile getirdiler.

Kocasıydı, döverdi, söverdi, küfrederdi, kendisi de aynısını yıllardır Durdu'ya yapıyordu ne de olsa. Yükselen gürültülerin fısıltıya dönüştüğünü duydu Ayşe. Ufaklık elindeki misketleri sıkıca tutmuş ağlıyordu. Babasının yanına gitmek istemiyor, ama giderse de Ayşe de gelsin istiyordu. Durdu küf kokan ısınmış odaya girdi, kızına ve ona nene demeyen torununun gözünün içine baktı. Korktuklarını, titredikleri gördü. Kolundaki iki bileziği Ayşe'nin eline bıraktı, çocuğu sıkıca giydirdi, mutfaktan gizlice hazırladığı yolluğu ufaklığın çantasına koydu. Durdu, Ayşe'yi ve ona hiç nene demeyen torununu pencereden uğurladı. Karanlık sokaklarda kayboluşlarını izledi. Küçük odaya geçti, birazdan kopacak kıyamette, kafasına darbe yemeyi önlemek için bastonu alarak; Ayşe'yi ve ufaklığı ağırladığı küf kokan oda da sobanın içine atarak yavaş yavaş küle dönüşünü izledi. Mutfağa geçti. Sonra da bir ses duyuldu. Durdu, alnındaki çukuru eliyle yokladı, bir çiçeğin filizlendiğini hissetti. Bir bardak çay koydu, alnındaki çiçekle yarın doğacak güneşe, karşı içti.

Volkan Altınbaş

İzi Üstünde

Doğanın da bir cinsiyeti var
en yüreğinden çağlar da akar toprağın derinine damlalar
bazen çekilmiş bir tulumba oluverir
erkek adam canım başkaldıracak asi sevdalara
uzayacaksa sabırsız uzayacak dudaklarına.

Ateş öfkesidir yeryüzünün
akıp boşanırcasına bir bardaktan
söndürecek.

Kıvrılırken hayal et beni suyum mesela
damlalarımın üresin diye akarım toprağa
çapalanır bağrımın mercimek taneleri
incelmiş artıklarına rüzgar olurum
seni elleri öpülesi.

Ateş öfkesidir yeryüzünün
söndürür bir kum tanesi olur da
soluğum diriltmez kimseyi
ne yarsın isterim ikiye birikmiş gözyaşlarımı
ne yaksın isterim yüzümü güneş/çarmığında
bir örümcek değilim ki ben ağlarını ören korkayım.

Kayın yaprağının çeperlerimdeyim burada
hasat zamanından kalma çocuklarlayım.

Sudandır erkek dediğin
Dişi yaratıldı topraktan
gördün mü nasıl ağlamak oldum da aktım
Mezopotamya'dan
dizlerinde yara var
gözlerinde hüznün
izi üstünde yoksulluk
ardım sıra gelen sadakatinde sevdim seni masum bir
köpeğin.

Ağladım/Kibrin hatırası kalmış mavi beşiğimde
çıkmaştı henüz dişlerim
meme diye ağzıma götürdüğüm oyuncaklarımda sevdim
seni
gösteremedim durdum.

Erman Şahin

Kirletilmiş Esmeliğim

Kirletilmiş esmerliğimle
Dolaşıyorum şehrin sokaklarını
İçimdeki kızgın yalnızlık
Ardı ardına yakıyor sigarayı
Geceme sınıyor
Babamdan bana geçen tütün kokusu

Şehrin vitrinlerinde gördüğüm
Yüzümden anlıyorum
Bencil bir zamanın
Tenimden nasıl geçtiğini
Daha çok erkendi oysa
Bir çay bile içmemiştik

Çocukluğumun en zor sorusunu
Yanıtlıyorum bu gece
Ne olacağımı merak eden
Amcalara, teyzelere anlatıyorum
Bir ah 'tan başka bir şey olamadığımı

Şehrin sokaklarından
Kirletilmiş esmerliğimle geçiyorum
İçimdeki kızgın yalnızlık
Ardı ardına yakıyor sigarayı
Geceme sınıyor
Babamdan bana geçen tütün kokusu

Ertuğrul Kaya

Bir Garip Evlilik Hikayesi

Gecenin karanlığında, küçük pencereden sızan ışık, eve gelenleri belirginleştiriyor, gölgelerini taş duvarda bir dev gibi uzatıyordu. Gelenler, tahta merdivenleri üçer beşer çıkıp kapı eşiğinde durdular. Gürültüye kalkan Esmâ kadın:

“Geçenin bu saati telaşınız ne?” diye sordu.

Yunus’un arkadaşlarından Kemal:

“Esmâ Anne önce bir içeri geçelim” diyebilirdi.

Kadının merakı iyice artmıştı. Oğlunun arkadaşlarının telaşından Yunus’un başına kötü bir şey geldiğini anlamıştı.

“Yunus’a ne oldu çabuk söyleyin.”

“Korkacak bir şeyi yok” dedi Kemal ve devam etti.

“Saliha’nın kayınları, Yunus’u kadının evinde görmüşler, kavga etmişler...”

Esmâ kadın iyice gözlerini açarak:

“Eee?” diye telaşla sordu. Kemal sesine nasıl bir ton vereceğini bilemeyerek:

“Yunus bıçaklanmış” dedi, sesi iyice alçalmıştı. Sonra birden oturduğu yerden kalkarak yüksek sesle:

“Ama iyi, sağlık ocağına götürdük, yarasına müdahale ettiler, doktor biraz orda dinlenmesinin daha iyi olacağını söyledi.”

Kadın hızlıca iç odalardan birine girdi ve yine aynı hızla dışarı çıktı ama bu sefer üzerinde bir kaban ve başında bir yazma vardı.

“E haydi, yürüyün o zaman” dedi kadın.

Köyün çamurlu sokak aralarından sağlık ocağına doğru yürüdüler. Yunus belinden dolanıp, sağ omuz ve koltuk altından sarılı bir bandajla yatıyordu. Başucunda ağlayan, saçları dağılmış genç bir kadın vardı. Bu Saliha idi. Esmâ kadın Saliha’yı görünce önce ona yöneldi.

“Oğlumun başını yaktın, seni uğursuz” diyerek genç kadını oğlunun başından uzaklaştırdı. Genç kadının sesi iyice titremeye, yalvarır bir hal almaya başladı.

“Lütfen böyle söylemeyin, ben kötü biri değilim.”

“Peki, oğlum niye hastane köşelerinde?” dedi, daha çok da bakışlarıyla kadına sormaya devam etti bunu.

Saliha, oğlunu nasıl sevdiğini söylemek istedi kadına ama hıçkırmaktan zor nefes alıyordu. Odadan hiçbir şey söyleyemeden ağlayarak çıktı.

Yunus gözlerini araladı. “Anne?” dedi. Esmâ kadının gözleri dolu dolu:

“Yunus oğlum nedir bu olanlar?” diye sordu. Oğlunun yüzüne doğru iyice eğilmişti.

“Çok acıyor mu yaran? Elleri kırılınsın bunu yapanların.” dedi.

“İyiyim annecim iyiyim. Merak etme, iki itin havlamasıyla bir şey olmaz oğluna.” dedi Yunus biraz doğrulmaya çalışarak.

“Hep o Saliha yüzünden. Sana kız mı yok a oğlum, elin nikahlı kadınıyla düşüp kalkıyorsun?” dedi Ema kadın, Yunus’un sırtına bir yastık daha koyup doğrulmasına yardım ederken. Yunus ağzındaki acımsı tattan kurtulmak için yüzünü buruşturarak yutkundu. “Ne nikahı anne, kaç yıl olmuş ne aramış ne bir haber var kocası olacak heriften.” “Sana mı kaldı arayıp sormak?” dedi Ema kadın öfkesini iyice açığa vurarak. “Anne lütfen yeter, evli ya da değil ne fark eder. Saliha’yı seviyorum. Üstelik söylediğim gibi onlarınki tam bir evlilik değil, yalnızca kağıt üzerinde kalmış.” “Kendini böyle avutuyorsan ne diyeyim sana. Baban yarın dönünce ne diyecek şu haline? Oğlu evli bir kadın yüzünden yatak döşek yatıyor. İnsanlara ne diyeceğiz üstelik, nasıl açıklayacağız olanları?” dedi Ema kadın ileriki günlerin daha da zor geçeceğinden endişe duyarak. “Hiç kimseye bir halt açıklamak zorunda değilsiniz. Herkes kendi saçma sapan hayatına baksın.” dedi Yunus oldukça kararlı bir şekilde.

Saliha’nın o gece gözüne uyku girmedi. Yaşadıklarına lanetler okudu. Saliha’yı hayata bağlayan tek şey Yunus’un sevgisiydi. Onu da herkes elbirliği etmiş gibi elinden almak istiyordu.

Yunus bir hafta içinde iyileşti. Saliha’yı yeniden görmek için can atıyordu. Gece çökünce Saliha’nın kapısını çaldı. Saliha “ Çabuk geç içeri, bir gören olmadı ya!” dedi. “Görmedi, görmedi ama bıktım böyle gizli gizli buluşmaktan.” dedi Yunus. “Ben bıkmadım sanki, hem söyle bakalım annenin haberi var mı buraya geldiğinden?” dedi Saliha utangaç gülüşüyle. “Bırak şimdi dalga geçmeyi.” dedi Yunus. Tutkulu iki beden lambanın titrek ışığı altında birleşti. Odayı sanki bu titrek ışıklı lamba değil iki bedenın aşkı aydınlatıyordu. Saliha’nın evi dünyası gibi küçük ama umutları kadar sıcaktı. Genç kadın tüm varlığıyla Yunus’a bağılıydı. İniltilerin yerini sözcükler alınca, cennetten kovulan Adem ile Havva gibi çırılçıplak kalmışlardı gerçeklerle. “Bu böyle olmaz” dedi Yunus. “Hemen evlenmeliyiz.” “İyi de ben zaten evliyim.” dedi Saliha, sesindeki vurguyu düzelterek “Yani kanunen.” “İyi o zaman sen de kanunen boşanırsın.” “Nasıl olacak bu, hangi cehennemde olduğunu bilmiyoruz ki.” dedi Saliha. “Tamam, böylesi daha iyi ya. Böyle evlilik mi olurmuş! Boşanmanı kolaylaştıracak bir durum vardır kanunda. Yarın ilçeye iner bir avukata danışırız.” “Sen de bırakıp gidersen öldürürüm kendimi” dedi Saliha.

Yunus, Saliha’nın saçlarını okşayarak genç kadının kızarmış yanağını göğsüne yasladı. “Delisin sen” dedi, bu sevgiden sonsuz gurur duyarak gülümserken. Saliha, Yunus’un göğsünde derin bir nefes aldı.

“Kocam” dedi “Kocaların en iyisi.” Söylediğinden utanıp yanağı iyice kızarmıştı ama dudağını ısırarak gözleriyle gülümsemesine engel olamıyordu. O an kendilerinin dışındaki hiçbir şey umurlarında değildi. Sanki dünya onların bu mutlu anı için dönüyordu. Ertesi gün sabah erken bir saatte, köyün ilçeye giden tek otobüsüne meraklı bakışlar altında ayrı ayrı koltuklara oturarak binmişlerdi. Otobüs köyden uzaklaşırken, Saliha kendisiyle konuşmayan ama bakışlarıyla çok şey anlatan yolculardan gözlerini kaçırıp dışarıya otobüsün tekerlekleri altında akıp giden yola bakıyordu. Bakmaktan çok hayal kurar gibiydi. Yunus ile paylaşacağı bir ömrün hayalini.

Yunus masanın üstündeki küçük poşeti açtı. Susamlı taze simitlerin kokusu, Saliha'nın yüzündeki kadınsı duruşu, heyecanlı bir çocuğun yüzüne dönüştürdü. Yunus, ileride sonbaharın hüznüne dayanamayıp düşen yaprakları süpüren garsona eliyle işaret ederek:

“İki çay getirir misiniz!” dedi.

Garson elindeki süpürgeyi bırakıp belki ilk müşteriler olduklarından, oldukça saygılı ve istekli “Hemen abi!” diyerek içeriye yöneldi.

Saliha genç bir kızın parmaklarını andıran yumuşak, ince parmaklarıyla poşetten çıkardığı bir simidi ikiye böldü, yarısını Yunus'a uzattı. Yüzlerini kaplayan çocuksu sevinçle simitlerini ısırdılar. Saliha bir yandan önüne düşen susam tanelerini serçe parmağıyla bir araya topluyordu. Masanın üzerine düşen gölgesiyle garson, çayları getirdi. “Afiyet olsun” deyip aynı çeviklikle uzaklaştı, yerdeki kuru yaprakları süpürmeye devam etti.

“Babamın tanıdığı bir avukat var. Ona gidelim, durumu iyice anlatırız.” dedi Yunus.

“Ya boşamazsa hakim beni! Ne yapacağız o zaman?” dedi Saliha telaşlı ve umutsuz bir sesle.

“Şu avukata bir gidelim önce, olmazsa cumhurbaşkanına bile çıkarım senin için” dedi Yunus işlerin çözümleneceğine olan inancını belli ederek.

Yunus, Saliha'nın yanağını kapamış saçlarını, kulağının arkasına atıp yanağını okşarken genç kadın başı öne eğik bir halde, Yunus'un gözlerine tedirgin bir gülümsemeyle ama inanarak bakıyordu. Bir süre konuşmadılar. Yunus, Saliha'nın bir araya topladığı susam tanelerinin yanındaki çay bardağının altına çay parasını sıkıştırdı. Kalktılar. Birbirini çeken iki beden, el ele tutuşmaktan çekinerek, yer yer bozulmuş parke taşlı sokak aralarından avukata doğru yürüdüler. Ön cephesinde çeşitli levhaların asılı olduğu bir binanın önünde durdular. “İşte” dedi Yunus, camlardan birindeki levhayı göstererek: “Avukat Rasim!”

Saliha, gözünü binadan Yunus'un gözlerine kaydırarak gülümsedi. Bu isim onların mutluluğunu sağlayacak bir kutsallık kazanmıştı o an. İki kişinin yan yana gelemeyeceği kadar dar merdivenleri olan binanın ikinci katına çıktılar. Yazıhaneye girdiklerinde sekreter kız karşıladı onları. Biraz beklerlerse Rasim Bey'le görüşebileceklerini söyledi. Saliha biraz mahcup biraz da meraklı gözlerle yazıhanenin dekoruna bakıyordu. Bir ara sekreter kızla göz göze geldiler. Saliha sanki suçüstü yakalanmış gibiydi. Sekreter kız gülümseyerek gözlerini çalışma masasının üzerindeki kağıtlara dikti. Yunus dirsekleri dizlerinin üzerinde, yanaklarını avuçlamış yere bakıyorken, avukatın odasının kapısı açıldı. Rasim Bey yanında bir adamla içerideki konuşmalarını sürdürerek, gülüşmelerle beraber “Tekrar görüşmek üzere” deyip konuğunu kapıya kadar geçirdi. Döndüğünde kendisine kurtarıcıymış gibi bakan iki çift gözle karşı karşıya geldi.

Yunus “Rasim Abi merhaba” dedi. Avukat “Oo Yunus hoş geldin, sen uğramazdın buralara?” dedi.

“Köy işleri her zaman çıkamıyoruz” dedi Yunus.

Avukat Yunus'un yanında başı öne eğik sessiz duran Saliha'ya bakarak:

“Güzel kızımız kim, evlendin mi yoksa?” dedi. Saliha tedirgin gülümsemesini saklar gibiydi.

“Sayende evleneceğiz Rasim abi.” dedi Yunus.

Avukat olayı anlamak için sabırsızlanıyor yine de ilgisizmiş gibi görünmeye özen gösteriyordu. “Neyse buyurun içeriye geçelim” dedi. Onlar odaya girerken avukat, sekretere “Bize üç çay söyle kızım” dedi ve kapıyı çekti.

“Buyurun buyurun oturun şöyle, çaylar şimdi gelir. Ee baban nasıl Yunus?”

“Babam aynı, şimdi de kooperatif sevdasına düştü.”

Avukat babasıyla ilgili Yunus'un bilmediği bir şeyi hatırlamış gibi, belki babasını Yunus'tan daha iyi tanıyor olduğundan yüzündeki dostça ifadeyle:

“Bırak adamı uğraşsın, o bilir işini.” dedi.

Saliha çalan kapıya doğru baktı. Sekreter kız elindeki tepsiyle odaya girerken Saliha bu kez umursamayan bir tavırla bakıyordu kıza. Kız Saliha'yla göz göze gelmemeye dikkat ederek çayları sehpanın üzerine büyük bir dikkatle bıraktı ve çıktı.

“Ee Yunus nedir bu evlilik meselesi?” dedi avukat.

“Saliha ile evlenmek istiyoruz ama...”

“Ama?”

“Ama o evli.”

Avukat bir Yunus'a bir Saliha'ya baktı. Yüzünde hiçbir şaşkınlık ifadesi yoktu.

“Bu durumda Saliha'nın boşanması gerekiyor önce. Peki kızım kocan boşanmak istiyor mu?”

“Evlenmemizden bir ay sonra Rusya'ya inşaat ustası olarak çalışmaya gitti. İlk yıllarda bayramlarda telefonla arardı, sonra o da kesildi. Beş yıldır yüzünü görmedim.” dedi Saliha duygusuz bir ses tonuyla.

“Anladım kızım” derken tecrübeli birinin takındığı tavır vardı avukatın yüzünde.

“Rasim Abi, ne gerekiyorsa söyle yapalım.” dedi Yunus istekli bir şekilde.

“Rahat olun çocuklar, kolay. Kocanın adresi belli değil, ilan tebliğde bulunulur, dava günü iki şahitle tek celsede boşanırsınız.”

İki ışıltılı göz şükranlık duyarak bakıyordu artık avukata. O gün içleri umut dolu, mutlu günlerinin hayali ile döndüler köye.

Mahkeme gününü iple çekiyorlardı. Artık köylünün ne bakışlarına ne de konuşmalarına aldırmıyorlardı. Sanki bekleyin der gibiydiler, mutlu ve heyecanlı edalarıyla.

Yunus olan biten her şeyden haberi olan babasıyla Saliha konusunu hiç konuşmadı. Esmâ kadın oğlunun mutlu halini gördükçe, Saliha hakkında kızgın konuşmuyor, Yunus'a “Güzel gelinim nasıl?” diye sorar olmuştu.

Mahkeme gününden önceki son gece, Yunus, Saliha'nın evine son kez gizli gizli geldi. Saliha kapıyı açtığı anda, dolunay genç kadının esintiyle dalgalanan saçlarının altında omuzlarını ve uzun boynunu parlatıyordu. İnce elbisesinin içinde belirgin vücut hatlarıyla Saliha, antik dönem tanrıçalarını kışkındıracak güzellikteydi. Yunus bu güzelliğin büyük bir güvenle kendisine bağlı olduğunu düşündü ve dışarıda olduklarını unutarak genç kadına sarıldı. Bu halde içeri girdiler. Hafif bir rüzgarla içeriye uçuşan perdeler odayı mütevazı bir balo salonuna çeviriyordu. O gece aşkın türlü halleriyle dans ettiler sanki. Günün ilk aydınlığı yatağa vurduğunda Saliha mahmur bir gülümsemeyle hala uyuyan Yunus'a baktı. Onu yanağından öperek uyandırdı. Hazırlanıp ilçeye gitmek için yola çıktılar. İlçe yolu hiç bu kadar uzun gelmemişti onlara. Her zamanki gibi aynı çay bahçesine geldiler önce. Simit eşliğinde çay içtiler. Mahkeme saati yaklaşmıştı. El ele girdiler adliyenin kapısından. Avukat koridorda karşıladı onları. Kısa bir beklemeden sonra mübaşir çağırdı Saliha'nın adını. Avukat:

“Hadi kızım” dedi.

Saliha gözleri dolu dolu olduğu halde inançlı bir tavır sergiliyordu o an.

Yaklaşık yirmi dakika sonra Saliha artık boşanmış bir kadın olarak çıktı koridora. Yunus, Saliha'yı kucakladı ve havaya kaldırdı. Meraklı bakışlar altında dışarıya çıktılar. Avukata teşekkür edip düğüne mutlaka beklediklerini söylediler. Artık iki sevgili aşklarından utanmadan el ele dolaştılar ilçenin sokaklarında. Saliha gelinliklere baktı, elbiseler, eşyalar... Her şeyleri olsun istiyorlardı yeni evlerinde. Mağaza mağaza gezdiler bu yüzden. Köye giden tek otobüsün çoktan kalktığından bile habersizlerdi. Akşama doğru ellerinde poşetlerle otobüs terminaline geldiler. Onları köy yoluna kadar götürecek başka bir otobüse bindiler. Bugün onların uzun süre görecekleri bir düşün ilk günü gibiydi.

Otobüs onları köy yolunda bıraktı. Köyün tepeleri kızarmış, evler birbirini gölgeleyen koyu birer leke gibi görünüyordu. Uzayan tozlu yolda, sanki Yunus smokinini giymiş, Saliha uzun duvağıyla beyaz gelinliğinin içinde davetlilere doğru yürüyorlardı.

Yolun sessiz havasını arkalarından gelen bir otomobil bozdu. Otomobil yavaşladı ve yanlarına geldiğinde durdu.

“Köye gidiyorum, isterseniz bırakayım” dedi camdan başını çıkarmış haldeyken sürücü. Bindiler. Sürücü ara ara dikiz aynasından, arka koltukta oturan Saliha ve Yunus’a bakıyordu. Aralarında hiçbir konuşma geçmedi. Köyün girişinde:

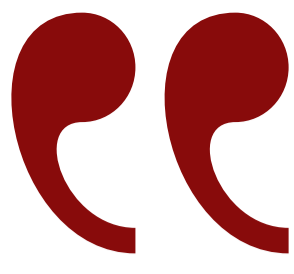
“Biz burada inelim, teşekkür ederiz.” dedi Yunus ve indiler. Sürücü, bir kez korna çalarak otomobili köyün içine doğru sürdü.

Ellerinde poşetler, meyve bahçelerinin içinden eve doğru giderken Saliha bir ara Yunus’a: “O adam benim kocamdı” dedi.

Elif Kaymazlı

Küskün Kahve Çıkmazı

Zaman herkesi her şeyi neden susturur? Senin suskunluğunda oralarda bir yerde mi? Keşke son defa konuşabilseydik seninle ve sorsaydım: Kendimle yapamadığımı bile bile beni kendime neden bıraktın?

Dünya çukurlaşmış bir kâseyi andırıyor ve ben o ona doğru eğilmiş bakıyorum. Derinlerden gelen bir çırpınış duyuyorum. Çıkmak için kanatlarını çırpıyor ama bir türlü çıkamıyor. O an birden kanatlarımın olduğunu, kuyunun dibinden çıkmak için çırpan ben olduğumu fark ediyorum. Kalın duvarlara kanatlarım çarpıyor, her çarpışında canım acıyor, bir yerimin kanadığını hissediyorum ama karanlık olduğu için neremin kanadığını göremiyorum. Korkunç karanlık kuyudan ne yaparsam yapayım çıkamıyorum. Bu irademin sarsılmasına ve kendimi yenik bir aciz gibi hissetmeme sebep oluyor. Dışarıda yağın yağmurun damlaları düşüyor yüzüme, sanki hiçlikle yıkıyor beni. “Hiç olan bir insan kendinden çıkıp gidemez” diyor bir uğultulu ses. Gidemiyorum ki...

Düşümdeki o dipsiz kuyu hayatım belki... Hayatın yollarının çıkmazlığı...

Kafamdaki belirsizlikler beynimi oyuyor. Oysa içimde bir yerlerde her an yeni bir şeylerle karşılaşarak yaşamak umudu varmış gibi... Beni tanıyan sen, içimdeki duvarların güçlü olduğunu düşünüyorsun. Milim milim bir karınca gibi hareket ettiğinde, içime kadar girdiğinde güçlü olmadığımı göreceksin. “Okuduğun kitaplardan dolayı böylesin. Aklınla hep imkânsıza ulaşmanın yolunu arıyorsun. Onu bulduğunda sorularının cevaplarını bulduğunu sanacaksın ama her cevap yeni bir soruyu doğuracak, bu kısır döngünün seni esir almasına izin veriyorsun, verme.”

Hatırlıyor musun? Rengi solmuş akşamlarda “Ne sen Leyla’sın ne de ben Mecnun” Ahmet Kaya’dan “Hep sonradan” şarkısını dinlerdik. Şimdi aşkı anlatan kelimelerimin bedenini arıyorum. Senin aşkı anlatan kelimelerin var mı anlatsana bana. Belki sesin de kaybolup, yeni bir ben doğurabilirim.

Biliyor musun? Bu sıralar anlatamıyorum hiçbir şeyi... Kendimi kendime bile anlatamayacak kadar yorgunum. Yüreğinde uyusam belki geçer ama... Tamamlayamadığım bir boşluk var sanki içimde... Böyle neden olur insan?

“Ne sen bulutsun ne de ben yağmur” diyor ya şarkının devamında. En çok gökyüzü gibi umutla bakan gözlerini severdim. Gri yüklü bulutlarımı kaldırırdı bir bakışın... İçim titrer, avuçlarım terler, dudaklarım kurur, bedenimden koca okyanus dalgaları geçerdi. Kelimeleri yan yana getirmeyi yeni öğrenen ilkokul çocuklarına benzerdim. Şimdi o halimi özlüyorum.

Kulaklarımda yine o şarkı, dinliyorum. Bugün belki yüzlerce kere dinledim. Neden gelmiyorsun? Adresimizi mi unuttun; Küskün kahve çıkmazı numara kırk bir... Yokluğunun yokuşundaki küskün kahve çıkmazından bağıriyorum ama sesim sana ulaşmadan dağılıp parçalanıyor. Bu hayatta en güzel kaybedenlerdenim belki. Kaybettim seni... Yüzünün gölgesine tutunan minicik bir su damlasıydım oysa akmadan durmak orada ne kadar zor bir bilebilseydin.

Şimdi zamanı kelimelerimle ezip yalnızlığıma şiirler yazıyorum. “Sümüklü, ağlayıp duran bir çocuk gibisin. Neden öbür seni seçmiyorsun. Kimsenin bir türlü arayıp bulamadığı, hissedemediği şeyi arayıp durman neden? Boğulmuş gibi oluyor kendine acı çektiriyorsun” diyor bir ses. “Kimsin sen “ diyorum. “Senin kabullenemediğin, duymak istemediğin öbür ‘sen’in sesiyim. İçindeki karmaşık duygulardan, kalbinin derinliklerinde hissettiğin şu ağırlıklardan kurtul da artık biz olalım. Jocelin ‘Kule’sinin gölgesindeki titrek kararsızlığı gibisin” diyor.

Birden saçlarıma bir elin değdiğini hissediyorum, rüzgârmiş. Oysa sen geldin sanmıştım. Kanepede uyuyup kalmışım, okuduğum kitapta yere düşmüş. Uyanmıştım ama hala içimde birisi konuşmaya devam ediyordu. Cdde de aynı şarkı tekrar tekrar çalıp duruyordu.

“Hüzünlü bir akşam susmuşuz durgunuz hepsi bu

Hep sonradan gelir aklım başıma, hep sonradan, sonradan

Hep sonradan gelir aklım başıma, hep sonradan”

“Eğer ellerinizi kullanmayı bırakırsanız, bilincinizin de bir bölümünü kesip atmış olursunuz” diyor okuduğum kitabın yazarı Orwell Wigan. Ellerimi bırakan sendin, şimdi kullanamıyor olmam senin suçun değil mi? Sevgi sadece konuşan kelimelerle nefes alır, ama ben nefessiz ölmek üzereyim. Akli başında kelimeler kuramıyorum şu sıralar, aklım başımda değil. Nereye gitmişse, gitmiş. Belki senin avuç içlerine saklanmıştır, ya da kirpiğinin bir teline, dudağının kenarındaki bir kıvrıma, göğüs kafesindeki bir boşluğa; bir zamanlar benim olan o yerlere...

Zaman herkesi her şeyi neden susturur? Senin suskunluğunda oralarda bir yerde mi? Keşke son defa konuşabilseydik seninle ve sorsaydım: Kendimle yapamadığımı bile bile beni kendime neden bıraktın?

Ah Tanrım! Kendi ellerimle dizdiğim taşlara çarpıyor kelimelerim. Sanki harf harf dağılıyor bedenim. Soğuk bir gece gibi rüzgârlı gölgelerim, kulaklarıma uzaklardan sesler geliyor, koparıp alıyorum. Senin sesin miydi o? Bana hiç seslendin mi? Unutulmak adına hayatımdan geri çekilmeyi nasıl göze alabildin, anlatsana bana... Tahta bir masanın başında oturuyor, hayatın kıyılarında gezinen, kendi yazgısına çivilenmiş kahramanımın ağıtıyla ağlıyorum. Oysa tahta masa diye tasvir ettiğim şey tahta bir tabuttan başkası değil, tahtalarına bedenimden harfler koparıp tırnaklarımla kelimeler yazıyorum. Tükenmez dediğim hayallerimin tükenmez kalem gibi olacağını bilmemenin varoluşuyla savaşıyorum tek başıma...

Bir gürültüyle istasyona gelen bir trenin sesi gibi içim. Sendeki sessizliği özleyorum. Yaşam dağılıp parçalanıyor, ama herkes hiçbir şey olmamış gibi hayatına devam ediyor. Bir ben gölgelerle kaplı varoluşsal bir yalnızlığa ilmel ilmek sökülme isterken, düğümleniyorum.

Sensizliğin ertesi olan bir gece de rüyamda çırılçıplak bir çığlıkla, geleceğin bütün sabahlarını ipe asmaya çalışırken uyandım. Kalktım, yüzümü yıkadım, öptüğün gamzelerime dokundum. Banyonun çıplak zeminine oturdum, içimi kanırta kanırta ağladım. Gözyaşlarımı silip kahvaltı masasını hazırladım. Masaya iki tabak, iki çay bardağı koydum. Yumurtanı rafadan yaptım, sen seversin. Başımı ellerime dayayıp uzakları seyrettim. Uzaklar gelmez sana. Bir ara kapıda anahtar sesi duydum. Koştum, kapının önündeki çıplak zemine oturdum, bekledim. Meğerse karşı daire kapısının anahtarının sesiymiş. Sen anahtarını nereye sakladın?

Sensizliğin, sessizliğinde mırıldandığım son duamı da bitirdim. Ne olurdu soluğunla son defa ısıtsaydın beni, belki bu kadar üşümezdim. Kelimelerimin ölüme seslendiği bir yerdeyim, çok üşüyorum. Oysa içim bir uçurum, bir duman, bir alev, bir mahşer...

İnsan kaderini kendisi yazıyorsa eğer en çok yazamadığım kederime gücenmişim...

Büşra Canbaz

*Yitik Bir Yetmiş Yıl
Öykü*

Çocukluğumda her şey çok güzeldi. Bir evde üç kız, en küçükleri ben idim. Ablamlar biraz yokluk içinde büyümüşler. Sabahları önce inekleri otlatmışlar daha sonra kendileri doymuşlar. Bu acele yaşamda okula gitmeyi kar saymışlar. Okula gidecekleri zaman bir ayrı gelmiş güneşin parıltısı, bir ayrı kokarmış köyün havası. Saçlarını iki yandan örerler, mavi önlüklerine beyaz dantelden yakalarını takarlarmış. Annemin yetemediği her noktada anne olmuşlar birbirlerine. Ortaokulu bitirdikten sonra evlendiler iki ablamda. Ben sandım ki evlenmek onların seçimiydi. Büyük ablam öğretmen olmak isterdi. Ablamın yaşı on sekiz olur olmaz babam köyde laf söz olmasın diye verdi ablamı bir adama. Diğer ablamda birkaç yıl sonra başka köyden biriyle evlendi. Koskoca ev bana bir kapan olmuştu. Okul ile ev arasında mekik dokudum yıllarca. Bendeki okuma azmini ve başarılarımı annemle babam hiç görmedi. Öğretmenlerim aferinler yazdı defterlerime, kırmızı kurdeleler iliştiler önlüğüme. Annem: “önlüğünü kirletme!” dedi, yakamdaki kurdeleyi kimse fark etmedi... Sekizinci sınıfta son karnemi götürdüğümde babama “aferin benim güzel kızıma...” demesini beklerken “Yan köyden Ömer...” dedi. “İyi çocuktur, annesi babası sakın insanlardır. Seni istediler benden evvelsi akşam...” Babam cümlesini bitirmeden başımdan aşağı kaynar suların döküldüğünü hissettim. Kalbim bir güvercin kanadı gibi çırpıyor, gözüm etraftaki hiçbir şeyi görmüyordu. Annemin anlattığına göre o gece bayılmışım. Bilmiyorlardı ki ben o gece ölmüştüm... O küçücük kızı bir toprağın altına gömmüştüm. Bir insanın başını koyduğu yastık nasıl diken olurmuş ben onu babamın evinde öğrendim. Düğün hazırlıkları yaptılar, gözyaşlarımdan bir bohça yaptı annem. O gün ben gelinlik değil kefen seçtim. Dualar edildi ardından, bir ölü olmak istedim. Mezarıma kürek atan ilk kişinin babam olmasını istedim. Yıllar geçti sonra o hayatına, ben ise yaşayan bir ölü olmaya devam ettim. Astığım çamaşırların paçalarından çile damladı, akşamları dert çorbası pişirdim. İçine taş doğrayıp yedik. Katladığım çamaşırlar kadar katlanamadım şu kepaze yaşamıma. Geceler olmasın diye dualar ettim. Yine geceler oldu yine kendimi dünyanın en çaresiz insanı gibi hissettim. Bir çocuğumuz olsun istedi.

“Belki bir çocuğumuz olursa her şey düzeler...” dedi. Bir an öyle inandım ki buna, bilmiyorum belki de inanmak istedim. “Çocuğumuz olursa her şey düzelecek ve yaşamak için nedenlerim olacak...” dedim kendime defalarca. Kural bu ya, bir şeyi ne kadar istersen o kadar olmaz. Gitmediğimiz doktor, gezmediğimiz şehir kalmadı. Hiçbiri de sizin çocuğunuz olur demedi. Doktorların dediğine göre sıkıntı bendeymiş, bahtım yine kara olmayı ihmal etmemişti. On beş sene kadar evli kaldık ama sonra bir akşam aniden “ben gidiyorum...” dedi. O an ona onlarca soru sormak istedim. Böyle bir hayatı ben istemedim diye haykırmak istedim. Ama dudaklarım sadece “tamam” diyebildi. Bu geç kalmış bir gitmeydi. Ben defalarca gittim oysa ondan. Ansızın bir akşamüstü, bazen yan yana yolda yürürken, bazen bir çaya iki şeker atarken. Ben defalarca gittim ama gidemedim. O gittikten sonra kolaylaşır dediğim hiçbir şey kolaylaşmadı. “Evden al duvağıyla çıkan kız, baba evine geri gelemez...” dediler. Yıllarca o koskoca evde yalnızlığımla kaldım. Her sabah çilelerime kahvaltı hazırladım. Geceleri, gözyaşlarımın üstünü sıkıca örttüm. Olmayan çocuğuma isimler koydum ben. Olmayan kumaşlardan olmayan kıyafetler diktim. Giyemediğim gelinlikleri olmayan kızıma giydirdim. Ondan sonra hep siyah giydim ben. Her gece yalvardım Allah’a “Al canımı ne olur!” diye. Ben dua ettikçe o “dayan...” dedi. Ben dayanmak istedikçe, parçalandım. Gözaltlarımda taşıdığım onar kiloluk torbalarla yeni güne uyanmak öyle içimi acıtıyordu ki. Uyanmak istemediğim sabahların, yılları karşıladığı bir sabahta bir haber geldi sonra. Eski kocam, şehirden bir kadınla evlenmiş. Boyunca oğlu varmış bir de. Dudaklarımdan tek bir söz dökülmedi onun için. Hissizleşmekten uyuşmuştu her yanımda... Benim sitemim babamaydı sadece. Mezarıma ilk toprağı atan babama... Birkaç yıl sonra bir haber daha geldi. “Ölmüş” dendi. Onlar sustu, ben sustum. Bir kayıp bir kayıpla nasıl ağırlaşabilirse o kadar ağırlaştı. Bu dünyada herkes gitmiş de bir ben kalmışım gibi hissettim gecelerce. Yalnızlığım yalnızlığıma yoldaş oldu, oturduk birlikte ağladık kaderime. Kırgınlığımı ilmek ilmek dokudum yıllarıma...

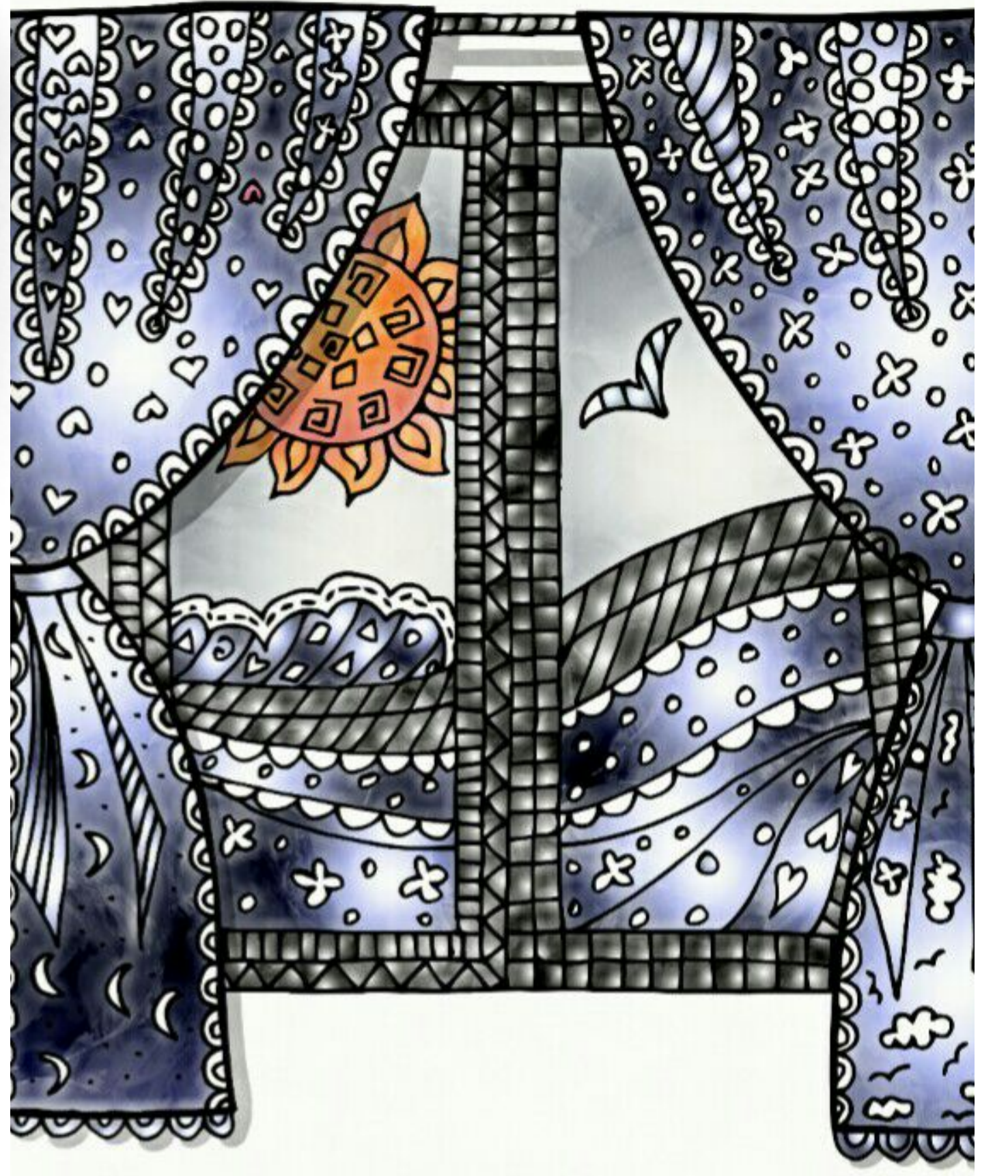
Yakamda kurdelelerim, defterimde pekiyiler, elimde karnem, kalbimde sevgisizlik, üstümde gelinliğim, bahçemde olmayan çocuklarım, babama kırgınlığım ve tüm bunlara olan çaresizliğim ile yetmiş yılı devirdim. İnsan kaderini kendisi yazıyorsa eğer en çok yazamadığım kaderime güceniğim...

Hicret Birlik

Bilmek, Olmak

Alnıma nakşedilmiş altın varaklı yazı
Okuyabilmek uğruna seni
Dilimi hecelere ayırdım
Kitapların ve yolların tozlarıyla çürüttüm
Ciğerlerimi ve ayakkabılarımı
Az bildiğimi öğrenecek kadar..
Şimdi tutup gecenin parıltılı örtüsünü
Çekip atsam ardında boşluk
Nereye baksam ya karanlık ya hiçlik
Bilmek yetmiyor bazen insana
Bilmek oluyor insan kendisi..

Hüseyin Erinc

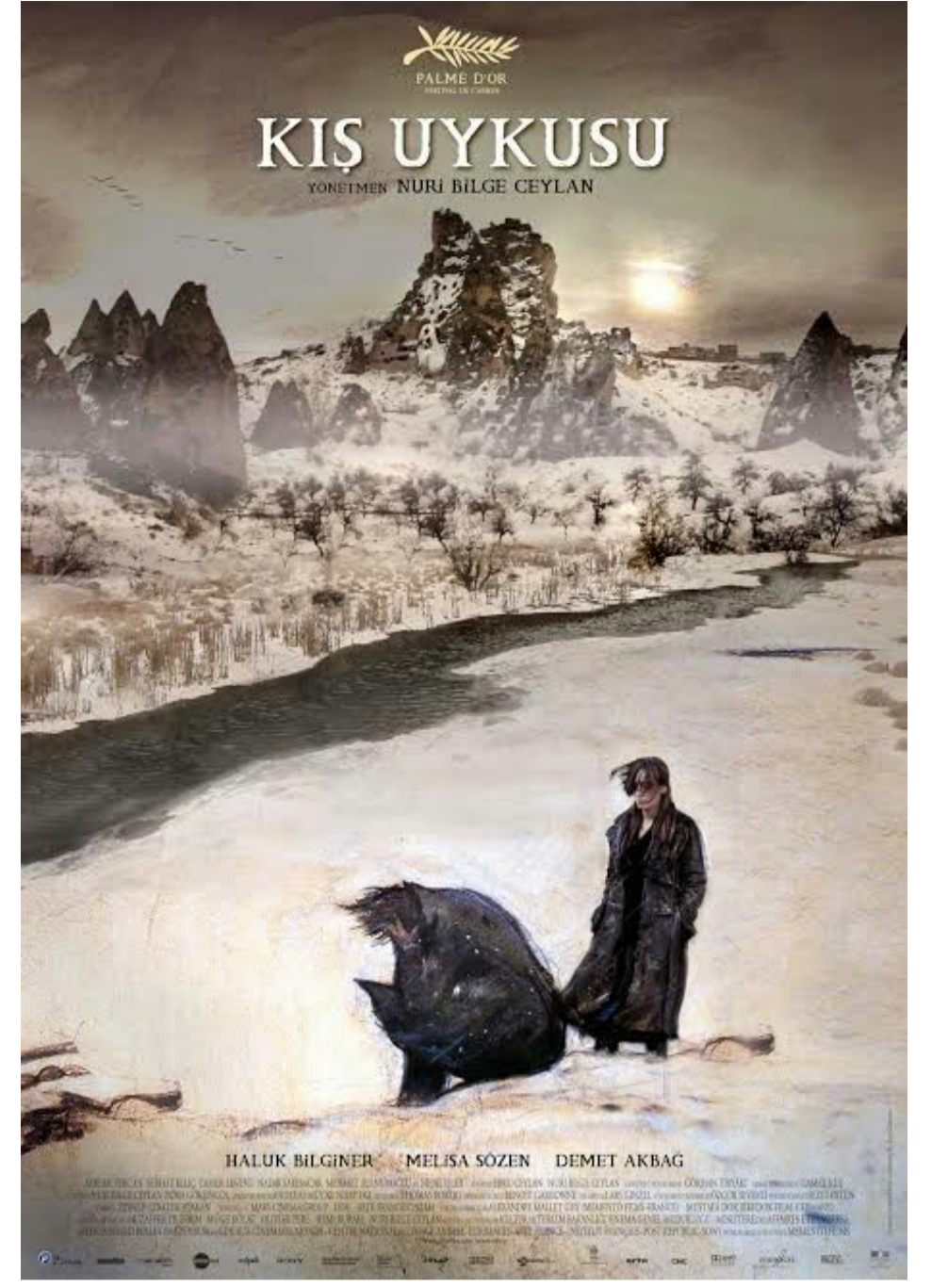
Zaman

Tik... tak... tik... tak...
Kararlı ilerliyor saat.
Kulaklarımda ince bir çınlama,
Eşlik ediyor musluk da,şıptırtısıyla.
Pencerenin dışında ağaçların dalları
Sallanıyor sağa-sola,rüzgar danslarıyla.
Birazdan yağmur başlar mı bilmem.
Toplamış gibi hayatın yükünü bulutlar,
Arttırmışlar olanca nemi,gözlerimle mütevazi.

Savrulup gider hatıralar,
Yerdeki yapraklarla.
Değişir mevsimler,değişir cihannüma.
Küçük,masum bir çocuğun gözlerinde,
Büyüdükçe büyür bu kirli dünya.
Zamanın bulanık görüntüsünde yağarken yağmur.

Deniz Güneysu | *Kış Uykusu* Film İnceleme

Nuri Bilge Ceylan 26 Ocak 1959'da Yenice'de dünyaya gelen yönetmen, senarist ve bir fotoğraf sanatçısıdır. Ceylan, ülkemizde günümüz sinemasında sanat dediğimizde akla gelen ilk kişilerden biridir. Nuri Bilge Ceylan, 1995 yılında başladığı sinema yolculuğunda ülkemizde ve yurtdışında birçok ödül kazanarak adını dünya sinemasına yazdırmayı başarmıştır. 2014 yılında Haluk Bilginer, Demet Akbağ, Melisa Sözen, Tamer Levent, Nadir Sarıbacak ve Nejat İşler gibi birçok ünlü oyuncunun yer aldığı "Kış Uykusu" Filmi ile avrupanın en prestijli ödülü olan Cannes Film Festival'inde Altın Palmiye'ye layık görülmüştür. Sinema köşemizde bu ay "Kış Uykusu" Filmini inceleyeceğiz.

Film, 25 yıllık tiyatro geçmişi olan Aydın Bey'in emekli olduktan sonra İstanbul'dan taşınıp babasından kalan "Othello" isimli Kapadokya'daki otelin işletmesini alarak, genç karısı ve dul ablasıyla geçen iç sıkıntılı ve buhranlı hayatını anlatıyor. Hayatın anlamını arayan, belki de bulan fakat bir türlü içindeki egosantrik kişiliği atamayıp çevresine ve kendisine zararlar veren Aydın Bey, belki de aydınlanamama problemi üzerinde durularak anlatılıyor. Filmde Aydın Beyin(Haluk Bilginer), kardeşi Necla(Demet Akbağ) ile olan bir tartışma sahnesi ile adeta filmin içinden çıkıp bir kitaba dalar gibi oluyorsunuz. İnce, hafif ve naif başlayan bu tartışma kademe kademe öyle hat safhaya ulaşıyor ki en çığlıklı atışmalarda bile olmayan sertlik ve açıksözlülükle bitmesi, zannederiz ki ülkemiz sinemasının ilmek ilmek işlenen ve en haz veren diyaloglarından biridir. Öte yandan Aydın Bey, benmerkeziyetçi, elit gözüken fakat ön yargılarıyla bu savı ortadan kaldıran, çevresine ve kendisine karşı acımasızca saldıran fakat çözüm için hiç bir şey yapmayan bir düzen adamı olarak karşımıza çıkıyor.

“Keşke benim de kendimi kandırma eşğim, seninki kadar düşük olabilseydi. O zaman ben de kolaylıkla yapmaya değer şeyler bulup, bu can sıkıntısından kurtulabilirim belki.”

İşte böyle bir adamın psikolojik portresini ortaya koyan Ceylan, adeta Aydın Bey’in kafasının içine girdiğimizi bir sahnede kameranın kafasının içine kadar zoom yapılmasıyla bize bunu sunuyor. Yaratılan bu dünya Aydın’ın dünyası. Eşine, Kardeşine, hatta kiracılarına bile istediği, insanların beklediği şeyleri veremeyen bu canı sıkın adam bir huzursuzluk ve kargaşa bulutları dağıtıyor. Öte yandan Aydın Bey’in İmamlık yapan kiracısı ve her daim yanında bulunan yardımcısıyla olan diyalogu ve davranışlarıyla bir alt-üst kültür çatışmasını gözümüzün önüne seriyor. Tam anlamıyla bir elitizm eleştirisi olarak algıladığım bu filmde Aydın Bey’den de bir nebze olsun haklılık payı çıkartıyor olmamız aslında çerçevenin tümüne bakmamızı sağlıyor. Bu da Aydın Bey’in bu durumlara gelme sebeplerini akla getiriyor. İşte bu problem de filmin ayrı bir parantezi.

Ceylan, eski filmlerine kıyasla daha çok diyaloga yer verdiği “Kış Uykusu”nda yine müthiş resimler ve sinematografiyle karşımıza çıkmış durumda. Kapadokya’yı o doğal renkleriyle ve adeta büyüleyici denilen manzarasıyla başarılı bir şekilde aks ettirerek adeta evden çıkıp Kapadokya’ya gitme istediğini körüklüyor. Film bittiğinde ise tadı damağınızda kalan bir kitap okumuş gibi oluyorsunuz. Dostoyevski’den Çehov’a, Shakespeare’den Schubert’e bir çok dünyaca ünlü değerlerin fikirlerini bir hikaye ile daha da önemlisi anadoluda geçen bir hikaye ile görüyor olmak zannedirim ki o da ayrı bir tat veriyor. 196 dakikalık olmasına rağmen bir çırpıda bitirilebilen bu film ülkemizin kültürel filmleri arasına çoktan girmiş durumda. İyi bir sinemaseverseniz Nuri Bilge Ceylan’ın yönettiği “Kış Uykusu” filmini şiddetle tavsiye eder, keyifli aylar dileriz.

Aslı Cansız

Bir Nevi Arşa Ayak Basmak

Yazmak; sanatların arşı, hatta şahikası değil midir? Kalemle kağıdı dans ettiren. Kelimeleri valsle buluşturan. Sevdiğinin yüzünü okşar gibi kabul gördüren.

Yazmak, kelimeleri gürühtan kurtarıp okuyanda lütuf uyandırmak demek değil midir ki? Ekleri kelimelere kavuşturup sanata davetiye çıkarmak peki, ilk görüşte aşka dahil midir? E dahilse bu, sevaplardan sayılmaz mıdır? Soruların cevapları kovalaması, hayallerin gözleri kapalı bir kelam etmemesine sebep değil midir? Bunca sebep varken peki, sanata koşmamak ayıp değil midir? Ayıp, kayıpların yolcusuysa eğer kaybetmek mübah mıdır? Gözleri gönle düşüren dilin ilahıysa eğer, o zaman sanat mürekkebi iftiharla yaşatmak mıdır?

Meğer, eğerlerin peşine düşmekse karanlığa giden yolda yolunu aydınlatan kelimelerin olsun isterim. İsterim ki eliflerin lamların anlamını zihnine kazıyasın. Unutmayasın onlar olmasa atacağın adıma kelamın karışmaz. Kelamın olmadığı yerde insanın lafı insana dokunmaz. İnsan yoksa mekanda sanata dair nokta oluşmaz. Nokta bile yoksa cihanda sanatın esamesi okunmaz.

Bazen bir çizgidir sanat, bazense bir insan silüeti. Önemli olansa işin yetkinliği.

Zaman, yeteneğe kardeşse bu alemde; kardeş kardeşe dokunmaz. Sanata davetiye çıkarılan bu düzende ilhamsa en büyük araç. İlhamın olduğu yerde kalem kelama sarılır. Oluşan bu düzende sanat kalbe taşınır. Kalple kurulan düzen arşa ayak uzatır. Arş, Mars'a yakınsa hayale kim dil uzatır.

Yazanın canı yansa, sanat canana dayanır. Sen, ben, o, biz, siz, onlar. Kim olduğun mühim değil. Ne olduğun hele hiç önemli değil. Nerede, kim olursan ol yeter ki sanata dahil ol!

SayıŖte Uçarsın

Bozulmuş bir kaldırımın bir çırpıda çıkılmış dik yokuşun merdivenli ara sokaklarında kaybolmayı anlatan birkaç hatıra işte ağır çekim bir solcu edasında ellerim dolusu bu kutuyu taşıyışım. Üşengeç bir fısıltıyla arada seslenen ve arkasında tarihten başka bir şey bulunmayan sessizce gülümseyen koskoca bir fotoğraf albümü. Üzerine annemin bir türlü merakımızı gideremediği her seferinde sandıktan çıkardığı çeyizinin lavanta kokusu sinmiş. Meşakkatli ve meşgul anılar arasında bir pencere kenarı somyası gibi bazı duygular. En çokta annemin kiremit rengi ekose gömleğini görünce hissederdim bu duyguyu...

Lütfederek çok uzak yollardan gelen ama ayakları her zaman çok güçlü yere basan bu duygular çocukluğumun belki de hatırladığım tek şeyi. Tıpkı şuan olduğu gibi şehrin bozuk yollarında sallana sallana giden otobüsün kirli camında insanlara nasıl kaçamak bakıyorsam çocukluk fotoğraflarında da bir kaçış, bir kuytu arayışı peşini bırakamıyor insanın... Boncuklar ve taşlarda buna dâhil.

Bazı kelime ve duyguların meftun oluşu hayatıma... Bir niceliğin kendisi ile çarpılması, bir ladesin sürekli aklında olmak, bir serçe parmak sözü veya direnci kıran hasbelkader direnç doğuran bir günün yirmi dört saatte biri gibi mektum.

Bir şeyi su ve şekerle karıştırmak gibi mesafeler. Kimi uzun dizelerin ardından ertelenen söz götürmez bir sürücü, kimi kısa öykülerin sızlanan ve kendinden geçen güleç suskunu.

Oktay Gürel

Unutulmaz

Unutmamı istiyorsunuz hepiniz. Radyoda çalan şarkıyı, televizyonda dönen reklamı susturmamı ve pek tâbi ki onu hatırlatan her şeyi unutmamı. Söylesenize Allah'ınız aşkına! O film bitmiş olabilir, o şarkı sonlanmış, o şehir terk edilmiş, o numara silinmiş olabilir. Peki ya anılar ya hayaller? Hangi adımlar bir boşluktan diğerine sendeleyerek atar ki onun adını anmaksızın? Hangi gözler bir daha bakar en elasından bir başka kahverengi göz bebeklerine? Hangi eller tutarken diğer bir eli yanmak ister? Boşuna istemeyin benden onu unutmamı. Ben ölsem unutmam. Dizinde yattığım gecelerin hatrına, saçlarında dolaşan parmaklarımın yanan her bir anı hatrına, gözlerine köprü kuran elmacık kemiklerinin hatrına unutamam, unutmam.

Yorgun sesimle günaydın dediğim sabahların ilk ışıklarına, mavi gecenin koynuna saklanan her bir yıldız adına, yanan ateşe, sönen muma, gündüz oluşan gölgeleme, sırtımdaki abaya, kalbimdeki acıya ant olsun ki unutamam.

Unutmamı istiyorsunuz hepiniz.

Radyoda çalan şarkıyı, televizyonda dönen reklamı susturmamı istiyorsunuz. Ne de kolay söyleyiveriyorsunuz bunları. Hep dünden sonra bugün, bugünden sonra yarın gelmez mi? Bu kadar basit benim matematiğim.

Ondan sonra ben, benden sonra hep o gelir. O; geceden sonra doğan ilk gün ışığı, ben; onun gecesinde doğan yeni ay. Nasıl unuturum onu? Okyanus diplerinde vurgun yemiş dalgıç anevrizması kadar sarhoşum onun yokluğunda.

Yükseklerdeki basınç, alçaklardaki soğuk yelim. Ölsem unutmam onu. Bırakın beni.

Bırakın yaşarken seveyim en dolusundan. Bir pervane böceğinin muma olan cezbi gibi cezbe kapılmışken bırakın da yanayım onun aşkından.

Büyümeylem Mutlu,
Hep çocuk kalalım.
Büyüyünce vuruyorlar, kırıyorlar, döküyorlar
Biz kırmayalım, dökmeyelim, büyümeylem.
Büyüyüp ısmarlama ideolojilere musallat olmayalım
Hep Harikalar Diyar'ında gezen Alis olalım .
Bir elmanın iki yarısı olalım
Sen kız, ben oğlan, iki çocuk oynayalım.
Geceleri uyumayalım, uyutmayalım
Karanlıktan nefret edelim, aydınlık yarınlara inanalım
Birlikte el ele kimliksiz sabahlara uyanalım
Vatanım kucağın, vatanın kucağım olsun
İnancımızı soranlara dil çıkartalım
İrkimizi soranlara en kaliteli küfrü basalım.
Günün en güzel saatlerini kirlenerek geçirelim
Hayattan yiyeceğimiz en büyük tokat
Dönüşte kirlendiğimiz için yediğimiz anne terliği olsun.

Ben içimdeki erkeği öldüreyim
Sen içindeki feminali.
İki çocuk el ele sokakların devriyesini üstlenelim
Ellerin ellerime kement sokakları arşınlayalım
Ayıp saymazlar çocuk deyip gülümserler .

Sevgi bütün dillerin ortak dilidir Mutlu ,
Hep sevelim, hep sol yanaktan öpelim birbirimizi
Sağı sünnet sayan bir ideolojinin egemen olduğu bu toplumda ,
Sol yanaktan öpmek, devrim olsa gerek.

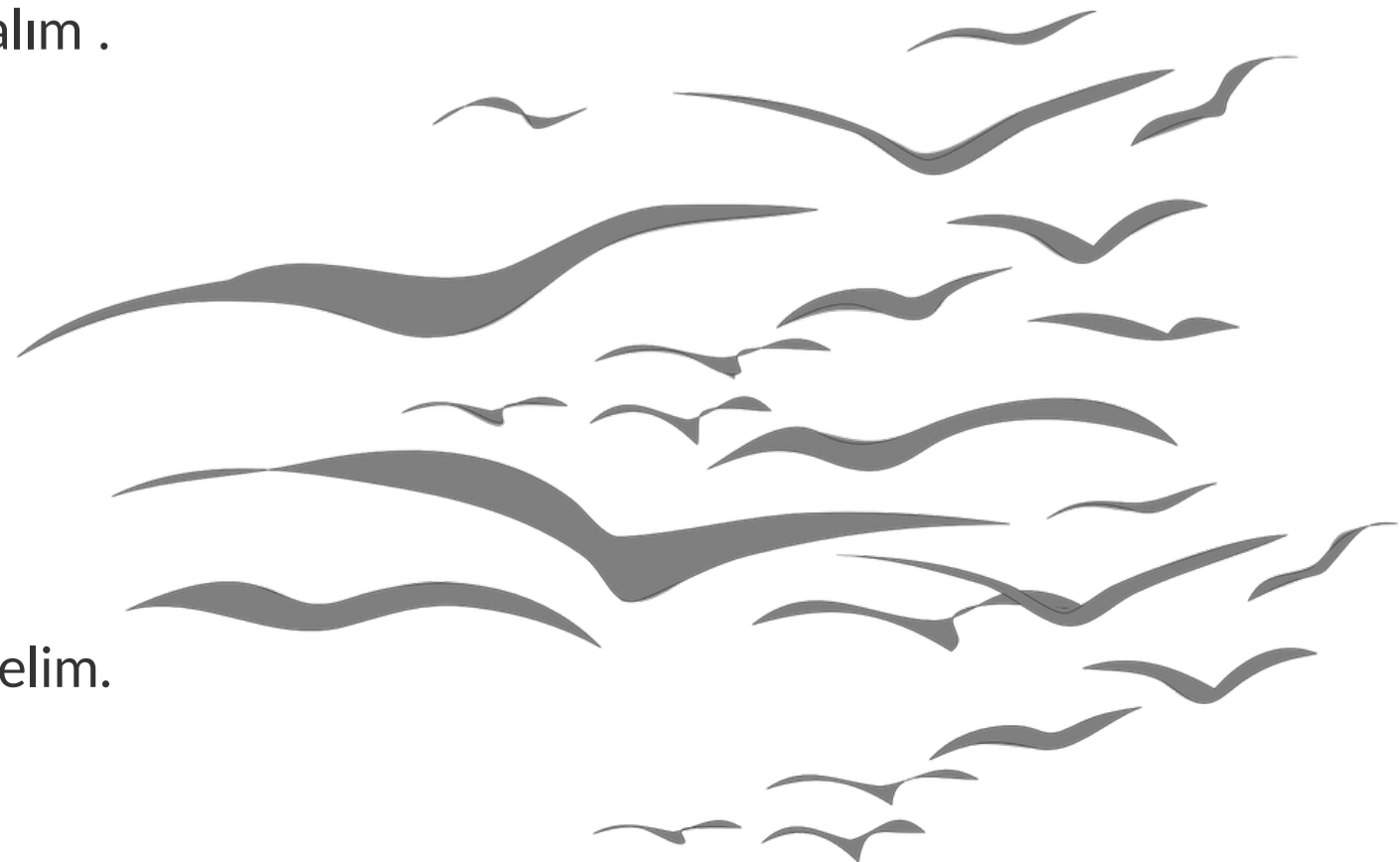
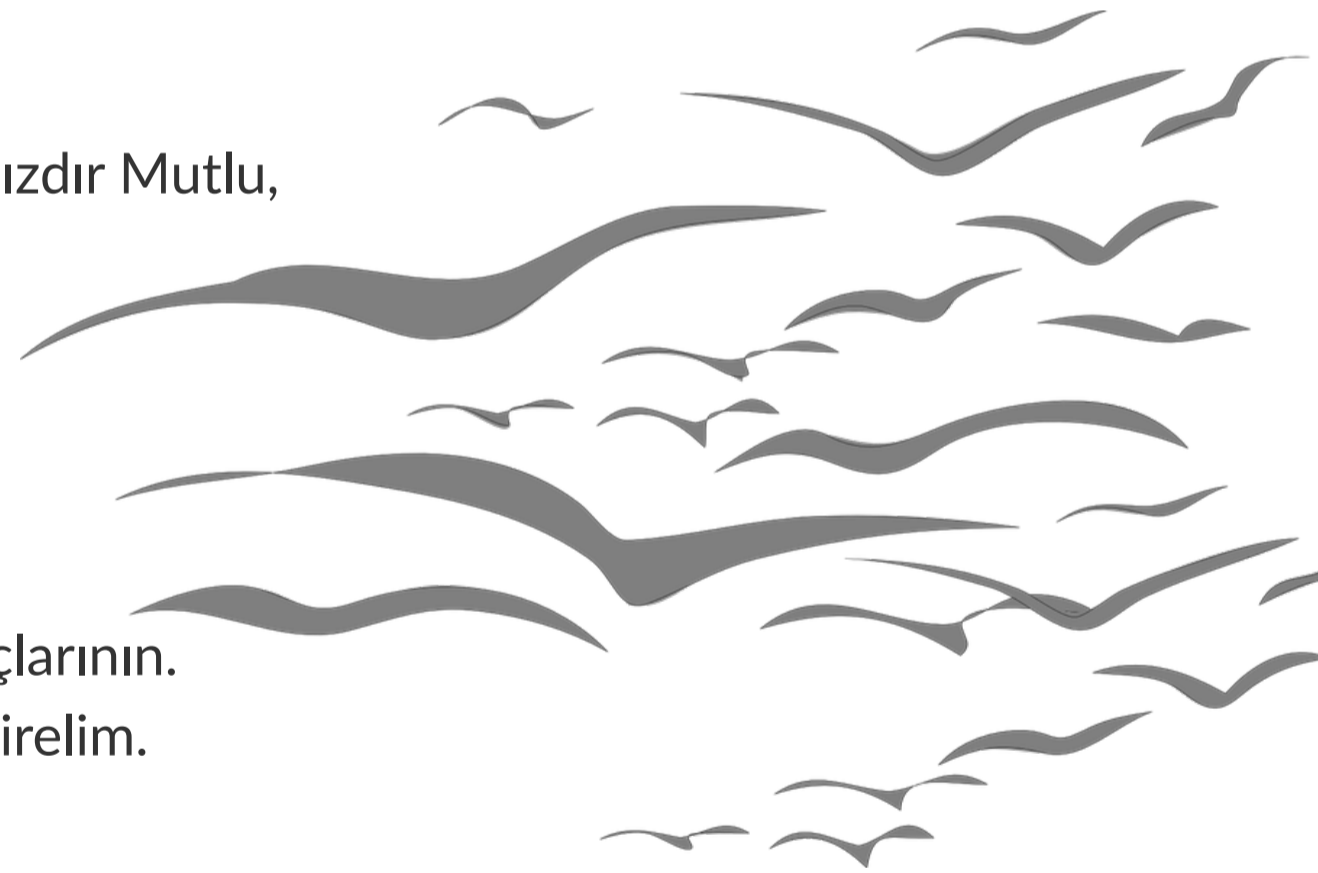
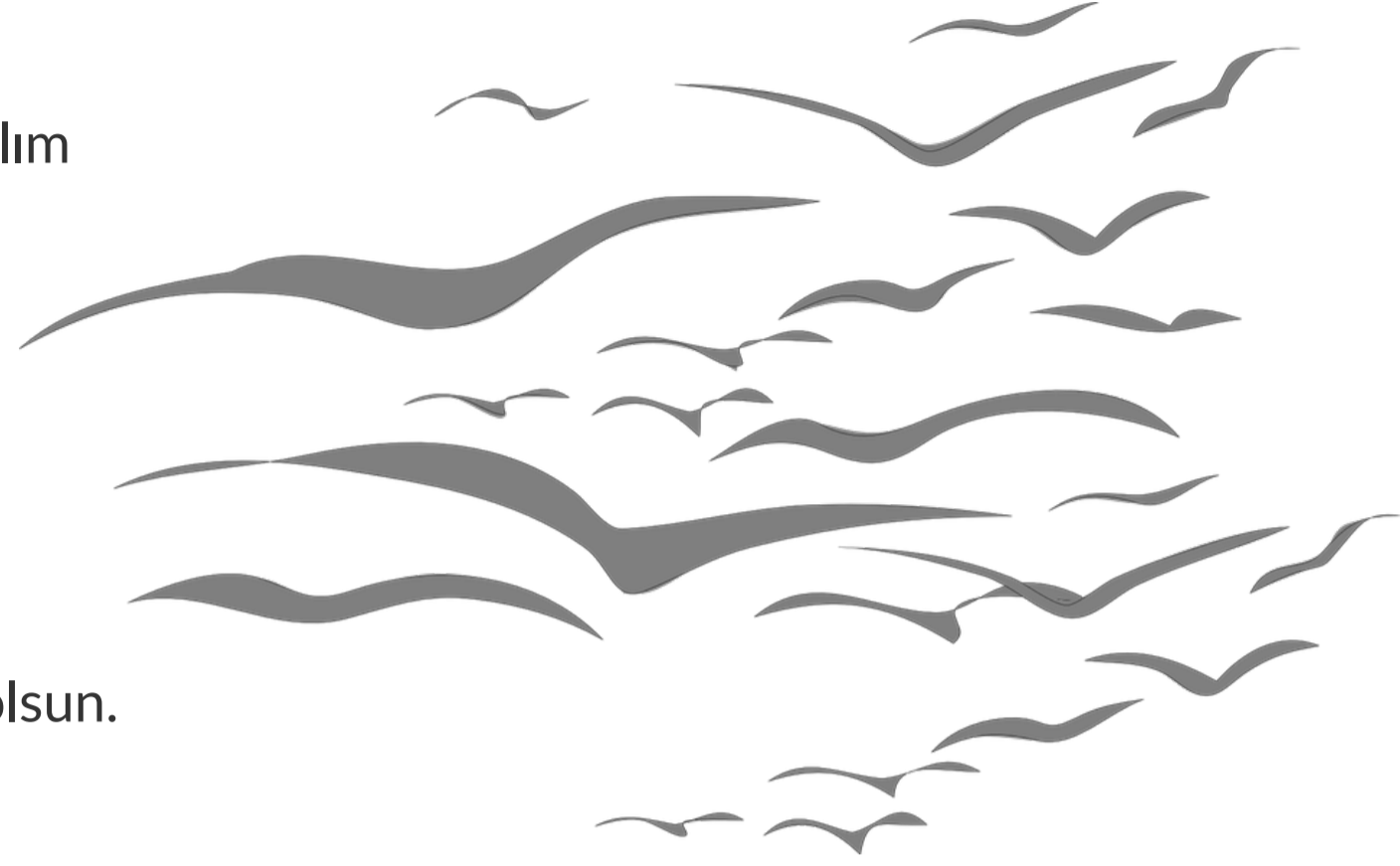
Hayat biz önümüze bakarken arkamızda kaçırdıklarımızdır Mutlu,
Önümde sen, önünde ben olayım
Hep birbirimize bakalım
Her şeyi arkamızda bırakıp kaçıralım .

Büyümeylem Mutlu,
Ormanları yakmayalım, dallarında sallanalım incir ağaçlarının.
Sadık dostlarımıza tasma takmayalım, yanımızda gezdirelim.
Kuşları kafeste rehin tutmayalım, gökyüzüne salalım.

El ver sevgilim,
Çocukluğumuzun kimliksiz günlerine geri dönelim
Yaşamaya baştan başlayalım
Okula baştan başlayalım ama fazla ilerlemeyelim
En sevdiğimiz kitapları heceleyerek okuyalım
Kitap uzun süre dursun elimizde, kokusuna doyalım .

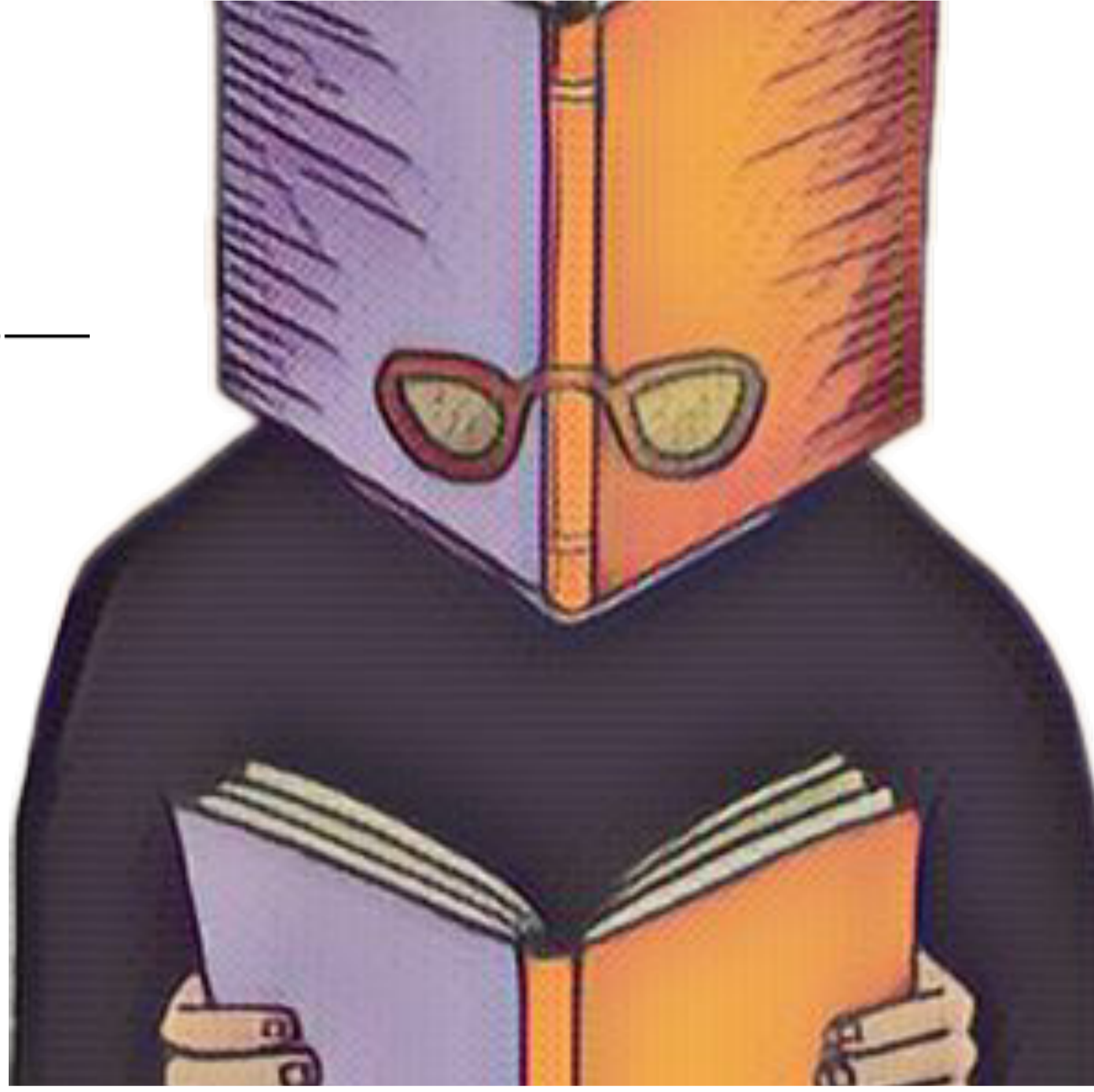
Günde beş vakit oyuna çağıralım birbirimizi
Üç öğün aç kalalım oynamaktan.
Koşalım, dizimizi kanatalım.
Kalplerimiz değil de elbiselerimiz yamalansın.

Hadi sevgilim,
25 numara ayakkabı giydiğimiz günlere geri dönelim.

Ali Karagöz

Sahile Dönmemliyim

Fuar çıkışı arkadaşşımdan ayrıldım. O başka bir arkadaşının yanına geçecekti herhalde. Bense dımdızlak kaldım sanki ortada. Ne eve gitmek istiyordum, ne de başka bir çözüm getirebilmişim bu olaya. İçimdeki garip bir ne yapacağını bilememe olayına. Sahildeki salıncaklara oturdum biraz. Kış mevsiminde olduğumuz için hava erken kararmıştı. Saat henüz altıydı fakat hava akşam denecek kadar akşamdı. Ufukta görünen birkaç gemiden alamıyordum gözlerimi. Yarış yapıyor gibilerdi. Bu kadar uzaktan gider gibi durmasalar da, gidiyorlardı elbet. Biliyordum. Bu da garip bir histir elbet. Gözünle gönlünün farklı sonuçlara varıyor oluşları. Neye inanacağını şaşırır insan.

Biraz entelli görünmenin kimseye bir zararı olmaz diyerek bir kitap açtım. Hiçbir şey çalmasa da kulaklığım takılıydı. Kendimi soyutlama kaygısının bir ürünüydü herhalde bu hareketim. Nitekim kitabı açtığımda da ilk bölüm " Toplum tarafından kabul görmemenin tesellisi " idi. Evet evet, okuduğum kitap Felsefenin Tesellisi idi, Alain De Botton. Gerek havanın soğuk benimse kısa giyinmem, gerek hafif de olsa durmadan sallanmam, gerekse insanların gereksiz yere gözlerini üzerime dikmiş olmaları hasebiyle kitabı kapadım. Okumak da haramdı herhalde, ya da yasak olmuştu son dönemde. A Haber izlemediğimden cahil kaldım son dönemde, bir gece izleyememişim çünkü. Önümde uzunca bir sahil yolu, karşımda da Mersin Limanı. Yürü diyordu beni sahil, ben canlıyım, sana renk katarım. Nefes alıp veriyor olsam da pek de canlı değildim son zamanlarda . Sahilin bu sözlerine kapılıp düştüm yine yollara. Katlanabilir koltuğu, önündeki oltaların çokluğu ve garip sigara içişiyle bir abi çekti önce dikkatimi. Üşüyordum, devam ettim. Ne vardı çantama bir mont bari atsaydım diye söylendim kendime. Kulaklığımda bir şeyler çalıyordu artık, telefonsa cebimde idi, ama telefonun olduğu cebime koymakta zorlanıyordum elimi. Sonunda bir yolunu buldum, mutluydum. Sahil doğrucuymuş harbiden, nice çiftler, çekirdek aileler, vurulmayı bekleyen balonlar, mısır, çay, gül satan dayılar ve daha nicelerini gördüm kısa yolculuğumda. Hakikaten de canlıydı yani dediği gibi.

Ama biri var ki vazgeçilmez, biri var ki karşı konulmaz. Atmış yetmiş yaşlarında var idi ve cümlelerimi bile devrikleştirmişti. Artık ben de iyi bir şairdim yani. Üç tekerlekli bisikletinde çay, kahve satıyordu, arada bir de arkasına bakıyor. Ben de dayıyı durdurmadan ona yetişmeyi kafama koymuştum, hem de koşmadan. Fenerbahçe Meydanı, Marina, biraz daha..

Ulaşamadıkça artıyordu içimdeki his, çay içmek istiyordum o dayıyı gördüğümde beri. Çay samıştım artık, bu illete de kendi kendimi alıştırmıştım. Hayata dair başka bir şeyleri hatırlatıyordu sanki bu çay mevzusu ama dayıyla aramız iyice kapanmıştı. İlerde sol taraftaki bir bank durdurdu dayıyı. Herhalde baya da muhabbet ettiler ki ara bu yüzden kapandı. İlk ve son olarak seslendim orada dayıya :

"Dayı" dedim, hayırlı akşamlar. Duymadı beni, bastı gitti. Yıldım mı, yılmadım. Son olaydan sonra bir on beş dakika kadar daha yürümüşüm. Çaycı dayının esamesi bile okunmuyordu. Ne Dayıyı kaybettikten sonra ne de kaybetmeden önce, yani hiçbir zaman çay içemeyeceğim diye bir an olsun paniğe kapılmadım, sadece yürüdüm. Yavaş yavaş Pozcuya kadar gelmişim, sol tarafımda barlar sokağı görünmüştü bile. Hani yeteri kadar isteyince oluyordu dedim kendime. İsteğimin yeterliliğini sorgularken birden "Aman Tanrım " dedim. Barış Meydanında bir çaycı. Hem de durur vaziyette. Yeteri kadar istemişim o zaman. Çaya ulaşmak için beş kilometre yürümüşüm ama değdi. Şişman, esmer, orta yaşlı ve hafif kel bir abiydi bu sefer. Kolay gelsin deyip bir çay istedim. Sevinçten şeker almayı bile unutmuştum. Hemen bir bank bulup oturdum. Mesele çay içmek mi, yoksa çayı o dayıdan içmek mi diye uzunca düşündüm. Çayımdan bir yudum aldım, sigarayı bırakmıştım

Buraya mutlu olmak için mi geldik diye sordum.

Neden birileri para içinde yüzüyorken bazıları aç karnına uyumaya çalışıyor diye de ekledim Gereğini düşündüm

Sisteme en ağır cezayı verdim

Onu devrim le yargıla

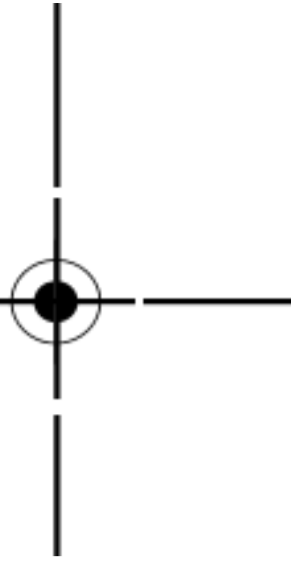
Çay hem ellerimi hem de içimi ısıtmıştı. Soğuktan titreyen ben, ancak şimdi anlayabilmişim evsizlerin halini. Fakirlerin halini anlamak (!) için tutulan oruç da saçmaydı o zaman bana göre. İftarda ve sahurda da mükellef sofralara oturmak çok samimiyetsiz. Balıkçıların etrafında toplaşan kediler vardı. Aşkını ilan etmekten kaçınmayanları anımsattılar bana. " Madem barlar sokağına kadar geldik, bir iki bira içeriz dimi " dedim. İçimden hangi parayla diye bir cevap geldi ve sustum. Zira cebimde ancak bir iki çay içebilecek kadar para vardı. Demokrasi de çareler tükenmezdi, canlı müzikse canlı müzik, bir şeyler içmekse bir şeyler içmek...

Forum 'un yolunu tuttum, elinde gitarıyla bir abi canlı müzik yapıyordu. Betona oturduğum için artık daha çok üşüyordum. Abi dinlenmek için üç kere ara verdi, ben de üç kere çay almaya gittim aralarda. Nedenini bilmiyorum ama garip bir şekilde kendimi borçlu hissettim abiye. Emeğine duyduğum saygı ve performansına olan hayranlığımı da ekleyince on liradan üç çay kesince ne kadar kalıyorsa o kadarını verdim işte o abiye. Çok bir şey değildi elbette ama hak ediyordu, daha çok kazanmayı. İnanın daha fazlasını vermek isterdim. O kadar çok parça öğretti ki bana, parça bitimlerinde yalnız ben alkışlayınca o kadar mutlu oldu ki. Hak ediyordu bu mutluluğunu, daha fazlasını.

Hak etmek, hak ettiği yere gelmemek ve sol elle yemek bu ülkenin ciddi sorunlarıydı. Bozuklukları usulca önüne attım, arkamı dönmeden yine aynı yerime oturdum. Sonrasında Neşet ten bir parça çalarken başımla hafif selam verip uzaklaştım. Sahilden iki saat kadar uzak kalmıştım. Sahile dönmeliydim

Emir Bolat

Derenin Derinlikleri

Beyazlar içindeki perileri yazar masallar; fakat onların yaşından bahsedilmez... Gelinlikle özdeşleştirir küçük kızlar perileri, ta ki masallar kırmızıya bulanana kadar...

Bembeyaz gelinliğinin üzeri altınlarla doluydu Serap'ın. O kadar çok altın vardı ki, gerdeğe çıkana kadar akla kararı seçti. Üzerindeki altınları çıkarıp sandığa kapattı. Henüz gelinliğini çıkarmaya fırsat bulamamıştı ki arkasını döndüğünde iri kıyım, vücudunun her yanını aynı bir esvap gibi sarmış kilları olan kocasını gördü. Yüzünü görebilmek için kafasını epey kaldırması gerekiyordu.

Kocasının adı Toparlak Remzi idi; o kadar çok göbeği vardı ki, üzerinde çay bardağını dökmeden tutabiliyordu.

Serap'a "ismin gibi, rüya gibi yaşamın olsun." demişti babaannesi. Düğünde davul ve tabanca gümbürtüsünden başı şişmişti; gerdek gecesi bu kadar korkacağının farkında değildi Serap son ana kadar. Evinin hanımı olacağını düşünüyordu on dört yaşında, gelinliği giyince masal perisi olacağını düşünüyordu.

Remzi, çelik gibi kollarıyla onu kavrayıp yatağın ortasına fırlattı. Kısacık boyuyla ve bir lokma canıyla Serap, adeta beyaz bir kardelen çiçeği gibi dalgalanarak uçtu havada. Yatağın ortasında titriyordu. Babaannesinin serapları gibi değildi bu olanlar. Remzi her haliyle, içeriden ve dışarıdan da iticiydi, ama peri masalları Serap'a her şeyi anlatmamıştı. Remzi, donunu indirince simsiyah, bacaklarının arasında aynı bir orangutana ya da bir ayıya aitmiş gibi görünen, göbeğinin ve baldırlarının arasından fışkıran dimdik cinsel organı Serap'ın rahmini; onun hayallerini, onun seraplarını tehdit edercesine baktı. Serap yatağın üzerine bayıldı bu manzara karşısında; ama Remzi tam formundaydı.

Bugünü bekliyordu Remzi: Serap'ın doğduğu gün babası Kalaycıların Efe, Remzi'den arabasını istemişti. Hep beraber kasaba hastanesine gitmeleri gerekiyordu. Ebe kadın da Efe'nin anası da becerememişlerdi. Remzi de arabasıyla hastaneye yetiştirmişti onları. Remzi o gün Serap'ın anasının inlemelerinden tahrik olmuştu. İşleri bitip eve döndüğünde karısı Cemile'ye yatakta zor bir sabah yaşatmıştı.

O günden sonra Serap büyüdü, serpildi, dedesi Kalaycıların Sefer'den kalan küçük tarlalarında çalışmaya başladı. Su götürüp getirir, toprak devşirir, derede kıyafet döverdi. Dokuzu erkek on çocuğun en küçüğü olunca okula gitmek ona nasip olamazdı Karadeniz'in bu yemyeşil köyünde. Remzi pos bıyıklarını burarak kahvenin önünden geçen Serap'ı kucağına alır, ona para verir, gazoz, şeker, çikolata gibi aburcubur hediye ederdi. Sonra evine gidip karısı Cemile'ye zor anlar yaşatırdı. Bu sebeple Serap on üçüne geldiğinde Cemile öldü. Hiç çocukları yoktu, Remzi'nin anası Cemile'yi lanetli kılmıştı o yüceliğiyle.

Bugünü bekliyordu Remzi, Kalaycıların Sefer'in oğlu Efe'nin on tane çocuğa, bir anası ve karısına bakacak gücü yoktu; öyle bir para teklif etti ki, daha birkaç gün önce kızına yan bakacak namussuzu domuz mermisiyle kuşkusuz vuracağını söyleyen Efe gık demeden kabul etti; babadan kalan tarlasını büyütecek, çocuklarına iyi bir gelecek sağlayabilecekti. Remzi tüm bunların hıncı, karısının ölümü ve yılların çocuksuzluğunun verdiği kin ve şehvetle bir hayvan gibi baygın haldeki kızın bacak arasına soktu organını. Annesinin on dört yıl önceki inlemeleri çıkmıyordu kafasından.

Serap baygın halde bile inliyordu; çünkü dikenleri olan, iri başlı yılan gibi, tırtıl gibi uzun gövdeli çocuklar doğuruyordu rüyasında. Kâbus mu demeliydi? Ayak parmaklarının uçlarına kadar hissediyordu sancıyı, belinden aşağısının yok olmasını diledi, sabaha kadar tanrıya.

Serap sabah uyandığında dere kenarında, kafasında bir yarık ve yanaklarında ve alnında kurumuş kan lekeleriyle çırılçıplak buldu kendini. Dere şarıldıyor, kuşlar cıvıldıyor, kelebekler fırfır kanat çırpıyor; kadınlar inim inim dövülüyor, tecavüze uğruyor, küçükbaş kurbanlık hayvan gibi pazar meydanlarında satılıyor, kamyonlara doldurulup gerdeğe götürülüyorlardı.

Remzi sabaha kadar işini hallettikten sonra Kalaycıların Efe'nin kapıya dayandı; kızının bozuk olduğunu, bozuk, kusurlu mal sattığını söyledi bağır çağır, parasını geri istedi. Efe'nin en büyük oğlu Fethi dedesinin tüfeğini çekip Remzi'yi iri göbeğinden vurdu. Göbeğinden dumanlar tüterek yere yığıldı Remzi. Bütün Kalaycı ailesi Serap'ı aramaya koyuldular orman boyu.

Serap o sırada dere kenarında, ağzında yoğun bir metal tadıyla, sanki kafasının içinde göz hizasına kadar girmiş bir metal varmış gibi hissediyordu. Ayağa kalkmaya çalıştığında bacaklarının acısından inim inim inledi. Belden aşağısı vahşi bir hayvan tarafından parçalanmış gibiydi. Yarılmış, kanamış, çok kanamış ve iltihap tutmuştu genital bölgeleri. Serap akşam üzeri, bayıldığı ana kadar olan her şeyi hatırladı. Karadeniz dağları kışları sisli ve buz gibidir. O kadar soğuktur ki, derelerin, nehirlerin hatta denizin bile üzerinde buzluktan yeni çıkarılmış bir bardak su gibi buhar tüter. O soğukta çırılçıplak, kırağı tutmuş çimlerin ve toprağın üzerinde, bacaklarınızın arasında dizlerinize kadar kurumuş kanla uyanmayı hayal edin...

Dokuz abisi tüfeklerle, baltalar ve sopalarla Serap'ı arıyorlar, onu kimin bozduğunu tahmin etmeye çalışıyorlar ve onlara neler yapacaklarının hayallerini kuruyorlardı. Ağızlarından bir ceylana bakan kana susamış bir jaguar gibi salyalar akıyordu; sanki yıllardır namuslarını temizleme hayaliyle yanıp tutuşmuşlardı; sanki Serap doğduğundan beri onu öldürmeyi rüyalarında görüyorlardı.

Serap'ın annesi ve babaannesi Remzilerin konağının önünde çığlık çığığa bağıriyorlardı. Çünkü en değerli oğullarını katil etmişler, pek de değerli olmayan kızlarını mefta etmişlerdi. Yerden irice taşlar alıp camlarını indiriyorlardı şangır şungur. Remzi'nin anası suçunu bildiğinden dışarı çıkmıyordu, oğluna olanlardan habersizdi.

Serap titreyerek, güçlkle ayağa kalktı. Az ileride bir ağaç derenin ortalarına, derin yerlerine dal sarkıtmış, serpilmişti. Ağaç da Serap gibi çırıl çıplaktı. Yapraksızdı. O ağaca çıkıp derenin ortasına atlamayı planladı kafasında, ama her adım attığında Kazıklı Voyvada vajinasına bir kazık sokup büyük bir çekiçle vuruyormuş gibi hissediyordu. Bacaklarının arası iltihap tutmuş, kanlar kurumuş halde oraya çıkmayı bırak, adım bile atamazdı. Ormanın derinliklerinden, abilerinin "Serap!" diye çığlıklarını duyuyordu. Kendini, bacaklarını sürüye sürüye vücudunu alev gibi yakan, üzerinden buharlar tüten dereye attı. Alev vücuda ilk değdiğinde sinirleri yakıp erittiği için soğuk hisseder insan, çelik gibi soğuğa girince de sinirleri uyuşur, şoka girer ve yanıyormuş gibi hisseder: tıpkı Serap ve onun ismiyle ironik hayatı gibi...

Ercan Kaplan

GİZEM YA DA ALTA GRACIA

I.

Acımı taşlara sürdüm. Gölgelemin arkasında her şeyin habercisi sustuydu. Kül ateşe, ateş küle gerçek yalana, yalan gerçeğe karıştıydı. Umut, kana düşüydü, kan çekiliydi. Gök yerdi, yer göktü. Ateş ıslaktı, su kuruydu. Yalnızlık kalabalıktı, kalabalık tenhaydı. Sığınaklar tuzaktı. Yaşamak, şanstı.

Acım, dedim. Acım.

Ey utanç! Yaşarsam diye korktum.

II.

Ah sevmiştim geçmiş zamanın hikâyesinde. Gitmek ya da intihardı son sözcüğün yansıması. Bu yüzden durduruydum kalbimin ritmini. Güneş kuzeyden doğsundu, güneyden batsındı. Orada kalsındı. Akrep dönsündü, yelkovan dursundu. İçim içime sussundu. Yeter ki sussundu!

Sevgim, dedim. Sevgim.

Ey sır! Konuşursam diye korktum.

Halise Tülay Bozkurt

Neredesin

"Nerdesin!"

Saç etrafa kalbindeki tesbih tanelerini
Saçılın birer birer boşluklara
Ey en derinlerdeki saklı ukteler
Çepeçevre çevrilmiş karanlıklar
Hür iradeli baykuşların sesi
Korkusuz gecelerin parlaklığı
Nerdesin!

Ey karanlıkları aydınlatan cümbüş
Derin uykularını bölen azab-ı vicdan
Açılmayı bekleyen göz feneri
Uğultulara bürünmüş sessiz inleyiş
Nerdesin!

Ey mahrurluğuyla âmalığı açan güzel
Şen-şakrak olduran gariblik
Doruktaki dağların soğuk sesi
Soğuk kaldırımları süsleyen adımlar
Nerdesin!

Ey narinliğiyle ışık saçan umut
Kimsesiz cenneti sahiplenen hükümdar
Boşluklar da yankılanan sesim
Aldırırlara aldırmayan sessiz benim
Nerdesin!...

İlay Bilgili

Gölgeler Ve Dualar

Sabahın loşunda odada gölgeler dolaşır. Tezgâhın uzamış, esnemiş direkleri, kocaman elli, ayaklı insanlara benzer. Tavanda, duvarlarda, köşelerde dolanır, sonra bir yere tutunup Eşe'yi bekler. Bu odanın kapısı her sabah gölgelere açılır, her akşam gölgelere kapanır. Eşe'nin gölgesi, bu gölgelerin üzerinde yürür, oturur, dokur. Oda cennet olur, katman katman cehennem olur, sonu görünmez, karanlık, dipsiz bir mezar olur. Oda dost olur, elini eline alır, bir türkü söyler bazen; düşman olur, kapının arkasına saklanıp nazarlar yapar renk renk, parlak parlak. Bir sağa, bir sola; bir öne, bir arkaya. Odunlar sessizliğin içinde çıtır çıtır. Adı batasınca kış! Sobanın kendi bile üşüyor. Ayaz, duvarlara, camlara çarpıp kalıyor. Buralarda herkes ayazı bilir. Sıvadaki toprak bilir, çalı çırpı, böcek bilir, çatlaman el, ayak bilir. Yaman dağların karı, buzu, cılız güneşi renk renk ip olunca kilimler de bilir.

Anasının mı kucağına doğdu Eşe tezgâhın mı? Kirkit sesinden ninni olur mu? Kirkit vurur, Eşe uyur; kirkit durur, Eşe uyanır. Anasıymış gibi sever koca tahtayı Eşe; anasıyla kavga eder gibi dövüşür onunla. Bir bakmışsın tezgâhının göğsünde durulmuş; bir bakmışsın çatmış kaşlarını çağlıyor. Bazen de ağlar Eşe. Tezgah ne yapsın, kirkit ne yapsın? Eşe dokumazsa tezgâh ölür; Eşe de ölecek gibi olur. Kocaman elli, ayaklı insanlar düşer duvarlardan. Direklerin kuru, soğuk gölgeleri kalır. Zaman yok, günler kısa. Severecek, okşayarak düzeltiyor iplerini Eşe. Kirmanlara dolandılar, tokaçlarla dövüldüler de geldiler Eşe'nin dizlerine. Her yeni tomarda aklı da elleri de dolanır iplere. Eşe buraların kızı. Parlak sarı versen ya da pembeler, morlar; değişmez boyalı çilinin kırmızısını.

"Bismillah," diyor mekiğine uzanırken. Aynalı yeleğinin içinde ne kadın ne de çocuk Eşe, on yedisinde. Üç eteğinin uçlarını ayak bileklerine kadar indirip sarıyor ayaklarını. Bugün de hava daha mı soğuk ne? Bittiği vakit başından sonuna, Eşe'nin dokuduğu üçüncü kilim olacak bu. Herkes kilim dokur buralarda. Kilim bu, dokunur dokunmasına da Eşe'nin atasınıninki gibi olur mu? Anası el vermiş Eşe'ye. Eşe dokumaz gürlere sanki ipleriyle. Köyde dilden dile Eşe'nin kilimleri hep. "Maşallah!" Bu üçüncü bir başka, ayrı... Bir tanecik ablası var Eşe'nin, o da gelinlik bahara. Anası iki yıldır en güzel koyunların, en iyi yünlerini sakladı durdu. Gece gündüz demedi eğirdi de eğirdi. Şimdi Eşe'nin kirkiti bir iniyor, bir çıkıyor. Varangelen bir geliyor, bir gidiyor. Yarı etti kilimini Eşe. Günler bir başlıyor, bir bitiyor. Bahara yetişir mi? Koca sandığın üzerine örtülecek ya! Gelinden önce çeyizi arayacak tüm gözler. Yolda yolakta kim varsa durup durup bakacak. Sandık cevizden, kilim Eşe'den. Oda da şahit. Sözü söz olsun Eşe'nin!

Patkanın gerdiği, bıraktığı ipler gibi bir uçuyor, bir konuyor Eşe. Bir deli yel oluyor, bir ürkek ceylan. Parmakları nârincek sarılıyor mekiğe. Bu kilim başka, bu kilim ablasının. Kilimin tam göbeğine bordo bir madalyon dokuyacak, madalyonun etrafına soluk sarı, beş köşeli yıldızlar. Mutlu, huzurlu olsun ocakları. Eşe dua dokuyacak, dualar tarak olacak; evlerinin içi bebe dolacak. Şuraya bir, şuraya belki iki... Bir kirkiti konuşuyor, bir Eşe konuşuyor; bir kirkiti susuyor, bir Eşe susuyor. Eşe'ye hüzün gelince kirkiti güçlü vurmuyor, timbirtimbir naz ediyor. Eşe bacısından nasıl ayrılacak? Taş odada bir başına nasıl uyuyacak? İki ilme etse, bir çözecek oluyor; çözümüyor, çözemiyor, duruyor... Eşe duruyor, koca gölgeler duruyor. Gözlerini emek emek dokuduğu bordürlerde gezdiriyor. Bezediği kilimin kenarları mani olup dilinden eline akıyor. Koca kilimde bir Eşe'ye yer yok. Ablasının evi var, bahçesi var, koşturan çocukları var... Şu hayat ağacının bir dalına da kendi konsa ya! Konar konmasına da ablasına kıyamaz hiç! Ablası da Eşe'yi özler mi? Eşe kirkiti alıyor eline, sesi odunun sesine...

Oda bir aydınlık, bir karanlık...Kirkiti ipleri yerleştirdikçe bir duâyaamin diyor ilmeler. Âmin! Kilim büyüdükçe soluksuz gelip gidiyor elleri Eşe'nin. Parmakları Eşe'yi bıraktı yarı yolda; Eşe'ye sormadan lafa, göze bekçi kurt ağızlarını dokudukça dokuyor madalyonun etrafına. Ablası karlar gibi bembeyaz, saçları sırma, ipek. Sabahın loşunda Eşe, muskalar, pıtraklar dokuyacak kenarlara. Çözüğü kem göz oldu şimdiden, ip bitti diyor. Eşe'nin ipi biter mi hiç? Ablasını özlüyor Eşe. Kaygısı ayrılıktan da zormuş ya diyor. Uğuluğul rüzgârlar çatıdan beri dolanıp duruyor. Sobada odun köze dönmüş, Eşe'nin eli ayağı buz! Adı batsın bu kışın! Mekiği yılan gibi gezdiriyor çözgülerin arasında. Kilim büyüyor, Eşe'nin sıkıntısı büyüyor.

Günler, haftalar geçiyor. Odanın kapısı gölgelere açılıyor, kapanıyor. Eşe unutup gidiyor ablasını kilimin derdinden. Bazen yüreği dolanıyor iplere, kendine dalıyor. Bu bitsin hele, bir tane de kendine dokuyacak. Saç bağları koyacak, sandıklılar koyacak, küpeler koyacak. Gelin Eşe çok mutlu olacak. Aksi mümkün mü? İnşallah! İlme ilme dokuyup hayallerini, bukağıkların yanına koca koca ağaçlar koyacak. Buralar gibi olacak kilimi. Eşe gibi olacak. Kirkiti bir mutlu vuruyor ki tık tık tık... Tezgâh gürlüyor, gıcırıyor; ipler gerilip boşalıyor. Düğüm düğüm hayal kuruyor Eşe. Ne üşümek kalıyor ne bir şey. Kirkiti vuruyor; tezgâh oluyor, çözgü oluyor, atkı oluyor, bebek Eşe oluyor, bacı Eşe oluyor, gelin Eşe oluyor... Vurdukça vuruyor kirkiti; atlar koşturuyor bozkırlarda, kızlar gelin oluyor, yıldızlar yağıyor, kuşlar havalanıyor... Kilim kalkıyor yerinden, cana geliyor. Renklerin, resimlerin içinden çocuklar atlıyor Eşe'nin kucağına. Buğdaylar baş veriyor, güneş doğup batıyor, dolunay tepeden izliyor. Pat pat pat! İçi hoş oluyor, kilim oluyor, nenesi oluyor, anası oluyor, Eşe oluyor, gelin oluyor, eli belinde oluyor. Küt küt küt... Kirkiti atıyor, Eşe'nin kalbi atıyor. Kimse duymasın!

Soba yanıyor, sönüyor. Düğümledikçe, ip yumakları küçüldükçe devleşiyor kilim. Kimseler yokken o da ayaklanıyor; kocaman elli, ayaklı gölgeler gibi duvarları, köşeleri tutuyor, Eşe'yi bekliyor. Ayları bitirdi Eşe. Karlar eriyor, toprak uyanıyor, soba sönüyor. Boyalı çililerin başları çiçek tutuyor. Bir hüzünle atıyor son ilmeyi Eşe. Kirkiti son kez vurduğunda düğümlere, Eşe'nin nefesi darlanıyor. Üç eteğini toparlayıp ellerini dizlerine koyup kirkiti mekiğin yanına bırakıyor, içi sakinliyor. Azıcık kısarak gözlerini, dokuduğunu gururla seyrediyor. Bir bakan bir daha bakar mı? Bacısı da pek maharetliymiş derler mi? Sözü söz oldu Eşe'nin. "Maşallah!" Gün kararmaya başladığında kalkıyor tezgâhının başından; sessizce yürüyor gölgelerin üzerinden. Kilim, Eşe'nin gelin bacısı oluyor; kapı kapanıyor... Taş odanın camından, Eşe'nin ablası niyet tutup yıldız sayıyor. Yetmiş altı, yetmiş yedi, yetmiş sekiz... Eşe'nin aklına bir mani geliyor hemen. Söylemiyor, susuyor. Gün yerini yetmiş sekiz yıldızlı geceye bırakıyor.

Hakan Temiz

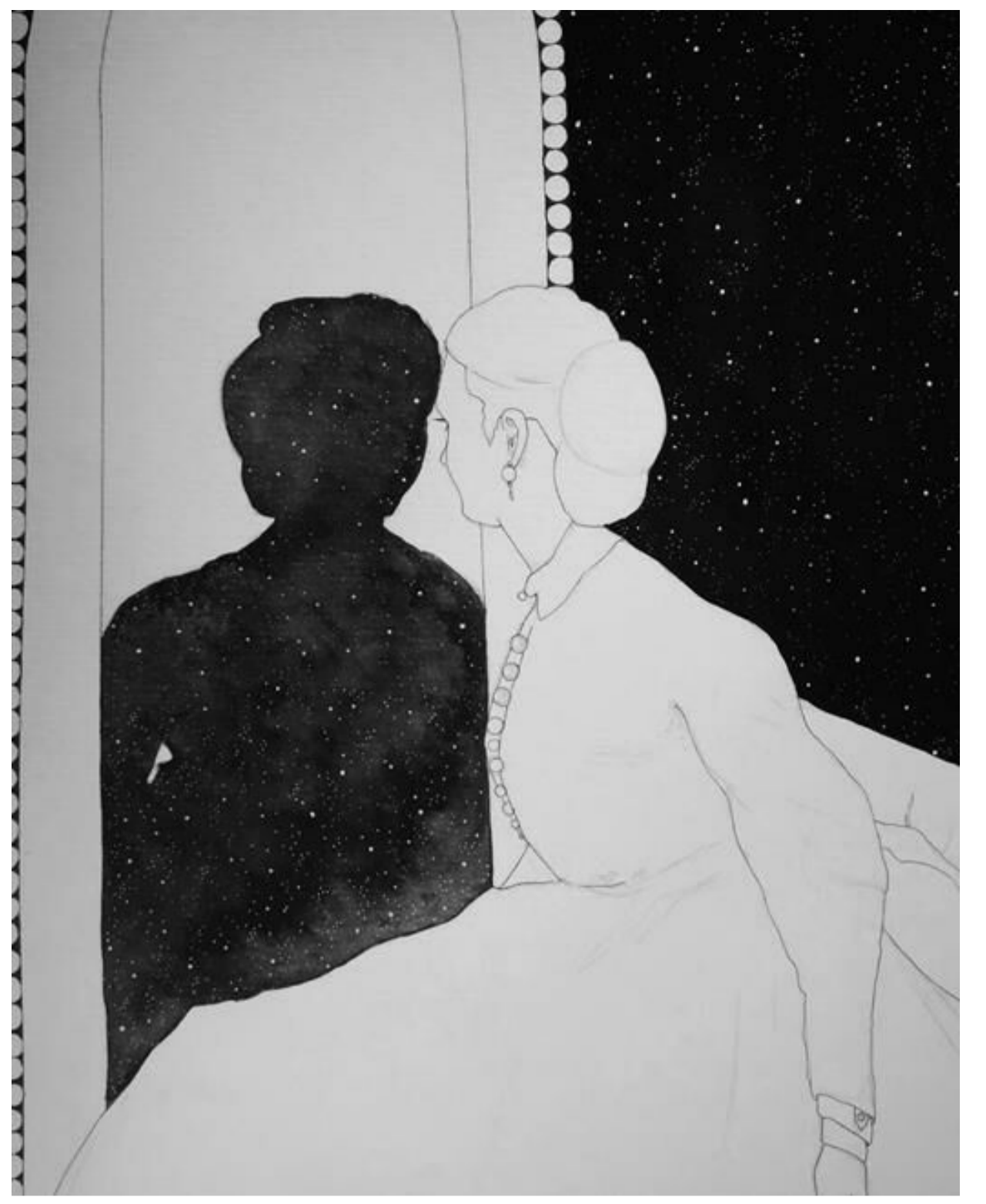
Sesim Çok Soğuktu

Bugün annelerin vefasını çal
Yoksul bir adamın parasını
Politikanın gerçek yalanını
Yahut Nazım'ın geri kalan hayatını

Ding dong dokuzuncu darbe diasporası
Buldum kendimi dargınların rüyasında
Çıkamadım vicdan dediğiniz menfaatle
Kafamın içi üçüncü perde, kapattık

Doğada bulunur inleyen makinin bozu
Bırakın şimdi ayılmasın avuntu
Sandım ki ruhlardı bedenlerin umudu
Bugünlerde çokça avuntuluyum tanrım

Not düşmeye başla ateş kırıntısı:
Ben Mars'ta yaşıyordum,
Çevremdekiler: Mars'ta yaşam var mı?
Sonuçta ben suçlu ölüyordum.

Mert Talha

Yeniden Doğdum

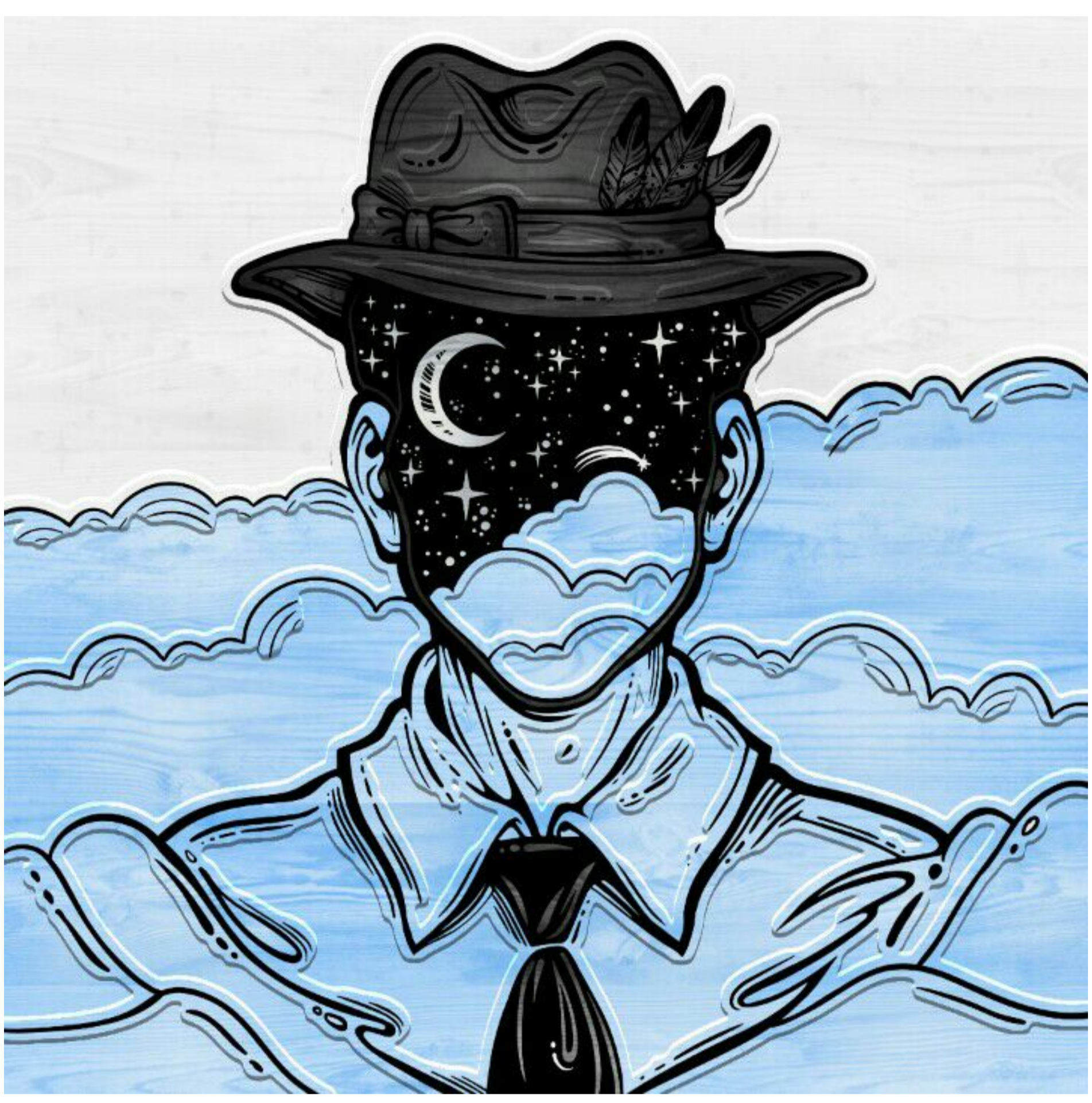
Yeniden doğdum seninle
Yine çıktım araftan
Kokunu duyuyorum bu sokaklardan
Yeniden doğdum seninle

Yaşamın duygusunu hissedince
Dört nala atlar koşar durur
Kar etmiyor aşka ne hüzün ne de gurur
Yeniden doğdum seninle

Bakalım fecr saatlerinde güneşe
Lafigüzaf kelimeler sarfedelim
Seninle oldukça yaşama ölüm bir hissedirim
Yeniden doğdum seninle

Hasret dolar her bir hücre
Irakların yoktur bende karşılığı
Ne vakit düşerse aklıma bakışı
Yeniden doğdum seninle

Mustafa Arıdaş

İMTİHÂNIN CİSME BÜRÜNMÜŞ HÂLİ

Bahar yazgılı kara lekelerden türemiş gönüller. Misâllere batan yakalarından düşmeyen, yoksulluklarına göz yağmuru döküyorlar. Kiblesi şaşmaz, bazı nefeslerin. Göğü yaradan umudu da yaratmıştır. Giden, gittiği yerlere cismini teslim eder, zihni yarımır sol yanı buruk... Geçmiş, kirpiklerinden sarkar da aldırış etmez gibi sahte bir kimliğe bürünür. Baktığım yerde değilim, gördüğüm yüzlerde hiç değilim. İsmim, cismime nasıl karışmasın, kendimi bile göremiyorken! Bulanık sabahlar...

Kirinden arınmamış gözlerde kaybolmak... İmtihânın cisme bürünmüş hâli.

Seni bulduğum yerde kapanmasına râzıyım gözlerimin.

Yeterki kimliğime kavuşayım.

Belirsizlik, sesimden sızıp parmak uçlarıma kadar katleliyor beni...

YANLIŞ KALMA ZAMANI

Ötekileştik. Hep ötelerdeydik, kimisi uzakları kimliğine sindirip kayboldu. Şeffaf duvar kağıtlarıyla kaplandı - görülen gibi sanılan ama aslında sadece bakılan - yüzler. İnsan insanı yazarken karalama kağıdına dönüşüyordu her geçen harf. Farkına varmak için erken, kendine gelmek için çok geçti.

Güldüler. İnsanlar hep yüzümüze güldüler gözlerimize değil. Olan oldu giden gitti biten bitti.

Görmek için hiç çabalamadık. Kalkıp boş görünen dolu sokaklara bağırдық, gece yıkıldı hatta yerle bir oldu her yer ama duyan olmadı. Kusur bulduğumuz ne kadar ses varsa hepsi çığlığımız oldu. Küllerimizin rüzgâra teslim olmadan önce yankılanan son sesleriydi bunlar. Duyduk ama işitemedik herşey bu kadar. Yanlış kalmanın zamanıydı. Haddinden fazla doğru olduk haddinden fazla doğrulduk. Zaman, dirseklerimizin çürüme zamanı!

Hakan Temiz

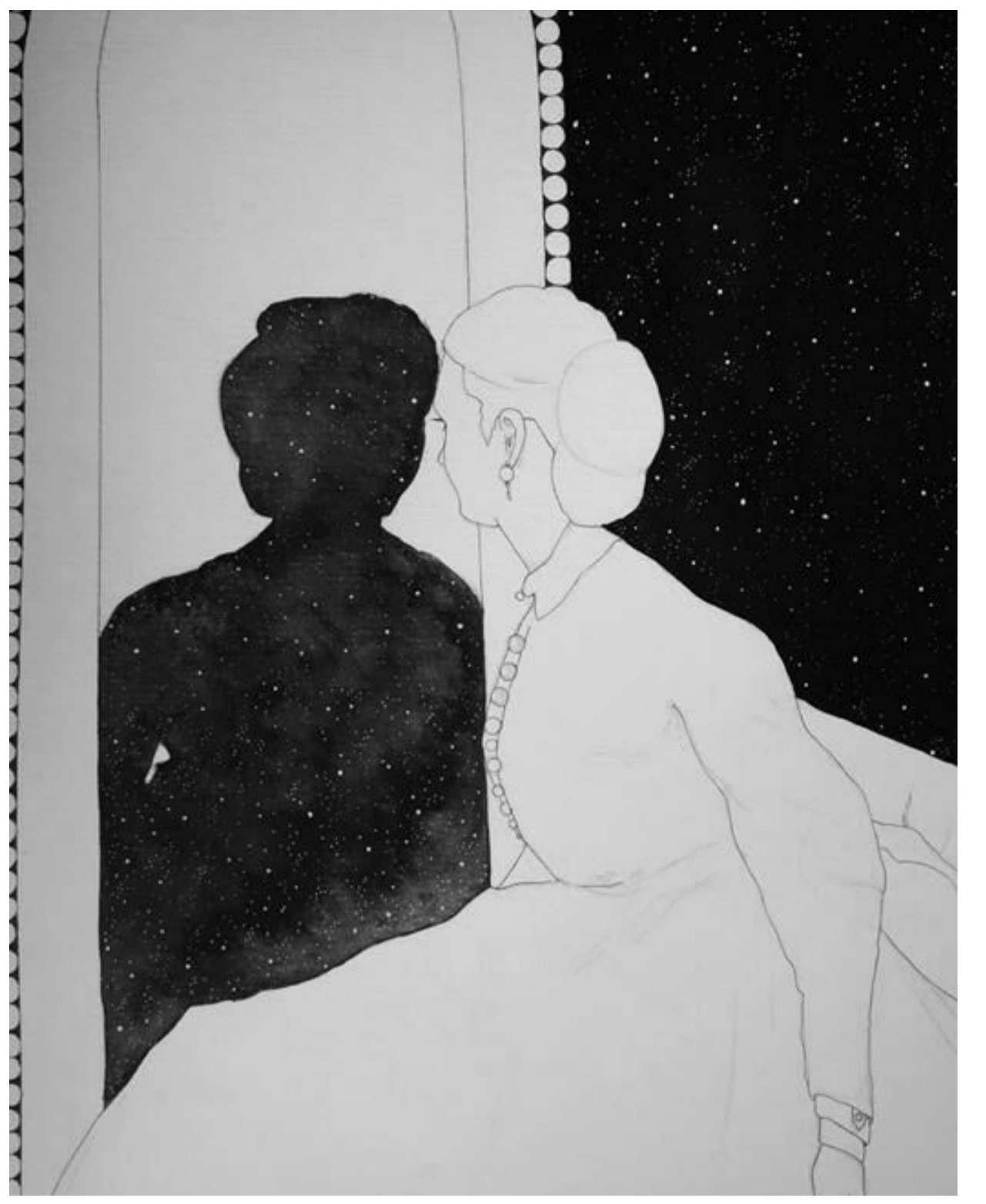
Sesim Çok Soğuktu

Bugün annelerin vefasını çal
Yoksul bir adamın parasını
Politikanın gerçek yalanını
Yahut Nazım'ın geri kalan hayatını

Ding dong dokuzuncu darbe diasporası
Buldu kendimi dargınların rüyasında
Çıkamadım vicdan dediğiniz menfaatle
Kafamın içi üçüncü perde, kapattık

Doğada bulunur inleyen makinin bozu
Bırakın şimdi ayılmasın avuntu
Sandım ki ruhlardı bedenlerin umudu
Bugünlerde çokça avuntuluyum tanrım

Not düşmeye başla ateş kırıntısı:
Ben Mars'ta yaşıyordum,
Çevremdekiler: Mars'ta yaşam var mı?
Sonuçta ben suçlu ölüyordum.

Mehmet Talha

Yeniden Doğdum

Yeniden doğdum seninle
Yine çıktım araftan
Kokunu duyuyorum bu sokaklardan
Yeniden doğdum seninle

Yaşamın duygusunu hissedince
Dört nala atlar koşar durur
Kar etmiyor aşka ne hüznün ne de gurur
Yeniden doğdum seninle

Bakalım fecr saatlerinde güneşe
Lafigüzaf kelimeler sarfedelim
Seninle oldukça yaşamla ölüm bir hissedirim
Yeniden doğdum seninle

Hasret dolar her bir hücre
Irakların yoktur bende karşılığı
Ne vakit düşerse aklıma bakışı
Yeniden doğdum seninle

Şiir Dizisi

Hatice Hamarat

ÇAVLAN

